

پژوهش در حسابداری و علوم اقتصادی

فصلنامه علمی تخصصی پژوهش در حسابداری و علوم اقتصادی
سال سوم، شماره شش، بهار ۱۳۹۸، جلد یک
ISSN: 2645-4408

مدل سازی تصمیم گیری های رفتاری بر مبنای پویایی شناسی سیستم
امین سالم قهفرخی، ساهره علیخواه، محسن رستمی، سیدرضا رضایی

بررسی تأثیر همزمانی قیمت سهام بر عدم نقدشوندگی در شرکت های
پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران
فرزاد نیک نفس، محمدرضا یگانه

بررسی اثر حاکمیت شرکتی بر تصمیمات اعتباری و سرمایه گذاری
بانک های تجاری پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران
علی لعل بار، فرامرز نوروزی، لادن آزاده

تأثیر اندازه سازمان بر مدیریت تحول
حسین جبرئیلی فرد

تأثیر کیفیت حاکمیت شرکتی بر رعایت الزامات افشای اجباری در
شرکت های خاکستری
فرزین رضایی، حلیه تقی زاده شهرباف

پژوهش در حسابداری و علوم اقتصادی

فصلنامه علمی تخصصی پژوهش در حسابداری و علوم اقتصادی

سال سوم، شماره یک (پیاپی: شش)، بهار ۱۳۹۸

ISSN: 2645-4408

صاحب امتیاز و مدیر مسئول:

مهرداد فتاحی

زیر نظر شورای سردبیری

مدیر داخلی: منیژه ملائی

اعضای شورای علمی تحریریه:

دکتر منصور زراء نژاد، عضو هیئت علمی دانشگاه چمران اهواز

دکتر منصور مهینی زاده، عضو هیئت علمی دانشگاه یزد

دکتر روح اله بیات، عضو هیئت علمی دانشگاه امام خمینی

دکتر عبدالمجید آهنگری، عضو هیئت علمی دانشگاه شهید چمران

دکتر مهدی ذوالفقاری، عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس

دکتر علیرضا عرفانی، عضو هیئت علمی دانشگاه سمنان

دکتر حسین عظیمی، عضو هیئت علمی دانشگاه زنجان

دکتر وحید محمودی، عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی قزوین

دکتر اسماعیل رمضان پور، عضو هیئت علمی دانشگاه گیلان

دکتر مسعود طاهری نیا، عضو هیئت علمی دانشگاه لرستان

دکتر بهروز کاردان، عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد

دکتر عبدالمحمد کاشیان، عضو هیئت علمی دانشگاه سمنان

دکتر محمدامید اخگر، عضو هیئت علمی دانشگاه کردستان

دکتر محسن حمیدیان، عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی تهران

دکتر محبوبه فراهتی، عضو هیئت علمی دانشگاه سمنان

دکتر حسین کاظمی، عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی قزوین

دکتر نرجس زمائی، عضو هیئت علمی دانشگاه گیلان

۰۲۱ ۳۳ ۲۰ ۲۴ ۸۷

۰۲۶ ۳۴ ۴۳ ۶۹ ۵۹

۰۲۱ ۴۳ ۸۵ ۷۱ ۲۴

نشانی: کرج، بلوار امام خمینی (باغستان)، بین
خیابان پنجم و ششم، روبروی مجموعه ورزشی
انقلاب، پلاک ۷۳۵، ساختمان پرند، واحد ۱

انتشارات هنر و علوم دانشگاهی

تهران، افسریه، ۱۵ متری اول، کوچه ۲۸،
تلفن: ۰۲۱ ۳۳ ۸۴۰۷۹۲ پلاک ۲۹۳

د

فراخوان پذیرش مقاله

دانش اقتصاد پایه اصلی توسعه در این سرزمین است. حسابداری نیز مفاهیم و رویدادهای مالی و اقتصادی را به عدد تبدیل می‌کند؛ از اینرو همواره ارتباط ژرفی میان این دو حوزه کلیدی وجود دارد. در نظریه‌های جدید رشد اقتصادی، دانش به عنوان نوعی متغیر برونزا (در اقتصاد) به شمار نمی‌رود، بلکه بخش اصلی و کلیدی نظام اقتصادی محسوب می‌شود. گذر به اقتصاد دانش‌بنیان جز از مسیر پژوهش نمی‌گذرد و آنچه امروز جامعه علمی و اجرایی کشور بدان نیازمند است انتشار نتایج این پژوهش‌ها است.

با این نگاه نشریه «پژوهش در حسابداری و علوم اقتصادی» با همکاری علمی اساتید برجسته دانشگاه‌های کشور به انتشار مقالات تخصصی در زمینه حسابداری و اقتصاد می‌پردازد. از اینرو از تمام اساتید، صاحب‌نظران، کارشناسان، دانشجویان و پژوهشگران دعوت می‌نماید با ارسال مقالات علمی خود از طریق وبسایت نشریه به نشانی www.Jares.ir در پربارتر کردن این نشریه ما را یاری نمایند.

برای ارسال مقاله به نشریه کافی است تا در وبسایت ثبت‌نام نموده و با ورود به پنل کاربری، مقاله خود را ثبت کنید. پس از بررسی اولیه و داوری علمی از طرف تحریریه جهت انتشار مقاله با نویسندگان رابط تماس گرفته خواهد شد.

محورهای نشریه پژوهش در حسابداری و علوم اقتصادی

پژوهش‌های حسابداری:

- تئوری‌ها و نظریات حسابداری
- مباحث نوین در حسابداری و حسابرسی
- پژوهش‌های کاربردی در حسابداری و حسابرسی
- بورس، مدیریت مالی، سرمایه‌گذاری و حسابداری
- جایگاه حسابداری و حسابرسی در توسعه اقتصادی
- آموزش و اخلاق حرفه‌ای در حسابداری، حسابرسی
- سیستم‌های اطلاعات حسابداری
- حسابداری مالیاتی و حسابداری مدیریت
- صنعت، تولید و حسابداری مدیریت
- استانداردهای حسابداری و حسابرسی
- مطالعات میان‌رشته‌ای در حسابداری

پژوهش‌های علوم اقتصادی:

- اقتصاد خرد، اقتصاد کلان و اقتصادسنجی
- اقتصاد اسلامی، برنامه‌ریزی و نظام‌های اقتصادی
- اقتصاد، توسعه و مطالعات اقتصادی ایران
- اقتصاد محیط‌زیست، منابع طبیعی و انرژی
- تاریخ تئوری‌ها، نظریات و سیاست‌های اقتصادی
- مدل‌سازی و پیش‌بینی در بازارهای اقتصادی
- اقتصاد مالی، بانکداری و نظام پولی
- اقتصاد مقاومتی، کارآفرینی و اشتغال‌زایی
- اقتصاد و تجارت الکترونیک و بین‌الملل
- اقتصاد تولید و اقتصاد صنعتی
- مطالعات میان‌رشته‌ای در اقتصاد

فهرست مقالات

عنوان مقاله	صفحه
مدل سازی تصمیم گیری های رفتاری بر مبنای پویایی شناسی سیستم امین سالم قهفرخی، ساهره علیخواه، محسن رستمی، سیدرضا رضایی	۱
بررسی تأثیر همزمانی قیمت سهام بر عدم نقدشوندگی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران فرزاد نیک نفس، محمدرضا یگانه	۱۱
بررسی اثر حاکمیت شرکتی بر تصمیمات اعتباری و سرمایه گذاری بانک های تجاری پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران علی لعل بار، فرامرز نوروزی، لادن آزاده	۲۱
تأثیر اندازه سازمان بر مدیریت تحول حسین جبرئیلی فرد	۳۳
تأثیر کیفیت حاکمیت شرکتی بر رعایت الزامات افشای اجباری در شرکت های خاکستری فرزین رضایی، حلیه تقی زاده شهرباف	۴۳

مدل سازی تصمیم گیری های رفتاری بر مبنای پویایی شناسی سیستم

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۳/۱۳

تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۴/۰۲

امین سالم قهفرخی^{۱*}، ساهره علیخواه^۲، محسن رستمی^۳،
سید رضا رضایی^۴

چکیده

در سال های اخیر مدل سازی جنبه های رفتاری تصمیم گیری را می توان یک زمینه مهم هم برای پژوهش هم عمل در فرایند تصمیم گیری انسان در نظر گرفت. روش پویایی شناسی سیستم^۵ به دلیل آنکه از محدودیت های فرایندهای منطقی تصمیم گیری مراقبت نموده و از تأثیر عوامل روان شناختی در مدل جلوگیری می نماید، به خوبی در این چارچوب پژوهشی قرار می گیرد. هدف این فصل بررسی پژوهش های صورت پذیرفته در زمینه پویایی شناسی سیستم در مدل سازی جنبه های گوناگون رفتاری تصمیم گیری است. نمونه هایی از پژوهش های پویایی شناسی سیستم که در این مقاله ارائه شده نشان می دهد که مدل های پویایی شناسی سیستم، قادر به بیان ویژگی های ذهن انسان، احساسات و محدودیت های شناختی انسان در تصمیم گیری فردی، گروهی و ارزیابی نظریه های در حال استفاده در فرایند تصمیم گیری هستند.

واژگان کلیدی: تصمیم گیری رفتاری، شبیه سازی کامپیوتری، مدل سازی پویایی شناسی سیستم

۱- دکترای اجرایی مدیریت کسب و کار در گردشگری، موسسه آموزش عالی آزاد بهار (نویسنده مسئول) ecoamin@gmail.com

۲- کارشناسی ارشد مدیریت جهانگردی، گرایش بازاریابی گردشگری، موسسه آموزش عالی علامه قزوینی

۳- کارشناسی ارشد مدیریت جهانگردی، گرایش بازاریابی گردشگری، موسسه آموزش عالی علامه قزوینی

۴- کارشناسی ارشد مدیریت جهانگردی، گرایش برنامه ریزی توسعه گردشگری، موسسه آموزش عالی علامه قزوینی

5- System Dynamics - SD

۱- مقدمه

در حال حاضر شاهد رشد فزاینده علاقه مندی زمینه علوم مربوطه به تصمیم‌گیری‌های رفتاری وجود دارد و تعداد زیادی از پژوهشگران این رویکرد را به‌عنوان یک گام کامل در اقتصاد رفتاری می‌دانند (کامبر ۲۰۰۳؛ شیلر، ۲۰۰۵؛ کانمان، ۲۰۰۶؛ آکرت و دیویس، ۲۰۱۰؛ برووسکی، ۲۰۱۴؛ لی و همکاران، ۲۰۱۴). یکی از رویدادهای مهم برای توسعه این روند، ظهور یک شاخه جدید در روانشناسی در دهه ۱۹۷۰ بود که با نام تصمیم‌گیری رفتاری^۱ شناخته می‌شد. تصمیم‌گیری رفتاری به یک سطح خاص از پژوهش در فرآیند تصمیم‌گیری مرتبط است که در آن ویژگی‌هایی همچون ذهن، احساسات و محدودیت‌های شناختی انسان که مسئول انحراف تصمیم‌گیری‌های فرد از حالت بهینه هستند، قرار دارند (مولاندن و تالر، ۲۰۰۰؛ کانمان، ۲۰۱۱؛ وچالچ، ۲۰۱۰؛ دودسک و ماتیسک، ۲۰۱۶).

تمرکز بر روی واقع‌گرایی روان‌شناختی و کاربرد اقتصادی پژوهش‌های ترویج شده به وسیله دیدگاه اقتصادی رفتاری، بر سودمندی بسیار زیاد هر دو مورد بالا، هم در دنیای واقعی و نیز طیف گسترده‌ای از رویکردهای پژوهش آزمایشگاهی تأکید می‌نماید. در ابتدا اقتصاد رفتاری به شدت بر شواهدی که توسط آزمایشات تولید شده بود متکی بود ولی اخیراً، اقتصاددانان رفتاری از آزمایشات فراتر رفته و طیف گسترده‌ای از روش‌های متداول اقتصاددانان در دنیای واقعی را پذیرفته‌اند (آنجلتوس و همکاران، ۲۰۰۱؛ کامر و لوونستین، ۲۰۰۳؛ هومس، ۲۰۰۶؛ مچنر، ۲۰۰۸؛ لومباردی و همکاران، ۲۰۱۲؛ انجل، ۲۰۱۳).

به گفته بسیاری از نویسندگان (بهدانی، ۲۰۱۲؛ بورشچف، ۲۰۱۳)، در مطالعات مربوط به مسائل اقتصادی، محققان اغلب از سه روش شبیه‌سازی کامپیوتری استفاده می‌کنند که برای آن کامپیوترهای اختصاصی و زبان‌های شبیه‌سازی شده ایجاد شده‌اند: شبیه‌سازی رویدادهای گسسته^۲، شبیه‌سازی چند عامل^۳ و پویایی‌شناسی سیستم. پژوهش پیش رو بر روی مورد آخر تمرکز دارد که مبتنی بر مفهوم ساختار منجر به رفتار است و می‌تواند به‌عنوان یک چارچوب روش‌شناسی مستقل عمل کند. این چارچوب روش‌شناسی از محدودیت‌های مراقبت نموده و تأثیر عوامل روان‌شناختی در مدل را بررسی می‌کند (پروتسی و موهاپتارا، ۲۰۱۶). هدف این پژوهش، بررسی مطالعات کاربردی در زمینه پویایی‌شناسی سیستم در مبحث مدل‌سازی جنبه‌های رفتاری تصمیم‌گیری به‌صورت فردی و گروهی و ارزیابی استفاده از این نظریه‌ها می‌باشد.

۲- ماهیت وجودی پویایی‌شناسی سیستم‌ها

پویایی‌شناسی سیستم به‌عنوان "روشی دقیق برای توصیف کیفی، اکتشافی و تجزیه‌وتحلیل سیستم‌های پیچیده از نظر فرآیند، اطلاعات، مرزهای سازمانی و استراتژی‌های آن‌ها" توصیف شده است. این روش تسهیل‌کننده مدل‌سازی و تجزیه‌وتحلیل شبیه‌سازی کمی برای طراحی ساختار سیستم و کنترل آن می‌باشد. پویایی‌های سامانه جنبه‌ای از نظریه سیستم‌ها به‌عنوان روشی برای درک رفتار پویای سیستم‌های پیچیده است. اساس روش، درک این مسئله است که ساختار هر سیستم - با روابط دایره‌ای، به‌هم‌پیوسته، و گاهی با تأخیر زمانی بین اجزایشان - اغلب به همان اندازه‌ای در تعیین رفتار اهمیت دارد که خود اجزاء به‌صورت منفرد. پویایی‌شناسی سیستم، منشأ تجزیه‌وتحلیل سیستم‌های مبتنی بر رویکرد سایبرنتیک^۴ است که از ابتدای دهه ۱۹۵۰ میلادی شکل گرفت و به توصیف سیستم‌های بسیار پیچیده در روابط تعاملی و ترکیبی می‌پردازد. هفت فرضیه کاربردی برای پویایی‌شناسی سیستم پیشنهاد شده است (لاتوسزینسکا، ۲۰۰۵):

- فرایند تصمیم‌گیری متعلق به سطحی است که مشکلات را می‌توان از طریق بازخورد اطلاعات کنترل کرد.
- قضاوت شهودی رفتار سیستم‌های صنعتی به دلیل پیچیدگی آن‌ها غیرقابل اعتماد است.
- آزمایش بر روی مدل می‌تواند درک رفتار ضد شهودی سیستم‌های پیچیده را تسهیل کند.
- هزینه جمع‌آوری داده‌ها برای انجام آزمایش در مدل نسبتاً کم است.
- فرآیندهای تصمیم‌گیری که توسط مدل طراحی شده‌اند نزدیک به چارچوبی است که برای شکل‌گیری یک سیاست مناسب در دنیای واقعی لازم است.

1 Behavioral Decision Making (BDM)

2 discrete events simulation

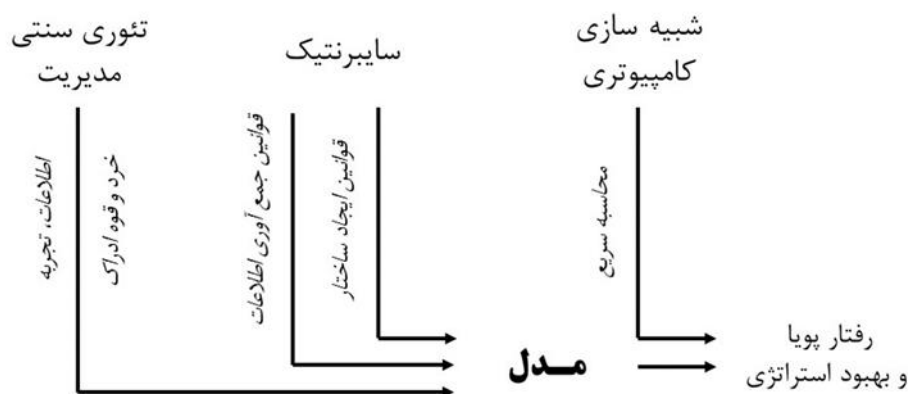
3 multi-agent simulation

4 Cybernetics

۵ نام نظریه‌ای است که مناسبات انسان و ماشین، و مناسبات ماشین‌ها با یکدیگر را تبیین می‌کند. این نظریه را نوربرت وینر در سال ۱۹۴۸ مطرح کرده‌است.

- رفتار سیستم‌های صنعتی بر اساس ساختار داخلی آن‌ها تعیین می‌شود، بنابراین بیشتر مسائل و مشکلات از درون سازمان رخ می‌دهد.
- رفتار واقعی یک سیستم از فرم ایدئال آن جدا شده است و هرگونه تلاش برای بهبود رفتار سیستم، موجه می‌باشد.

در طی بیش از ۶۰ سال، تفسیر پویایی‌شناسی سیستم تحت اصلاحات خاصی قرار گرفت، اما بر طبق شکل (۱) با حفظ سه فرضیه تئوری مبتنی بر نظرات مدیریت سنتی، سایبرنتیک و شبیه‌سازی کامپیوتری، چارچوب اصلی خود را حفظ نمود (لاتوسزینسکا، ۲۰۰۵ و ۲۰۰۸؛ میدوس و رایت، ۲۰۰۸).

شکل ۱- زمینه روش‌شناختی پویایی‌شناسی سیستم (لاتوسزینسکا، ۲۰۰۵)

الف) مدیریت سنتی فرایندی است که مستلزم تصمیم‌گیری مستمر می‌باشد. در یک منظر بسیار ساده، این فرایند از مشاهده دنیای خارج، شناسایی اهداف، ارتباطات و جریان اطلاعات آغاز می‌شود و بر همین مبنا مدل‌های تجسمی ایجاد شده و رفتار آینده سامانه‌ها در شرایط مختلف بر اساس این مدل‌های تجسمی پیش‌بینی می‌شود. سخت‌ترین بخش این فرایند، انتخاب اطلاعات و پس‌از آن پیدا کردن مسیر درست به‌منظور اجرای مطلوب است و باید اطمینان حاصل شود که اهداف تعریف شده برآورده می‌شوند. به‌طور شگفت‌انگیزی، اغلب اشتباهات در بدنه مدیریت، نه به‌واسطه زنجیره علت و معلولی اشتباهات منحصربه‌فرد، بلکه به خاطر درک اشتباه از مفهوم و چارچوب پویایی‌شناسی سیستم به‌عنوان یک کل است.

ب) سایبرنتیک که مبتنی بر نظریه بازخورد است و بر تأثیرات و تعاملات پویا بین عناصر سیستم تأکید می‌کند و ابزارهایی را برای درک بهتر رفتار سیستم فراهم کرده همچنین دستورالعمل‌هایی برای تشخیص بین اطلاعات مهم و غیر مهم در یک زمینه خاص و سپس برای ساختار و رسمیت دادن سیستم در یک مدل ریاضی، ارائه می‌دهد.

ج) شبیه‌سازی کامپیوتری به اجرای یک شبیه‌سازی با استفاده از یک برنامه کامپیوتری را می‌گویند طوری که این برنامه کامپیوتری مدل شبیه‌سازی را تعریف کند. شبیه‌سازی کامپیوتری به لحاظ زمانی بستگی به برنامه کامپیوتری و مدل شبیه‌سازی شده آن دارد. مدل کامپیوتری حاصل از این شبیه‌سازی به الگوریتم‌ها و معادلات مورد استفاده برای به دست آوردن رفتار سیستمی که مدل‌سازی می‌شود اطلاق می‌گردد. بنابراین شبیه‌سازی به نتیجه اجرای یک مدل اشاره دارد. به‌عبارت دیگر شما یک شبیه‌سازی نمی‌سازید، بلکه شما یک مدل می‌سازید و سپس یک مدل شبیه‌سازی شده را اجرا می‌کنید.

۳- ماهیت وجودی پویایی‌شناسی سیستم‌ها

پویایی‌شناسی سیستم، در چارچوب یک روش شبیه‌سازی، به‌عنوان ابزاری برای آزمایش‌ها رفتاری به‌طور موفقیت‌آمیزی مورد استفاده قرار گرفته است. کونک (۲۰۱۶)، سه حوزه برنامه‌های کاربردی پویایی‌شناسی سیستم را به‌عنوان روش شبیه‌سازی رفتاری فهرست کرده است (کونک، ۲۰۱۶):

الف) تجربیات آزمایشگاهی تصمیم‌گیری‌های رفتاری فردی؛ پژوهش در زمینه تصمیم‌گیری رفتاری فردی بر عواملی مانند شناسایی و مستندسازی تصورات غلط حاصل از بازخوررها در فرایندهای تصمیم‌گیری در صنایع مختلف و شرایط محیطی متمرکز شده است (گری، ۲۰۰۸؛ کونک، ۲۰۱۶؛ گونسالوس و ویلا، ۲۰۱۶). مطالعات تجربی در مورد تصمیم‌گیری و عملکرد با استفاده از (مدیریت شبیه‌سازهای پرواز)^۱، یک محیط شبیه‌سازی شده که اتصال بین بخش‌های مختلف سیستم مورد مطالعه را نشان می‌دهد، ارائه می‌دهد و از طریق یک رابط کامپیوتری به تصمیم‌گیرندگان اجازه می‌دهد تا با این مدل از طریق گزارش‌ها، نمودارها و صفحات گسترده بیشتر آشنا شوند. در جدول (۱) تعدادی از پژوهش‌های پویایی‌شناسی سیستم در زمینه تصمیم‌گیری‌های رفتار فردی که با روش (مدیریت شبیه‌سازهای پرواز) به انجام رسیده است، ارائه می‌شود.

جدول ۱- پویایی‌شناسی سیستم در آزمایشات تجربی تصمیم‌گیری رفتار فردی (کونک، ۲۰۱۶)

نویسنده	موضوع	هدف
استرمن (۱۹۸۷)	شبیه‌سازی سیستم: شکل‌گیری انتظارات در مدل‌های شبیه‌سازی رفتاری	ارائه یک مدل رفتاری از روند شکل‌گیری انتظارات
پیچ و استرمن (۱۹۹۳)	رونق، سستی و شکست برای یادگیری در بازارهای تجربی	ارائه آزمایشات در حوزه "برداشت‌های نادرست از بازخورد" در جایی که تصمیم‌گیرندگان به اندازه کافی برای بازخورد انتقادی، تأخیر زمانی و غیر خطی که پویایی‌شناسی سیستم را تشکیل می‌دهند، صلاحیت ندارند
سنگویتا و عبدالحمید (۱۹۹۳)	مفاهیم جایگزین بازخورد در محیط تصمیم‌گیری پویا: یک تحقیق تجربی	بررسی امکان سنجی بهبود عملکرد در وظایف پویا با ارائه بازخورد شناختی یا تغذیه رو به جلو ^۲ (اصلاح یا کنترل فرآیند با استفاده از نتایج یا اثرات پیش‌بینی شده آن)
دیهل و استرمن (۱۹۹۵)	اثرات پیچیدگی بازخورد در تصمیم‌گیری پویا	نقشه برداری اثرات تأخیر زمانی و فرآیندهای بازخورد در تصمیم‌گیری و عملکرد در یک وظیفه پویا
مکسنز (۲۰۰۰)	این تنها تراژدی نیست: برداشت‌های نادرست از بازخورد و سیاست‌هایی برای توسعه پایدار	تحقیق در مورد چگونگی شناخت و تصمیم‌گیری افراد در مورد سیستم‌های پویا در ارتباط نزدیک با توسعه مدل‌سازی پویایی‌شناسی سیستم شکل گرفته است
گری و وود (۲۰۱۱)	مدل‌های ذهنی، قوانین تصمیم‌گیری و ناهمگونی عملکرد	گزارش نتایج از یک مطالعه تجربی برای بررسی ارتباط بین تفاوت در دقت و عملکرد مدل ذهنی

ب) آزمایش‌های میدانی از تصمیم‌گیری رفتاری گروهی؛ تحقیقات در این زمینه در چارچوب‌های سازمانی و نهادی تعبیه شده است و نقش تصمیم‌گیری گروهی را به‌عنوان مثال در جنبه رقابتی مورد بررسی قرار داده است. آزمایشات میدانی با استفاده از پویایی‌شناسی سیستم می‌تواند شامل دو حالت باشد. الف) یک آزمایش قبل و بعد از استفاده از مدل پویایی‌شناسی سیستم برای حمایت از یک فرایند سازمانی. در این صورت جمع‌آوری داده‌ها باید شامل اقدامات مربوط به تغییر در رفتار شرکت‌کنندگان در طول برگزاری آزمایش می‌باشد. ب) ارزیابی تأثیر تمرین بر شرکت‌کنندگان در مراحل مدل‌سازی (عمدتاً در مرحله مفهوم سازی). در این مورد، جمع‌آوری داده‌ها تلاش می‌کند از چارچوب موضوعات مختلف استفاده کند، برای مثال روانشناسی، برای اندازه‌گیری تغییرات در شرکت‌کنندگان از لحاظ تعهد به عمل. در جدول (۲) تعدادی از پژوهش‌های پویایی‌شناسی سیستم در زمینه تصمیم‌گیری‌های رفتار گروهی ارائه می‌شود.

1 management flight simulators

2 feedforward

جدول ۲- پویایی‌شناسی سیستم در آزمایشات تجربی تصمیم‌گیری رفتار گروهی (کونک، ۲۰۱۶)

نویسنده	موضوع	هدف
مایلینگ و لمان (۱۹۹۴)	مدیریت بازی ها برای تصمیم‌گیری گروهی در یک محیط پویا	ارائه یک شبیه ساز مدیریتی برای تصمیم‌گیری گروهی که در جریان فرایند نوآوری رخ می‌دهد
کوهاک و کیم (۲۰۰۴)	یک رویکرد مبتنی بر شبیه‌سازی برای پشتیبانی تصمیم‌گیری گروهی	ارائه مدل پویایی‌شناسی سیستم به‌عنوان یک ابزار حمایت از تصمیم‌گیری گروهی برای کنار آمدن با وظایف تصمیم‌گیری گروهی که دارای خواص پویایی پیچیده به لحاظ (نظریه مناسب شناختی) ^۱ هستند
کانک و مورکرافت (۲۰۰۷)	پویایی رقابتی و شبیه‌سازی بازی: درس های از شبیه‌سازی صنعت ماهیگیری	مطالعه تصمیم‌گیری و رقابت در تیم های رقیب، زمانی که باید ماهیگیری را مدیریت کنند
اسکراپا و همکاران (۲۰۰۷)	نقش بازخورد اطلاعات در فرآیند تصمیم‌گیری گروه مدیریت با استفاده از مدل های پویایی‌شناسی سیستم	بررسی تأثیر بازخورد اطلاعات در فرآیند تصمیم‌گیری با استفاده از مدل های پویایی‌شناسی سیستم
کونک و مورکرافت (۲۰۱۰)	تصمیم‌گیری مدیریتی و عملکرد پایدار تحت پارادایم مبتنی بر منابع	نشان دادن ارزش محتوایی در مسئولیت رفتار استراتژیک برای توسعه منابع در صنایع رقابتی
بورستار و همکاران (۲۰۱۱)	مدل های ذهنی، قوانین تصمیم‌گیری و ناهمگونی عملکرد	ارتباط تسهیل گری در تصمیم‌گیری گروهی که توسط یک مدل شبیه‌سازی پشتیبانی می‌شود
کازاکوف و کانک (۲۰۱۶)	پیش‌بینی پویایی استراتژی: چشم انداز سیستم‌های پیش‌بینی	استفاده از پویایی‌شناسی سیستم در یک فرایند برنامه ریزی استراتژیک توسط مدیران ارشد یک شرکت داروسازی

ج) ارزیابی نظریه های در حال استفاده توسط تصمیم گیران ؛ تحقیقات پویایی‌شناسی سیستم در سازمان ها تمایل دارد تا تئوری های در حال استفاده بوسیله روش های کمی را قبل از تبدیل این یافته ها به مدل های کمی نشان دهنده نظریات تصمیم گیرندگان آشکار نماید. مدل های پویایی‌شناسی سیستم برای کشف نظریه های جدید یا تئوری های موجود در علوم رفتاری یا سازمانی مورد استفاده قرار می گیرند. در واقع پویایی سیستم در اینجا به‌عنوان یک ابزار توسعه تئوری رفتاری عمل می کند. در جدول (۳) تعدادی از پژوهش‌های پویایی‌شناسی سیستم در زمینه ارزیابی نظریه های در حال استفاده توسط تصمیم گیران ارائه می‌شود.

¹ cognitive fit theory

جدول ۳- پویایی‌شناسی سیستم در آزمایشات تجربی تصمیم‌گیری رفتار گروهی (کونگ، ۲۰۱۶)

نویسنده	موضوع	هدف
گریگوریادیس (۲۰۰۱)	ارزیابی خطای انسانی در پویایی‌شناسی سیستم‌های پیچیده اجتماعی- فنی در برابر شبکه بیزی ^۱ .	معرفی یک مدل برای مطالعه اینکه چگونه عواملی مانند خستگی، انگیزه و استرس منجر به خطاهای انسانی می‌شود
رپینینگ و استرمن (۲۰۰۲)	رونق، سستی و شکست برای یادگیری در بازارهای تجربی	تله قابلیت و خطای برچسب زنی بر خود در پویایی بهبود فرایند
آکرمنز و ون اورشهوت (۲۰۰۵)	معیار پذیرش: یک مطالعه موردی از توسعه کارت امتیازی متوازن با استفاده از پویایی‌شناسی سیستم	بررسی انگیزه کارکنان، رضایتمندی و آموزش، تأثیر بر بهره وری
جوناس (۲۰۰۵)	نظریه رفتاری در شبیه‌سازی: نتایج مبهم از روابط ساده	ارائه یک مدل پویایی‌شناسی از عملکرد فردی به‌عنوان یک عامل رفتاری بستگی به عوامل فیزیکی و شناختی و عوامل موثر بر آن مانند استرس، خلق و خوی و انگیزه دارد
کانایانگانام و اوگونلانا (۲۰۰۸)	ساخت و ساز استخدام مناسب و معقول: مدل‌سازی پویا از تمایل کارگران برای اشتغال در صنعت	ارائه یک مدل پویایی‌شناسی از تمایل کارگران برای مشارکت در صنعت ساخت و ساز با در نظر گرفتن تعهد به سازمان، ضرورت داشتن شغل، موفقیت و رضایت شغلی به ترتیب نارضایتی
کرونین و همکاران (۲۰۰۹)	چرا بزرگسالان تحصیلکرده نمیتوانند انباشت را درک کنند؟ یک چالش برای محققان، معلمان و شهروندان	ارائه تجربیات کار در فروشگاه که توضیح می‌دهد چرا مردم قادر به درک و اعمال اصول انباشت نیستند
ونکوور و همکاران (۲۰۱۰)	استفاده از مدل‌های محاسباتی پویا برای تکرار ارتباط تئوری و تحقیق: اجتماعی شدن توسط تازه وارد پیش کنشگر ^۳	اعمال پویایی‌شناسی سیستم برای مدل‌سازی اینکه چگونه یک تازه وارد در سازمان به دنبال ایجاد دانش مرتبط با کار است
شین و همکاران (۲۰۱۳)	تجزیه و تحلیل روند ذهنی در نیروی کار ساختمانی برای مدیریت ایمنی در سطح پروژه	بررسی روند تصمیم‌گیری کارگران در مورد رفتار ایمن با استفاده از پویایی‌شناسی سیستم از طریق عواملی مانند بهبود خوش بینانه یا عادت
بلاک و پیکل (۲۰۱۴)	رمز و راز عملکرد شغلی: یک مدل پویایی‌شناسی سیستم از رفتار انسانی	مدل‌سازی فرآیندهای ذهنی مربوط به شغل و رفتار یک کارمند
اتکینسون و گری (۲۰۱۵)	ادغام و اکتساب: مدل‌سازی تصمیم‌گیری در پروژه‌های یکپارچه سازی	تجزیه و تحلیل رفتار درگیرانه در پروژه‌های ادغام و اکتساب
پروتسی و موهاپاترا (۲۰۱۶)	مدل‌سازی قضاوت و تصمیم‌گیری با استفاده از پویایی‌شناسی سیستم	ارائه مدل‌های پویایی‌شناسی سیستم به‌عنوان روشی تجربی از دانشمندان رفتاری به‌منظور درک شرایط قضاوت و تصمیم‌گیری
گونسالوس و ویلا (۲۰۱۶)	برداشت اشتباه از عملیات رفتاری و دانش بدن	توضیح اینکه چگونه عقلانیت محدود، ناشی از تصورات اشتباه ساختار بازخورد و پویایی بازخورد است
وانگ و همکاران (۲۰۱۷)	ارزیابی ارزش اجرای پروژه تحت شرایط عدم قطعیت: مطالعه اکتشافی با استفاده از پویایی‌شناسی سیستم	ارائه مدل پویایی‌شناسی سیستم یک چارچوب نظارت و کنترل پروژه تحت یک پارادایم رفتاری

1 Bayesian belief network

2 proactive

۳ در رفتار سازمانی و روان‌شناسی صنعتی و سازمانی، پیش‌کنشگری توسط افراد به رفتارهای پیشگیرانه، تغییر محور و خود ابتکارانه‌ای که در محل کار رخ می‌دهد اشاره می‌کند.

۴- نتیجه گیری

مدل سازی جنبه های رفتاری تصمیم گیری را می توان یک زمینه مهم هم برای پژوهش هم عمل در فرایند تصمیم گیری در نظر گرفت. روش پویایی شناسی سیستم به دلیل آنکه از محدودیت های فرایندهای منطقی تصمیم گیری مراقبت نموده و از تأثیر عوامل روان شناختی در مدل جلوگیری می نماید، به خوبی در چارچوب پژوهش های مرتبط قرار می گیرد. به عبارت دیگر این مفهوم کاربردی می تواند شامل متغیرهای اقتصادی و روان شناختی در توسعه مدل هایی باشد که موقعیت های تصمیم گیری پویا را در زمینه های مختلف نشان می دهند (تئوس و همکاران، ۲۰۱۱؛ ناوا گوئرو، ۲۰۱۶).

مثال های ارائه شده در بخش آخر این مقاله نشان می دهد که این روش بیش از ۳۰ سال است که برای مدل سازی جنبه های رفتاری تصمیم گیری ها به کار می رود. محبوب ترین برنامه کاربردی در زمینه پویایی شناسی سیستم را بر اساس پژوهش های موجود می توان در (ارزیابی نظریه های مورد استفاده) درک کرد. یک جهت گیری بسیار امیدوار کننده برای توسعه برنامه های کاربردی پویایی شناسی سیستم، در پژوهش های تصمیم گیری رفتاری را می توان، ترکیب این روش با شبیه سازی چند عاملی^۱ است. آخرین پژوهش ها در مورد امکان پیوند هر دو رویکرد بحث و تبادل نظر می نمایند (مارتین و شولتر، ۲۰۱۵؛ پراساد و پارک، ۲۰۱۶).

باید از این ارتباط دوسویه تقدیر کرد زیرا انعکاس رفتار و خصوصیات افراد (مثلا احساسات و محدودیت های شناختی انسانها) به طور دقیق تری امکان پذیر است و در نهایت نتایج ارزیابی های حاصل از این ارتباط به مراتب بیشتر و بهتر از زمانی است که همان نتایج صرفا مربوط به پژوهش هایی در مورد فرایندهای تصمیم گیری رفتاری باشد.

مراجع

1. Ackert F, Deaves R (2010) Behavioural finance: psychology, decision making and markets. South-Western Cengage Learning, Mason.
2. Akkermans HA, van Oorschot KE (2005) Relevance assumed: a case study of balanced scorecard development using system dynamics. J Oper Res Soc 56:931-941.
3. Angeletos GM, Repetto A, Tobacman J, Weinberg S (2001) The hyperbolic buffer stock model: calibration, simulation, and empirical evaluation. J Econ Perspect 15(3):47-68.
4. Atkinson S, Gary MS (2016) Mergers and acquisitions: modelling decision making in integration projects. In: Kunc M, Malpass J, White L (eds) Behavioural operations research: theory, methodology and practice. Palgrave MacMillan, London, pp 319-336.
5. Behdani B (2012) Evaluation of paradigms for modelling supply chains as complex sociotechnical systems. In: Laroque C, Himmelsbach J, Pasupathy R, Rose O, Uhrmacher AM (eds) Proceedings of the 2012 winter simulation conference. IEEE, Piscataway, NJ, pp 3794-3808.
6. Block BJ, Pickl S (2014) The mystery of job performance: a system dynamics model of human behaviour. In: Davidsen P, Rouwette EA (eds), Proceedings of the 32nd international conference of the System Dynamics Society, Delft, Netherlands, July 20-24, pp 461-488.
7. Borowski K (2014) Finanse behawioralne. Modele. Wydawnictwo Difin, Warsaw (in Polish).
8. Borshchev A (2013) The big book of simulation modelling. Anylogic, North America
9. Camerer CF (2003) Behavioural game theory: experiments in strategic interaction. Princeton University Press, UK.
9. Camerer CF, Loewenstein G (2003) Behavioural economics: past, present, future. In: Camerer CF, Loewenstein G, Rabin M (eds) Advances in behavioural economics. Russell Sage Foundation Press and Princeton University Press, New York and Princeton, pp 3-51.

10. Cronin MA, Gonzalez C, Sterman JD (2009) Why don't well-educated adults understand accumulation? A challenge to researchers, educators, and citizens. *Organ Behav Hum Decis Process* 108(1):116–130.
11. Dudycz H, Matysek M (2016) Identyfikacja kierunków badań zastosowania wizualizacji w podejściu racjonalnym oraz behawioralnym do podejmowania decyzji. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach* 281:35–45 (in Polish).
12. Diehl E, Sterman JD (1995) Effects of feedback complexity on dynamic decision making. *Organ Behav Hum Decis Process* 62:198–215.
13. Engel C (2013) Behavioural law and economics: empirical methods. MPI Collective Goods Preprint 1. https://www.coll.mpg.de/pdf_dat/2013_01online.pdf. Accessed 14 Mar 2017.
14. Gary MS, Kunc M, Morecroft JDW, Rockart SF (2008) System dynamics and strategy. *Syst Dyn Rev* 24(4):407–429.
15. Gary MS, Wood RE (2011) Mental models, decision rules, and performance heterogeneity. *Strateg Manag J* 32:569–594.
16. Goncalves P, Villa S (2016) Misperception of behavioural operations and bodies of knowledge. In: Kunc M, Malpass J, White L (eds) *Behavioural operations research: theory, methodology and practice*. Palgrave MacMillan, London, pp 105–136.
17. Gregoriades A (2001) Human error assessment in complex socio-technical systems – system dynamics versus Bayesian belief network. In: Hines JH, Diker VG, Langer RS, Rowe JI (eds) *Proceedings of the 19th international conference of the System Dynamics Society*, Atlanta, GA, 23–27 July.
18. Hommes CH (2006) Heterogeneous agent models in economics and finance. In: Tesfatsion L, Judd KL (eds) *Handbook of computational economics*, vol 2. Elsevier, Amsterdam, pp 1109–1186.
19. Jones C (2005) Behavioural theory in simulation: ambiguous results from simple relationships. In: Sterman JD, Repenning NP, Langer RS, Rowe JI, Yanni JM (eds) *Proceedings of the 23rd international conference of the System Dynamics Society*, Boston, USA, July 17–21.
20. Kahneman D (2006) New challenges to the rationality assumption. In: Lichtenstein S, Slovic P (eds) *The construction of preference*. Cambridge University Press, New York, pp 487–503.
21. Kahneman D (2011) *Thinking fast and slow*. Farrar, Straus, Giroux, New York.
22. Kanaganayagam R, Ogunlana S (2008) Making construction employment decent work: dynamic modelling of workers willingness to be employed in the industry. In: CIB W107 construction in developing countries international symposium construction in developing countries: procurement, ethics and technology, 16–18 January, Trinidad & Tobago.
23. Kazakov R, Kunc M (2016) Foreseeing the dynamics of strategy: an anticipatory systems perspective. *Syst Pract Action Res* 29(1):1–25.
24. Kljajic'-Bors'tnar M, Kljajic' M, S ˇ kraba A, Kofjac' D, Rajkovic' V (2011) The relevance of facilitation in group decision making supported by a simulation model. *Syst Dyn Rev* 27 (3):270–293.
25. Kunc M (2016) System dynamics: a behavioural modelling method. In: Roeder TMK, Frazier PI, Szechman R, Zhou E, Huschka T, Chick SE (eds) *Proceedings of the 2016 winter simulation conference*. <http://www.informs-sim.org/wsc16papers/008.pdf>. Accessed 12 Feb 2017.
26. Kunc M, Morecroft JDW (2010) Managerial decision making and firm performance under a resource-based paradigm. *Strateg Manag J* 31:1164–1182.
27. Kwahk K-Y, Kim H-W (2004) A simulation based approach for group decision-making support. *Int J Manag Sci* 10(1):1–23.

28. Łatuszyn'ska M (2005) Modelling of consequences of transport corridors development. LIBERTAS paper book 62.
29. Łatuszyn'ska M (2008) Symulacja komputerowa dynamiki systemo'w. Wydawnictwo PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim, Gorzo'w Wielkopolski (in Polish).
30. Li Y, Ashkanasy NM, Ahlstrom D (2014) The rationality of emotions: a hybrid process model of decision-making under uncertainty. *Asia Pac J Manag* 31:293–308.
31. Lombardi L, Paich M, Rao A (2012) Behavioural simulations: using agent-based modelling to understand policyholder behaviors. Society of Actuaries. <https://www.soa.org/researchreports/2012/Behavioral-Simulations/>. Accessed 12 Feb 2017.
32. Mechner F (2008) Behavioural contingency analysis. *Behav Process* 78:124–144.
33. Meadows DH, Wright D (2008) Thinking in systems: a primer. Chelsea Green Publishing Company, Chelsea.
34. Milling PM, Lehmann F (1994) Management games for group decision making in a dynamic environment. In: Wolstenholme EF (ed) *System dynamics: exploring the boundaries*, Sterling, pp 83–92.
35. Moxnes E (2000) Not only the tragedy of the commons: misperceptions of feedback and policies for sustainable development. *Syst Dyn Rev* 16(4):325–348.
36. Mullainthan S, Thaler RH (2000) Behavioural economics. National Bureau of Economic Research working paper 7948. National Bureau of Economic Research, Cambridge.
37. Paich M, Sterman JD (1993) Boom, bust, and failures to learn in experimental markets. *Manag Sci* 39(12):1439–1458
38. Prusty SK, Mohapatra PKJ (2016) Modelling judgment and decision making process using system dynamics. In: *Proceedings of the 34th international conference of the System Dynamics Society*, Delft, Netherlands, July 17–21.
39. Repenning NP, Sterman JD (2002) Capability traps and self-confirming attribution errors in the dynamics of process improvement. *Adm Sci Q* 47(2):265–295.
40. Sengupta K, Abdel-Hamid TK (1993) Alternative conceptions of feedback in dynamic decision environments: an experimental investigation. *Manag Sci* 39(4):411–428.
41. Shiller RJ (2005) *Irrational exuberance*. Princeton University Press, United Kingdom.
42. Shin M, Lee H-S, Park M, Lee S (2013) An analysis of mental process within construction workforces for project-level safety management. In: *Proceedings of the 31st international conference of the System Dynamics Society*, 21–25 July 2013, Cambridge, MA.
43. S'kraba A, Kljajic' M, Bors'tnar MK (2007) The role of information feedback in the management group decision-making process applying system dynamics models. *Group Decis Negot* 16 (1):77–95.
44. Sterman JD (1987) Systems simulation: expectation formation in behavioural simulation models. *Behav Sci* 32:190–211.
45. Swacha-Lech M (2012) Zagadnienie kro'tkowzrocznos'ci jednostek w konteks'cie decyzji dotyczacych gromadzenia oszczednos'ci. *Annales Universitatis Mariae Curie-Sklodowska. Sectio H, Oeconomia* 46(4):795–802 (in Polish).
46. Vancouver JB, Tamanini KB, Yoder RJ (2010) Using dynamic computational models to reconnect theory and research: socialization by the proactive newcomer as example. *J Manag* 36 (3):764–793.
47. Wang L, Kunc M, Bai S (2017) Realizing value from project implementation under uncertainty: an exploratory study using system dynamics. *Int J Proj Manag* 35:341–352.

بررسی تأثیر همزمانی قیمت سهام بر عدم نقدشوندگی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۳/۰۶

تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۴/۰۱

فرزاد نیک نفس^{۱*}، محمدرضا یگانه^۲

چکیده

در هر بازار مالی با توجه به گستردگی و عمق بازار، ابزارهای متنوعی جهت سرمایه‌گذاری وجود دارند و سرمایه‌گذاران با عنایت به بازده و ریسک سرمایه‌گذاری، دارایی‌های مورد نظر خود را انتخاب می‌کنند. نرخ بازده مورد انتظار هر دارایی، نشانگر بازده ازدست‌رفته تحت شرایط ریسک مساوی ناشی از تحصیل آن دارایی است. یکی از عوامل مؤثر بر ریسک دارایی‌ها، قابلیت نقد شونده‌گی آن‌هاست. نقش عامل نقد شونده‌گی در ارزش‌گذاری دارایی‌ها ناشی از تبلور مفهوم ریسک عدم نقد شونده‌گی دارایی در ذهن خریدار است که می‌تواند باعث انصراف سرمایه‌گذار از سرمایه‌گذاری شود (یحیی زاده فر و همکاران، ۱۳۸۹، ۱۰۱-۱۱۸). نمونه آماری مشتمل بر ۱۲۳ شرکت فعال در بورس اوراق بهادار تهران در طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳ می‌باشد که در مجموع ۵۲۰ سال-شرکت بوده‌اند. مدل تصریحی مورد استفاده برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در این مطالعه برآورد مدل رگرسیونی با استفاده از تکنیک اقتصادسنجی پانل دیتا می‌باشد و به منظور تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها و آزمون فرضیه‌های پژوهش و یافتن روابط خاص میان متغیرها از روش آمار توصیفی استنباطی و از نرم‌افزار Eviews استفاده شده است. نتیجه تحقیق حاکی از این است که همزمانی قیمت سهام بر عدم نقد شونده‌گی سهام در شرکت‌های تولیدی و غیر تولیدی تأثیر دارد.

واژگان کلیدی: قیمت سهام، همزمانی قیمت سهام، نقد شونده‌گی سهام، حجم معاملات، اندازه شرکت.

۱- کارشناسی ارشد رشته مدیریت مالی، دانشگاه آزاد اراک (نویسنده مسئول) farzad_niki55@yahoo.com

۲- کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه آزاد اراک

۱. مقدمه

نقدشوندگی به عنوان توانایی خرید یا فروش مقدار دلخواه از اوراق بهادار به قیمت بازار و در یک دوره زمانی کوتاه مدت تعریف می شود. هر چه میزان همبستگی بازده سهام به بازده بازار و به تبع آن همزمانی قیمت سهام بیشتر باشد، نقدشوندگی سهام بیشتر است؛ بنابراین از جمله عوامل اثرگذار بر سطح نقدشوندگی سهام شرکت، همزمانی قیمت سهام و میزان ناپایداری های بازده سهام شرکت می باشد (چان و همکاران^۱، ۲۰۱۳، ۴۲۲).

ویژگی اصلی بازار نقدشونده، اندک بودن فاصله بین قیمت های پیشنهادی خرید و فروش است. نقدشوندگی را می توان به صورت احتمال انجام معامله با قیمتی معادل قیمت معامله قبلی تعریف نمود. نقدشوندگی یک معیار مهم بازار است. در بازار نقدشونده قیمت ها به کندی حرکت می کنند و فاصله بین قیمت های پیشنهادی خرید و فروش نزدیک به صفر است (تهرانی و همکاران، ۱۳۹۰، ۲۳-۴۰).

همزمانی قیمت سهام حوزه نسبتاً جدیدی در تحقیقات مالی و اقتصادی محسوب می شود و رابطه نزدیکی با توسعه اقتصادی و ثبات بازارهای مالی دارد؛ اما مفهوم اصلی آن در ادبیات مالی جدید نیست. همزمانی قیمت پایین تر دال بر آن است که قیمت سهام شرکت وابستگی کمتری به تغییرات بازار دارد، چرا که مقدار اطلاعات خاص بیشتری وجود دارد و مشارکت کنندگان بازار در تصمیم گیری های مالی خود بیشتر بر اطلاعات خاص شرکت استناد می کنند.

بنابراین با توجه به مطالب ارائه شده هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی تاثیر همزمانی قیمت سهام بر عدم نقد شوندگی سهام می باشد تا بتواند در پیشروی علم در این زمینه راه گشا باشد. در واقع سوال اصلی پژوهش بدین صورت ارائه می گردد که آیا همزمانی قیمت سهام بر عدم نقدشوندگی سهام تأثیر دارند؟

۲. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

حسابداری یکی از منابع اطلاعاتی است که می تواند با ارائه اطلاعات مربوط و قابل اتکا ناکارایی اطلاعاتی بازار را کمتر کرده و از این طریق بر بهبود نقدشوندگی سهام شرکت ها اثرگذار باشد. نقدشوندگی سهام می تواند معیاری برای کارایی بازار مطرح شود. علاوه بر جنبه تئوری به لحاظ عملی و با توجه به واقعیت های موجود مانند پدیده صف های خرید و فروش و مشکلات بسیار دیگر، توجه به نقد شوندگی و تلاش برای حل این مشکل ضروری می رسد. با توجه به نقش نقدشوندگی، شناخت عوامل مؤثر بر آن مهم است سهام دارای قابلیت نقدشوندگی بالا، طبیعتاً ریسک نگهداری کمتری دارد، زیرا سرعت تبدیل به نقد آن بالا است. بنابراین سرمایه گذاران به دلیل داشتن ماهیت ریسک گریزی سعی در انتخاب سهامی دارند که قابلیت نقدشوندگی بالایی داشته باشد تا در مواقع لزوم، فروش سهم را با سرعت بالا و در زمان کم و با کمترین تغییر قیمت انجام دهند.

نقدشوندگی یکی از ویژگی های مطلوب بازارهای رقابتی است. نقدشوندگی به صورت امکان انجام معاملات به سرعت، با هزینه ی اندک و بدون تحت تاثیر قرار دادن شدید قیمت تعریف شده و تعیین کننده اصلی امکان ادامه حیات بازارها است (یحیی زاده فر و زارعی، ۱۳۹۲، ۱۰۸). نقدشوندگی به خصوص پس از وقوع بحران جهانی و سقوط بازارهای مالی اهمیت ویژه ای یافته است و برای بازار سرمایه ایران نیز مهم می باشد. پدیده صف های خرید و فروش بیانگر وجود مشکلات نقدشوندگی در بازار ایران است.

۲-۱. پیشینه خارجی

آن و ژانگ^۲ (۲۰۱۳) در پژوهشی با عنوان "همزمانی قیمت سهم، ریسک سقوط سهام و سرمایه گذاران نهادی" به بررسی رابطه بین مالکان نهادی با همزمانی قیمت سهام و ریسک سقوط قیمت سهام بین سال های ۱۹۸۷ تا ۲۰۱۰ در کشور آمریکا پرداخته اند. نتایج پژوهش نشان می دهد که بین مالکان نهادی حرفه ای و همزمانی قیمت سهام رابطه منفی و بین مالکان نهادی موقتی و همزمانی قیمت سهام رابطه مثبت وجود دارد.

چلی استیلی و همکاران^۳ (۲۰۱۳) در پژوهش با عنوان "شوک های عدم نقدشوندگی و حرکت همزمان سهام" که بر اساس داده های بورس اوراق بهادار نیویورک و بورس اوراق بهادار آمریکا در فاصله زمانی بین ژانویه ۱۶۹۰ تا دسامبر ۲۰۰۸ انجام دادند، دریافتند شرکت های که شوک های افزایش دهنده عدم نقدشوندگی را تجربه می کنند نسبت به شرکت های که شوک های کاهش دهنده عدم نقدشوندگی را تجربه می کنند نقدشوندگی کمتری دارند. آن ها جهت محاسبه عدم نقدشوندگی، از معیار عدم نقدشوندگی آمیهود استفاده کردند و به این نتیجه رسیدند که عدم نقدشوندگی، اصطلاحاً، اندازه شرکت و همبستگی بین سهام قبل از شوک با میزان تغییر در حرکت همزمان سهام ارتباط دارد.

1-Chan et al
2-An & Zhang
3-Chelley-Steely et al

کالوک و همکاران^۱ (۲۰۱۳) به بررسی "همزمانی قیمت سهام و نقدینگی" پرداختند. ما شواهدی ارائه می‌دهیم مبنی بر اینکه همزمانی قیمت سهام بر نقدینگی سهام تأثیر می‌گذارد. تحت فرضیات همزمانی نسبی، حرکت همگام بازده‌های بیشتر، نقدینگی را بهبود می‌بخشد. تحت فرضیات همزمانی مطلق، سهام با ناپایداری بیشتر یا بتا از قابلیت نقدشدن بالاتری برخوردارند. نتایج آنها از هر دو فرضیه پشتیبانی می‌کند. درمی‌یابیم که هر سه شاخص ذکر شده در این مقاله از رابطه‌ی منفی با همگامی بازده سهام و ناپایداری سیستماتیک برخوردارند. همچنین تجزیه و تحلیل نشان می‌دهد که مولفه‌ی صنعتی بزرگتر در بازده‌ها سبب بهبود نقدینگی می‌شود.

جیانگ و همکاران^۲ (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان "نقدشوندگی، تحلیلگران و مالکیت نهادی" به بررسی رابطه بین مالکیت نهادی و تعداد تحلیلگران و نقدشوندگی بازار سهام پرداخته‌اند. نتایج این بررسی نشان داد شرکت‌ها با تعداد بیشتری از تحلیلگران مالی، شکاف پهن‌تر، شاخص کیفیت بازار پایین‌تر و تأثیر معاملاتی قیمت بزرگ‌تری دارند و در این نتیجه نقدشوندگی کمتری دارند. یافته‌های پژوهش همچنین بیانگر این مطلب است که شرکت‌های با مالکیت نهادی بالاتر، شکاف پایین‌تر، شاخص کیفیت بازار بالاتر و تأثیر معاملاتی قیمت کمتری دارند. علاوه بر این به این نتیجه دست یافتند که تغییرات در معیار نقدشوندگی به طور قابل ملاحظه‌ای با تغییرات در مالکیت نهادی در ارتباط است.

۲-۲. پیشینه داخلی

دولو و امامی (۱۳۹۴) به بررسی "رابطه همزمانی قیمت سهام و نقدشوندگی: شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران" پرداختند. جهت آزمون رابطه مذکور، از روش رگرسیون داده‌های ترکیبی استفاده می‌شود. نمونه مورد بررسی مشتمل بر ۱۶۲ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۱ است. نتایج حاکی از رابطه مستقیم همزمانی قیمت و نقدشوندگی است. به این معنی که همبستگی بیشتر بازده سهام و بازار موجب بهبود نقدشوندگی سهام می‌شود. پس از تفکیک همزمانی قیمت سهام به مولفه‌های تشکیل دهنده آن شامل نوسان پذیری سیستماتیک و نوسان پذیری غیر سیستماتیک و آزمون اثرگذاری آنها بر نقدشوندگی مشخص گردید رابطه متغیرهای اخیر با نقدشوندگی به ترتیب مستقیم و معکوس است و اثر معکوس نقدشوندگی و نوسان پذیری، بیشتر تحت تأثیر نوسانات غیرسیستماتیک بازده قرار دارد. از طرفی، تحلیل حساسیت نتایج نشان داد پدیده معاملات اندک، بر رابطه هم‌زمانی و نقدشوندگی اثر معنی‌دار دارد.

پرویزی (۱۳۹۳) به بررسی "رابطه بین همزمانی قیمت سهام و نقدشوندگی سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران" پرداخت. نمونه آماری پژوهش شامل ۵۰ شرکت برای دوره‌ی زمانی ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۱ است. داده‌های تابلویی این پژوهش بر اساس مدل اثرات ثابت و با استفاده از نرم افزار E-views 8 تجزیه و تحلیل شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که بین همزمانی قیمت سهام و اختلاف قیمت پیشنهادی خریدوفروش نسبی سهام رابطه‌ی منفی و معنادار وجود دارد، و از آنجا که اختلاف قیمت پیشنهادی خریدوفروش با نقدشوندگی سهام رابطه‌ی عکس دارد، در نتیجه همزمانی قیمت با نقدشوندگی سهام رابطه‌ی مثبت و معنادار دارد. همچنین رابطه‌ی بین بتای سهام، نوسانات سیستماتیک بازده سهام و نوسانات غیرسیستماتیک بازده سهام (به‌عنوان معیارهایی از میزان اطلاعات بازار) با نقدشوندگی سهام مورد بررسی قرار گرفت. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بین بتای سهام، نوسانات سیستماتیک و غیرسیستماتیک بازده سهام و اختلاف قیمت پیشنهادی خریدوفروش نسبی سهام رابطه‌ی منفی و معنادار و در نتیجه با نقدشوندگی سهام رابطه‌ی مثبت و معنادار وجود دارد.

فرجامی (۱۳۹۲) به بررسی "تأثیر همزمانی قیمت سهام و نوسان‌های بازده سهام بر نقدشوندگی سهام" پرداخت. پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی و از نوع پژوهش‌های توصیفی-همبستگی است که در آن تأثیر همزمانی قیمت سهام و نوسان‌های بازده سهام بر نقدشوندگی سهام بر اساس سه فرضیه مورد آزمون قرار گرفته است. برای انجام این پژوهش نمونه‌ای متشکل از ۹۵ شرکت از میان کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، در بازه‌ی زمانی ۱۳۸۵ الی ۱۳۹۰ به روش حذف سیستماتیک انتخاب شد. براساس نتایج پژوهش، همزمانی قیمت سهام و نوسان‌های بازده سهام بر نقدشوندگی سهام، تأثیر دارد به‌گونه‌ای که افزایش همزمانی قیمت سهام و نوسان سیستماتیک بازده سهام منجر به افزایش نقدشوندگی سهام و افزایش نوسان غیرسیستماتیک بازده سهام موجب کاهش نقدشوندگی سهام می‌شود.

حیدری و همکاران (۱۳۹۰) به بررسی "رابطه بین ریسک نقدشوندگی و قیمت در بورس اوراق بهادار تهران" پرداختند. در تحقیق حاضر با توجه به اهمیت رابطه بین ریسک و ارزش سهام، تأثیر ریسک نقدشوندگی و عوامل ریسکی؛ اندازه شرکت، نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار^۳ (BM) و P/E بر قیمت گذاری سهام برای دوره زمانی ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۷ در بورس اوراق بهادار تهران

1- Kalok et al

2- Jiang et al

3- Book value to market value

مورد بررسی قرار گرفت؛ و معیار عدم نقدشوندگی آمیهد به عنوان نماینده ریسک نقدشوندگی بکاررفته است، بدین منظور از روش رگرسیون پانل دیتا -مدل GLS^۱ به دلیل مزایای مانند، کاهش همخطی بین متغیرها و تورش برآورد و اندازه گیری اثراتی که در داده های مقطعی و سری زمانی قابل شناسایی نیست، استفاده گردید. نتایج نشان می دهد که ریسک نقدشوندگی و نسبت ارزش دفتری BM به ارزش سهام تأثیر معنی داری بر قیمت سهام در بورس تهران ندارد، و لی P/E و اندازه شرکت تأثیر معنی داری بر قیمت دارند و این نشان دهنده اهمیت بیشتر متغیرهای اخیر نسبت به ریسک نقدشوندگی و BM در قیمت گذاری در بورس اوراق بهادار تهران می باشد.

۳. فرضیه ها

با توجه به مبانی نظری و جهت نیل به هدف پژوهش، فرضیه های زیر ارائه می گردد:

فرضیه اول: همزمانی قیمت سهام بر عدم نقد شوندگی سهام تأثیر دارد.

فرضیه دوم: همزمانی قیمت سهام بر عدم نقدشوندگی سهام در شرکت های تولیدی تأثیر دارد.

فرضیه سوم: همزمانی قیمت سهام بر عدم نقد شوندگی سهام در شرکت های غیرتولیدی تأثیر دارد.

۴. روش شناسی

این پژوهش از نوع کاربردی بوده و طرح آن از نوع علی است. همچنین، ماهیت داده های مورد استفاده در آزمون فرضیه ها، از نوع داده های تابلویی می باشد. جهت گردآوری اطلاعات مورد نیاز از روش کتابخانه ای و داده های پژوهش از طریق داده های شرکت های منتخب با مراجعه به صورت های مالی و یادداشت های توضیحی و با استفاده از نرم افزارهای ره آورد نوین و تدبیر پرداز جمع آوری گردیده است. جامعه آماری پژوهش متشکل از کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در قلمرو زمانی سال ۱۳۸۹ الی سال ۱۳۹۳ است. مراحل نمونه گیری در این پژوهش در جدول (۱)، ارائه شده است:

تعداد	مراحل مختلف نمونه گیری
۵۲۰	تعداد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در پایان سال ۱۳۹۳
(۵۵)	تعداد شرکت های که در قلمرو زمانی برون رفت از بورس داشته اند
(۵۷)	تعداد شرکت های که در قلمرو زمانی پژوهش وارد بورس شده اند
(۴۲)	تعداد شرکت های که در قلمرو زمانی پژوهش تغییر در سال مالی داشته اند
(۴۶)	تعداد شرکت های که اطلاعات مالی آنها در دوره زمانی تحقیق در دسترس نبوده
(۱۳۸)	تعداد شرکت های که در قلمرو زمانی پژوهش وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه داشته اند
(۵۹)	تعداد شرکت های که سال مالی آنها به ۱۲/۲۹ ختم نمی شود
۱۲۳	تعداد شرکت های نمونه

با توجه به موارد ارائه شده در جدول (۱)، تعداد ۱۲۳ شرکت و ۶۱۵ داده - سال، جهت آزمون فرضیه های آماری انتخاب شده است.

۴-۱. مدل و متغیرهای پژوهش

در این پژوهش به منظور آزمون فرضیه ها به ترتیب فرضیه ها از مدل های (۱)، (۲)، استفاده می شود:

$$ILLIQ_{i,t} = \alpha_i + \beta_1 Synch_{i,t} + \beta_2 q\ tobini_{i,t} + \beta_3 Size_{i,t} + \beta_4 Levi_{i,t} + \beta_5 TV_{i,t} + \beta_6 Turnover_{i,t} + \beta_7 IO_{i,t} + \beta_8 FF_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (۱)$$

$$ILLIQ_{i,t} = \alpha_i + \beta_1 Synch_{i,t} + \beta_2 q\ tobini_{i,t} + \beta_3 Size_{i,t} + \beta_4 Levi_{i,t} + \beta_5 TV_{i,t} + \beta_6 Turnover_{i,t} + \beta_7 IO_{i,t} + \beta_8 FF_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (۲)$$

$$ILLIQ_{i,t} = \alpha_i + \beta_1 Synch_{i,t} + \beta_2 q\ tobini_{i,t} + \beta_3 Size_{i,t} + \beta_4 Levi_{i,t} + \beta_5 TV_{i,t} + \beta_6 Turnover_{i,t} + \beta_7 IO_{i,t} + \beta_8 FF_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (۳)$$

که در آن:

$ILLIQ_{i,t}$: معیار عدم نقدشوندگی آمیهود سهام i در سال مالی t

α_i : مقدار ثابت مدل (عرض از مبدا)

$Synch_{i,t}$: همزمانی قیمت سهام i در سال مالی t

$q\ tobin_{i,t}$: عملکرد شرکت در پایان سال مالی t

$Siz_{i,t}$: اندازه شرکت در پایان سال مالی t

$Lev_{i,t}$: اهرم مالی در پایان سال مالی t

$TV_{i,t}$: حجم معاملات در پایان سال مالی t

$Turnover_{i,t}$: گردش سهام در سال مالی t

$IO_{i,t}$: مالکیت نهادی در پایان سال مالی t

$FF_{i,t}$: درصد سهام شناور آزاد

$\varepsilon_{i,t}$: باقیمانده با پسماند رگرسیون (میزان انحراف از مدل)

۴-۱-۱. متغیر مستقل و وابسته

الف متغیر وابسته

این پژوهش عدم نقد شونده سهام می‌باشد. معیار عدم نقد شونده این پژوهش معیار عدم نقد شونده آمیهود (۲۰۰۲) است که به شرح زیر می‌باشد.

مدل (۴)

$$ILLIQ_{i,t} = \frac{1}{Days_t^i} \sum_{d=1}^{days} \frac{|R_{td}^i|}{V_{td}^i}$$

$ILLIQ_{i,t}$: معیار عدم نقدشوندگی آمیهود سهام i در سال t

$|R_{td}^i|$: قدر مطلق بازده سهام i در ماه d در سال t

V_{td}^i : حجم معامله سهام i در ماه d در سال t

$Days_t^i$: میانگین تعداد روزهای معاملاتی سهام i در سال t

۴-۱-۲. متغیر مستقل

در این پژوهش به استناد پژوهش چان و همکاران (۲۰۱۳)، از مدل زیر جهت محاسبه همزمانی قیمت سهام استفاده شده است:

مدل (۵)

$$Synch_{i,t} = \ln\left(\frac{R_i^2}{1-R_i^2}\right)$$

چان و همکارانش R^2 را معادل حرکت همزمان بازده سهام با بازار نامیدند که حجم معامله و نقدشوندگی سهام را تحت تأثیر قرار می‌دهد. R^2 بیانگر ضریب تعیین مدل بازار حاصل از تغییرات عامل بازده ماهانه بازار و تأثیر آن بر بازده ماهانه سهام شرکت است. مدل (۶) رگرسیون ماهانه بازار می‌باشد:

مدل (۶)

$$R_{it} = \alpha + \beta_i R_{mt} + \varepsilon_{it}$$

$R_{i,t}$: بازده سهام i در ماه t

$R_{m,t-k}$: بازده بازار در ماه $t-k$

$\varepsilon_{i,t}$: بازده باقیمانده سهام شرکت i در ماه t و عبارت است از باقیمانده یا پسماند مدل رگرسیون

۴-۱-۳. متغیرهای کنترلی

کیو توین $q\ Tobin$: شاخص اندازه گیری عملکرد است و بیانگر نسبت ارزش بازاری دارایی ها به بهای جایگزین بر ارزش دفتری دارایی های شرکت بوده که از رابطه زیر محاسبه می شود:

مدل (۷)

$$Q_{tobin} = \frac{\text{ارزش بازار سهام} + \text{ارزش دفتری بدهی}}{\text{ارزش دفتری دارایی}}$$

M.V.S = ارزش بازار سهام عادی

B.V.D = ارزش دفتری بدهی ها

B,VA = ارزش دفتری داراییها

اندازه شرکت Size: از لگاریتم طبیعی کل داراییهای شرکت به دست می آید.

مدل (۸)

Size = ln(کل داراییها)

Lev اهرم مالی: به صورت نسبت کل بدهی های شرکت به کل دارایی هاست.

مدل (۹)

$$Lev_{it} = D_{it} / A_{it}$$

D_{it}: کل بدهیLev_{it}: کل دارایی

حجم معاملات (TV): برای سنجش حجم معاملات، لگاریتم میانگین سالانه حجم معاملات در نظر گرفته می شود.

مدل (۱۰)

TV = لگاریتم میانگین حجم معاملات

گردش سهام شرکت (Turnover): از تقسیم تعداد سهام معامله شده بر کل سهام شرکت به دست می آید.

مدل (۱۱)

$$Turnover = \frac{\text{تعداد سهام معامله شده}}{\text{تعداد کل سهام}}$$

مالکیت نهادهای (IO): برابر درصد سهام نگهداری شده توسط شرکت های دولتی و عمومی

درصد سهام شناور آزاد (FF): برای جمع آوری اطلاعات سهام شناور آزاد، از اطلاعات سهام شناور آزاد که توسط سازمان بورس اوراق بهادار در دوره های مختلف اعلام می شود استفاده خواهد شد. این شاخص مشخص می کند که چند درصد از سهام شرکت به طور دائم مورد معامله قرار گرفته و چند درصد آن در اختیار سهامداران عمده و به صورت بلوکه شده است.

۵. تحلیل داده ها

۵-۱. آزمون پایایی متغیرها

در این قسمت تنها جدول مربوط به آزمون ریشه واحد عملکرد شرکت را نشان داده شده است سایر نتایج مربوط به سایر متغیرها نیز به همین گونه است. در جدول (۱)، عملکرد شرکت ۶۱۵ سال شرکت مورد آزمون ریشه واحد داده های ترکیبی قرار گرفته است:

جدول (۱). آزمون پایایی عملکرد شرکت

روش	مقدار آماره آزمون	مقدار احتمال	تعداد مقاطع	تعداد مشاهدات
فرضیه صفر: وجود ریشه واحد (فرایند ریشه واحد مشترک)				
لوین، لین و چاو	-25/6298	0/0000	123	615
فرضیه صفر: وجود ریشه واحد (فرایند ریشه واحد تکی)				
ایم-پسران و شین (آزمون W)	-7/30927	0/0000	123	615
AFD-فیشر (آزمون کای دو)	360/932	0/0000	123	615
PP-فیشر (آزمون کای دو)	436/602	0/0000	123	615

جدول (۱)، نشان می‌دهد که این فرضیه با در نظر گرفتن فرایند ریشه واحد مشترک و توسط روش لوین، لین و چاو سطح معنی دار ۵ درصد رد می‌شود. همچنین فرضیه صفر مبنی بر وجود ریشه واحد تکی، توسط آزمون ایم، پسران و شین، توسط روش ADF فیشر و توسط روش PP فیشر با تعداد ۱۲۳ مقطع و ۶۱۵ مشاهده همگی در سطح ۵ درصد رد می‌شود. نتایج آزمون ریشه واحد بر روی تمامی متغیرها بیان کننده عدم وجود ریشه واحد است.

۵-۲. تجزیه و تحلیل‌ها به تفکیک فرضیه‌ها

۵-۲-۱. تجزیه و تحلیل فرضیه اول

همزمانی قیمت سهام بر عدم نقد شوندگی سهام تأثیر دارد.

جدول (۲) نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش

متغیر	ضرایب	انحراف معیار	آماره t	سطح احتمال t
C	۰/۰۱۲۶۵۴	۰/۰۰۴۳۸۲	۲/۸۸۸۰۲۲	۰/۰۰۴۰
Synch _{i,t}	۰/۰۰۰۲۶۳	۳/۰۶۰۵	۸/۵۸۷۱۹۰	۰/۰۰۰۰
q tobin _i	۰/۰۰۰۱۰۸	۴/۱۰۰۵	۲/۶۴۳۶۲۱	۰/۰۰۵۹
Size _{i,t}	-۰/۰۰۰۳۹۷	۰/۰۰۰۳۰۴	-۱/۳۰۸۰۹۵	۰/۱۹۱۳
Lev _i	۰/۰۰۳۷۴۵	۰/۰۰۱۴۱۹	۲/۶۳۸۶۵۴	۰/۰۰۸۵
TV _i	۰/۰۰۰۴۲۵	۲/۸۵۰۵	۱۴/۹۱۱۹۸	۰/۰۰۰۰
Turnover _{i,t}	۰/۰۰۱۴۹۰	۹/۹۸۰۵	۱۴/۹۲۳۹۱	۰/۰۰۰۰
IO _{i,t}	۰/۰۰۱۳۷۱	۰/۰۰۰۱۵۹	۸/۶۴۹۲۷۵	۰/۰۰۰۰
FF _{it}	-۰/۰۰۱۵۸۲	۰/۰۰۲۲۰۴	-۰/۷۱۷۸۵۲	۰/۴۷۳۱
ضریب تعیین	۰/۸۵۴	ضریب تعیین تعدیل شده	دوربین - واتسون	سطح احتمال F
		۰/۸۲۱	۱/۹۲	۰/۰۰۰۰

همان گونه که در جدول (۲)، مشخص است همزمانی قیمت سهام بر عدم نقد شوندگی سهام تأثیر دارد؛ و بنابراین فرضیه اول تایید می‌شود.

مدل برآورد شده از جدول (۲) به صورت مدل (۱۲) می‌باشد:

$$ILLIQ_{i,t} = 0/012654 + 0/000263Synch_{i,t} + 0/000108q\ tobin_{i,t} - 0/000397Size_{i,t} + 0/003745Lev_{i,t} + 0/000425TV_{i,t} + 0/001490Turnover_{i,t} + 0/001371IO_{i,t} - 0/001582FF_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (12)$$

۲-۲-۵. تجزیه و تحلیل فرضیه دوم

همزمانی قیمت سهام بر عدم نقد شوندگی سهام در شرکت‌های تولیدی تأثیر دارد.

جدول (۳) نتایج آزمون فرضیه دوم پژوهش

متغیر	ضرایب	انحراف معیار	آماره t	سطح احتمال t
C	۰/۰۰۳۷۸۲	۰/۰۰۰۶۶۳	۴/۱۹۸۱۰۸	۰/۰۰۰۰
Synch _{i,t}	-۹/۸۹۰۵	۴/۵۹۰۵	-۲/۱۵۳۰۹۵	۰/۰۳۲۰
q tobin _i	۰/۰۰۰۱۲۶	۷/۸۰۰۶	۱۶/۱۴۶۶۹	۰/۰۰۰۰
Size _t	-۸/۳۳۰۵	۴/۳۸۰۵	-۱/۸۹۹۳۰۱	۰/۰۵۸۳
Lev _t	۰/۰۰۰۴۱۵	۰/۰۰۰۲۰۲	۲/۰۵۸۶۵۴	۰/۰۴۰۲
TV _t	۰/۰۰۰۷۰۹	۴/۳۸۰۵	۱۶/۲۰۳۵۲	۰/۰۰۰۰
Turnover _{i,t}	۰/۰۰۰۳۷۱	۰/۰۰۰۱۳۵	۲/۷۴۲۰۲۱	۰/۰۰۴۱
IO _{i,t}	۰/۰۰۰۴۷۵	۰/۰۰۰۲۰۶	۲/۳۱۱۱۱۱	۰/۰۲۱۴
FF _{it}	-۰/۰۰۰۲۶۴	۰/۰۰۰۲۸۹	-۰/۹۱۴۳۰۰	۰/۳۶۱۱
ضریب تعیین	۰/۸۰۵۴	ضریب تعیین تعدیل شده	دوربین - واتسون	سطح احتمال F
		۰/۷۹۱	۱/۹۲	۰/۰۰۰۰

همان گونه که در جدول (۳)، مشخص است همزمانی قیمت سهام بر عدم نقد شوندگی سهام در شرکت‌های تولیدی تأثیر دارد؛ و بنابراین فرضیه دوم تأیید می‌شود.

مدل برآورد شده از جدول (۳) به صورت مدل (۱۳) می‌باشد:

$$ILLIQ_{i,t} = 0/002782-9/89E-05Synch_{i,t} + 0/000126q\ tobin_{i,t} -8/33E-05Size_{i,t} + 0/003745Lev_{i,t} + 0/000425TV_{i,t} + 0/000371Turnover_{i,t} + 0/0004751IO_{i,t} -0/0002642FF_{i,t} \quad (13)$$

۳-۳-۵. تجزیه و تحلیل فرضیه سوم

همزمانی قیمت سهام بر عدم نقد شوندگی سهام در شرکت‌های غیرتولیدی تأثیر دارد.

نتایج آزمون فرضیه سوم پژوهش در جدول (۴)، ارائه شده است:

جدول (۴) نتایج آزمون فرضیه سوم پژوهش

متغیر	ضرایب	انحراف معیار	آماره t	سطح احتمال t
C	۰/۰۰۰۱۹۵	۸/۱۰۰۵	۲/۴۰۷۳۶۷	۰/۰۱۶۹
Synch _{i,t}	۵/۰۲۰۵	۵/۱۷۰۶	۹/۷۲۰۷۹۳	۰/۰۰۰۰
q tobin _i	۰/۰۰۰۱۱۷	۹/۰۶۰۵	۱۲/۸۷۸۱۶	۰/۰۰۰۰
Size _t	-۸/۰۷۰۶	۴/۶۱۰۶	-۱/۷۵۰۱۸۵	۰/۰۸۱۴
Lev _t	۶/۷۷۰۶	۲/۲۲۰۵	۳/۰۵۷۷۵۷	۰/۰۰۲۵
TV _t	-۴/۷۶۰۶	۴/۹۹۰۶	-۰/۹۵۲۴۸۴	۰/۳۴۱۸
Turnover _{i,t}	۰/۰۰۰۳۳۰	۱/۷۵۰۵	۱۳/۱۱۲۹۱	۰/۰۰۰۰
IO _{i,t}	۰/۰۰۰۳۱۹	۲/۲۷۰۵	۱۴/۰۵۰۹۳	۰/۰۰۰۰
FF _{it}	۲/۶۵۰۵	۳/۰۳۰۵	۰/۸۷۱۸۸۴	۰/۳۸۴۲
ضریب تعیین	۰/۶۸۴	ضریب تعیین تعدیل شده	دوربین - واتسون	سطح احتمال F
		۰/۶۵۱	۱/۹۲	۰/۰۰۰۰

در جدول (۴) مشخص است که همزمانی قیمت سهام بر نقدشوندگی سهام در شرکت‌های غیر تولیدی تأثیر دارد. و بنابراین فرضیه سوم تأیید می‌شود.

مدل برآورد شده از جدول (۴) به صورت مدل (۱۴) می باشد:

$$ILLIQ_{i,t} = 0/000195 + 5/02E-05 Synchron_{i,t} + 0/000117q\ tobin_{i,t} - 8/33E-05 Size_{i,t} + 6/77E-055 Lev_{i,t} - 4/76E-06 TV_{i,t} + 0/000371 Turnover_{i,t} + 0/0003191 IO_{i,t} - 2/65E-052 FF_{i,t} \quad (14)$$

بحث و نتیجه گیری

هدف از این پژوهش یافتن تاثیر همزمانی قیمت سهام بر عدم نقد شوندگی سهام می باشد. با توجه به نتایج رگرسیون خطی و غیر خطی، همزمانی قیمت تاثیر مثبت بر متغیر وابسته یعنی عدم نقد شوندگی سهام در شرکت های با همزمانی قیمت بالاتر، بیشترین عدم اطمینان قیمتی ناشی از اطلاعات بازار است و مدیران داخلی مزایای اطلاعاتی کمی نسبت به سرمایه گذاران بیرونی دارند و سرمایه گذاران بیرونی با ریسک گزینش مغایر روبرو نمی شوند؛ اما زمانی که سهام همبستگی ضعیفی با بازده بازار دارند، بیشترین عدم اطمینان قیمت ناشی از اطلاعات خاص شرکت است و در این حالت سرمایه گذاران بیرونی با ریسک گزینش مغایر روبرو می شوند. بی شک، توسعه و پیشرفت صنعتی، اقتصادی و اجتماعی هر کشور، بستگی به پژوهش و تحقیقات مداوم در تمام زمینه ها دارد و این باعث شده است که امروزه کشورها بر اساس توانایی در تولید و کاربرد دانش طبقه بندی شوند. با توجه به نتایج ارائه شده در پژوهش حاضر مبتنی بر یافته های هر فرضیه، پیشنهاداتی بدین شرح ارائه می شود، بر اساس نتایج حاصل از فرضیه اول؛ همزمانی قیمت سهام بر عدم نقد شوندگی سهام تاثیر دارد. لذا می توان عنوان نمود که همزمانی قیمت سهام، دارای منافع اطلاعاتی می باشد و موجب تغییر در عدم نقد شوندگی می شود. لذا سازمان ها بایستی عوامل تاثیرگذار بر عدم نقد شوندگی را از جمله همزمانی قیمت سهام را شناسایی کرده و از طریق توجه کافی به این عوامل موجب ارتقای عملکرد سازمان شوند بنابراین پیشنهاد می شود در تحلیل طرحهای سرمایه گذاری در داراییهای مالی و اوراق بهادار برای ارزیابی شرکتها، میزان مخاطرات، زمانبندی و سرمایه گذاریهای خود با عنایت به سطوح مختلف و ناهمگن درجهی مخاطره پذیری به عامل همزمانی قیمت سهام توجه وافر و درخور اهمیت داشته باشند، زیرا لحاظ داشتن این عامل مهم منجر به انتخاب سبد سرمایه گذاری بهینه با کمینه ی مخاطره و بیشترین بازدهی میشود.

بر اساس نتایج حاصل از فرضیه دوم؛ همزمانی قیمت سهام بر عدم نقد شوندگی سهام در شرکت های تولیدی تاثیر دارد. لذا به سرمایه گذاران توصیه می شود هنگام تصمیم گیری در باره خرید یا فروش سهام خود در کنار سایر متغیرهای مالی به همزمانی قیمت سهام نیز توجه کنند ضمناً از طریق تمرکز بر همزمانی قیمت سهام شرکت، می توان به بهبود کارایی بازار از جمله بر عدم نقد شوندگی سهام، امیدوار بود.

با توجه به نتایج حاصل از فرضیه سوم؛ همزمانی قیمت سهام بر عدم نقد شوندگی سهام در شرکت های غیرتولیدی تاثیر دارد. لذا توصیه می شود نتایج این تحقیق و تحقیقات مشابه را مدنظر قرار داده و ویژگی های قیمت سهام از جمله همزمانی قیمت سهام را در بازار سرمایه کشور تعیین نمایند.

منابع

۱. پرویزی، (۱۳۹۳)، "بررسی رابطه بین همزمانی قیمت سهام و نقدشوندگی سهام شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه مازندران.
۲. تهرانی، رضا، عبده تبریزی، حسین، جعفری سرشت، داوود، (۱۳۹۰)، "ارزیابی تاثیر عمومی سهام شرکت های دولتی بر نقدشوندگی سهام در بورس اوراق بهادار تهران"، نشریه تحقیقات مالی، ش ۱۳، ص ۲۳-۴۰.
۳. حیدری، سیدعباس، فلاح شمس، میرفیض، هاشمی، نازنین، (۱۳۹۰)، "بررسی رابطه بین ریسک نقدشوندگی و قیمت در بورس اوراق بهادار تهران"، مجله مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار، ش ۹.
۴. دولو، مریم، امامی، علی، (۱۳۹۴)، "بررسی رابطه همزمانی قیمت سهام و نقدشوندگی: شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران"، بورس اوراق بهادار، ش ۲۹، سال هشتم، ص ۳-۲۲.
۵. فرجامی، (۱۳۹۲)، "تاثیر همزمانی قیمت سهام و نوسان های بازده سهام بر نقدشوندگی سهام"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه اصفهان.
۶. یحیی زاده فر، محمود، زارعی، حسن، (۱۳۹۲)، "بررسی رابطه قیمت پایانی سهام و نقدشوندگی سهام در بورس اوراق بهادار تهران"، تحقیقات حسابداری و حسابرسی، دوره چهارم، ش ۱۷، ص ۱۰۸-۱۲۳.
۷. یحیی زاده فر، محمود، شمس، شهاب الدین، لاریمی، سید جعفر، (۱۳۸۹)، "بررسی رابطه نقدشوندگی با بازده سهام در بورس اوراق بهادار تهران"، تحقیقات مالی، ش ۲۹، ص ۱۱۱-۱۲۸.

8. An,H.,Zhang,T,(2013).“Stock price synchronicity , crash risk, and institutional investors”.Journal of Corporate Finance,21,1-15.
9. Chelley-Steely, P., Lambertides,N.,Savva, C,S.(2013).“Illiquidity shocks and the comovement between stocks: new evidence using smooth transition". Journal of Emprical Finance,23-1-15.
10. Jiang,C.X., Kim, J,C.,Zhou,D.(2011).“ Liquidity, analysts, and institutional ownership”. International Review of Financial Analysis,20, 335-344.
11. Kalok Chana,n, AllaudeenHameedb, WenjinKang.(2013).“ Stock pricesy nchronicity andli quidity”. Journal of Financial Markets 16 (2013) 414–438.

بررسی اثر حاکمیت شرکتی بر تصمیمات اعتباری و سرمایه گذاری بانک‌های تجاری پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

تاریخ دریافت: ۹۷/۱۱/۰۸

تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۲/۱۴

علی لعل بار^{۱*}، فرامرز نوروزی^۲، لادن آزاده^۳

چکیده

با جدا شدن مالکیت از مدیریت در شرکت های سهامی، مدیران به عنوان نماینده سهامداران، شرکت را اداره می کنند. با شکل گیری رابطه نمایندگی، تضاد منافع بین مدیران و سهامداران که به آن مشکل نمایندگی گفته می شود، ایجاد می گردد. جهت حل مسئله نمایندگی و مرتفع کردن بی اعتمادی ناشی از مفهوم خطر اخلاقی در بحث عدم تقارن اطلاعاتی، در بازارهای جهانی، مفهوم حاکمیت شرکتی مطرح شد. در این مقاله سعی شده است تاثیر مولفه های حاکمیت شرکتی بر تصمیمات اعتباری و سرمایه گذاری بانک های تجاری در ایران مورد بررسی قرار گیرد. پس از طراحی شاخص های حاکمیت شرکتی، اطلاعات معاملات انجام شده در دوره پژوهشی پنج ساله ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ از سازمان بورس اوراق بهادار جمع آوری گردید. نمونه آماری مشتمل بر ۱۸ بانک می باشد که با روش حذف سیستماتیک انتخاب شده است. که در مجموع ۹۰ سال- بانک بودند، در این تحقیق برای بررسی فرضیات پژوهش از رگرسیون خطی و همبستگی استفاده شده است. جهت تجزیه تحلیل داده ها و آزمون فرضیات تحقیق از نرم افزار Eviews استفاده شده است. آنچه در جمع بندی و نتیجه گیری کلی آزمون فرضیه های تحقیق می توان عنوان کرد، این است درجه حاکمیت شرکتی بر تصمیمات اعتباری بانک ها و تصمیمات سرمایه گذاری بانک ها اثر دارد.

واژگان کلیدی: تصمیمات سرمایه گذاری بانک، حاکمیت شرکتی، تصمیمات اعتباری بانک ها

۱- دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک، اراک، ایران (نویسنده مسئول) For_lalbar@yahoo.com

۲- کارشناس ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی اراک

۳- کارشناس ارشد مدیریت بازرگانی، دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی

۱- مقدمه

با جدا شدن مالکیت از مدیریت در شرکت های سهامی، مدیران به عنوان نماینده سهامداران، شرکت را اداره می کنند. با شکل گیری رابطه نمایندگی، تضاد منافع بین مدیران و سهامداران که به آن مشکل نمایندگی گفته می شود، ایجاد می گردد. جهت حل مسئله نمایندگی و مرتفع کردن بی اعتمادی ناشی از مفهوم خطر اخلاقی در بحث عدم تقارن اطلاعاتی، در بازارهای جهانی، مفهوم حاکمیت شرکتی مطرح شد. این فرض وجود دارد که، حاکمیت شرکتی بیش از هر چیز حیات سالم بنگاه اقتصادی را در دراز مدت هدف قرار می دهد و از منافع سهامداران محافظت می کند. موسسه های مالی بین المللی نیز رویه های اصلاح شده حاکمیت شرکتی را طریقی برای تقویت توانایی رقابتی شرکت ها برای دستیابی به سرمایه جهانی دانسته و آن را در ایجاد رونق اقتصادی و افزایش اشتغال موثر می دانند (حمید صدیق قرائی، ۱۳۹۰، ۶۱-۹۰).

این تحقیق به بررسی ارتباط میان حاکمیت شرکتی و مدیریت مالی (مدیریت درآمدها و مدیریت سرمایه گذاری های غیر استاندارد) در صنعت بانکداری می پردازد. در این مطالعه ارتباط بین معیارهای مهم حاکمیت شرکتی با تصمیمات مدیریت مالی بررسی می شود و این سوال مطرح می شود که آیا این ارتباط و همکاری می تواند باعث کاهش مشکلات کارگزاری و بهبود تصمیمات مدیریت مالی شود. جهانی شدن اقتصاد و افزایش رقابت و پیشرفت سریع تکنولوژی باعث شده که بسیاری از شرکت ها از فرصت های سرمایه گذاری مالی در بازار سرمایه بهره بگیرند (سیروپولس و تئوتوکس^۱، ۲۰۰۷، ۲۳۱). بازار سرمایه برای سیستم حاکمیت شرکتی ارزش زیادی قائل است زیرا این سیستم مشکلات وسیع کارگزاری را مرتفع می کند. مشکلاتی که از جداسازی مالکیت و مدیریت و نزاع بر سر سود میان سهامداران کنترل کننده و غیر کنترل کننده ناشی می شود. و شاید حتی باعث شود که مدیران از خود سر برعلیه سود سهامداران اقدام کنند (بب چاک و ویز بک^۲، ۲۰۱۰). حاکمیت شرکتی مجموعه ای از فرایندهای فرهنگی، سازمانی و قانونی است که مدیریت یا کنترل شرکت را تحت تاثیر قرار می دهد. بنابراین حاکمیت شرکتی در تصمیم گیری های استراتژیک شرکت در همه حوزه ها حائز اهمیت است. تحقیقات قبلی با استفاده از اطلاعات صنایع مختلف ارتباط میان حاکمیت شرکتی و مدیریت سود شرکت ها را مورد بررسی قرار داده اند. این مطالعه به بررسی دقیق ارتباط حاکمیت شرکتی و مدیریت سود و تصمیمات سرمایه گذاری غیراستاندارد در صنعت بانکداری می پردازد.

علاوه بر این، کارایی سرمایه گذاری یا سرمایه گذاری در حد بهینه مستلزم آن است که از یک سو از مصرف منابع در فعالیت هایی که سرمایه گذاری در آن بیش از حد مطلوب انجام شده است جلوگیری شود و از سوی دیگر، منابع به سمت فعالیت هایی که نیاز بیشتری به سرمایه گذاری دارد هدایت شود. همچنین مشخص شد که سرمایه گذاری های نادرست ریشه رفتاری دارند. مثلاً اگر مدیر عامل شرکتی که قصد سرمایه گذاری دارد، از بینش و آگاهی بالاتری برخوردار باشد با کاهش مبلغ سرمایه گذاری می تواند سرمایه گذاری کارآمدتر و صحیح تری ارائه کند و در نتیجه باعث افزایش ارزش سهام شرکت شود (چن و لین^۳، ۲۰۱۴، ۳۱).

در این سطح اگر تصمیم گیران براساس تمایلات شخصی خود عمل می کنند، سهامداران می توانند با اعمام سیستم حاکمیت شرکتی این روند را محدود و از سرمایه گذاری های نامناسب و غیرسودآور جلوگیری کنند. فرضیه ما این است که شرکت هایی که هیئت مدیره کوچکتر دارند و در آنها حاکمیت شرکتی جاری است و سمت مدیر عامل از رئیس هیئت مدیره مجزا است، اقدامات حاکمیت شرکتی باعث کاهش سرمایه گذاری های غیر سودآوری شود. فرضیه این است که هیئت مدیره های کوچکتر نسبت به هیئت مدیره های بزرگتر در تصمیم گیری های خاص بهتر و موثرتر عمل می کنند. تحقیقات قبلی نشان می دهد که فعالیت کردن در هیئت مدیره های شرکت های دیگر باعث می شود که مدیران تجربه، تخصص و مهارت بیشتری کسب کنند که این موارد ابزاری برای تصمیم گیری صحیح می باشند. به همین دلیل حضور یک کمیته عملکردی حاکمیت شرکتی می تواند سرمایه گذاری های کارآمد را افزایش دهد. بر اساس تحقیقی، شواهد عینی وجود دارد که هنگامی که مدیر عامل و رئیس هیئت مدیره یک نفر است، این فرد می تواند تصمیمات نادرستی اتخاذ کند که منجر به سرمایه گذاری های مخرب شود که از رفتارهای سازمانی نشأت می گیرند. تئوری کارگزاری می گوید که ممکن است سهامداران بتوانند از طریق مکانیزم حاکمیت شرکتی بتوانند مشکلات کارگزار را برطرف کنند. علاوه بر این باید مشخص شود که آیا این مکانیزم در کاهش مشکلات کارگزار در بخش های خصوصی و خاص مانند صنعت بانکداری نیز موثر است یا خیر؟ این موضوع محرک و انگیزه این پژوهش تجربی است و ما سعی ایم که در این تحقیق به بررسی این موضوع بپردازیم.

1. Syriopoulos & Theotokas
2. Bebchuk & Weisbach
3. Chen & Lin

۲- ادبیات نظری، پیشینه و فرضیه های پژوهش

حاکمیت شرکتی^۱ نظام حاکمیت شرکتی بیش از هر چیز، حیات شرکت را در بلندمدت هدف قرار داده و در این راستا سعی دارد تا از منافع سهامداران درمقابل مدیران شرکت ها پشتیبانی و از انتقال ناخواسته ثروت میان گروه‌های مختلف و تضییع حقوق عموم و سهام داران جزء، جلوگیری کند. حاکمیت شرکتی شامل معیارهایی است که باعث افزایش عدم تمرکز در کنترل شرکت‌ها شده، از قدرت مدیران اجرایی کاسته و عملکرد شرکت ها را بهبود می بخشد. نظام مطلوب حاکمیت شرکتی سبب می شود که شرکت‌ها از سرمایه‌ی خود به نحو موثری استفاده کنند، منافع صاحبان سود و جامعه ای که در آن فعالیت دارند، در نظر بگیرند، در برابر شرکت ها و سهامداران پاسخگو باشند و سبب جلب اعتماد سرمایه گذاران و جذب سرمایه های بلند مدت شوند. باید در نظر داشت که حاکمیت خوب به تنهایی باعث به وجود آمدن شرکت های خوب نمی شود. زیرا این مسأله به ماهیت رهبری و استراتژی های شرکت نیز بستگی دارد. ولی حاکمیت بد حتما باعث نابودی شرکت می گردد (احمدوند، ۱۳۸۵).

مطابق با تئوری نمایندگی وجود انواع مختلف مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی به هزینه‌های نمایندگی (هزینه‌های مرتبط با مشکلاتی از قبیل اهداف متفاوت و عدم تقارن اطلاعاتی) بستگی دارد. بنابراین، وجود سیستم حاکمیت شرکتی مناسب موجب می شود که مدیران در دنبال کردن اهداف خود و ضرر رساندن به منافع سهامداران دل سرد شوند. فاما و جنسن^۲ (۱۹۸۳) بیان می کنند که بدون وجود مکانیزم های حاکمیت شرکتی مناسب احتمال بیشتری وجود دارد که مدیران از حداکثرسازی منافع سهامداران منحرف شوند و ممکن است تصمیماتی را اتخاذ نمایند که در راستای منافع سهامداران و سرمایه گذاران نباشد. یکی از تصمیمات مهم شرکت، تصمیمات مربوط به سرمایه گذاری است که برای حیات شرکت ضروری می باشد. از آنجایی که مدیران نقش موثری در اتخاذ این تصمیمات دارند ممکن است از تصمیمات مطلوب سرمایه گذاری منحرف شوند (چن و همکاران^۳، ۲۰۱۳).

حاکمیت شرکتی حداقل به دو طریق بر کارایی سرمایه‌گذاری تاثیر دارد. اول اینکه، مشکلات عدم تقارن اطلاعاتی در بازارهای سرمایه موجب محدودیت در تامین منابع خارجی می‌شود. در بازارهای ناقص، شرکت‌های با ساختار حاکمیت شرکتی بهتر می تواند تضاد منافع بین اعتباردهندگان و سهامداران را کاهش دهد. این رویکرد به شرکت‌ها اجازه می‌دهد که به بدهی‌های با ریسک پایین تر دسترسی پیدا کرده و هزینه‌های سرمایه را کاهش دهند و از این طریق کارایی سرمایه‌گذاری را بهبود بخشند. چنین کاهش در میزان هزینه سرمایه، ممکن است تامین مالی پروژه‌های سرمایه گذاری را تسهیل نماید، در غیر این صورت شرکت‌ها ممکن است به دلیل کمبود وجه نقد قادر به تامین مالی پروژه‌های سرمایه‌گذاری نباشند. بدین مفهوم، شرکت های با مکانیزم حاکمیت شرکتی مناسب تر باید بتواند کارایی سرمایه گذاری را از طریق تسهیل دسترسی به منابع خارجی و کاهش هزینه طرح های سرمایه گذاری جدید، کاهش دهند (چئونگ و همکاران^۴، ۲۰۱۱).

دوم این که، در پاسخ به مشکلات نمایندگی، جنسن^۵ (۱۹۸۶) اظهار می‌دارد مدیران تمام وجوه نقد را برای سرمایه‌گذاری در پروژه‌های با خالص ارزش فعلی منفی مصرف می‌کنند. به چنین رویکردی اصطلاحاً «پدیده ساختن امپراطوری» گفته می‌شود. با این وجود، در صورتی که شرکت دارای فرصت‌های رشد کم باشد، افزایش بیش از حد در اندازه شرکت در تضاد مستقیم با منافع سهامداران است. در حقیقت، گرایش به ساختن امپراطوری موجب می‌شود که مدیران به تمام منابع شرکت (جریان های نقد آزاد) دسترسی پیدا کنند. دسترسی بیش از حد به منابع شرکت، مدیران را به سمت سرمایه‌گذاری در پروژه‌هایی که موجب افزایش اندازه شرکت شده و بر ارزش شرکت تاثیر ندارد، سوق می‌دهد. اساساً مدیران تمایل دارند حتی در پروژه‌هایی با خالص ارزش فعلی منفی تا مادامی که اندازه شرکت را افزایش می‌دهد و بر منابع شخصی می افزاید، سرمایه‌گذاری کنند (دگریز و دی جونگ^۶، ۲۰۰۱). مکانیزم‌های حاکمیتی شرکتی مناسب می‌تواند مانع ساختن امپراطوری جدید مدیران و سرمایه گذاری در پروژه هایی با خالص ارزش فعلی منفی شود (چیونگ و همکاران^۷، ۲۰۱۱).

زمانی که سهم مدیران موظف در هیات مدیره بالا باشد، مدیران اختیار بیشتری در مورد تصمیمات سرمایه گذاری دارند. با توجه به این که رشد شرکت وابسته به مخارج تحت اختیار مدیران می‌باشد به احتمال زیاد سهامداران و اعتباردهندگان خواستار اعضای هیات مدیره غیرموظف بیشتری برای نظارت بر اقدامات هیات مدیره موظف باشند. به عبارت دیگر، سهامداران و اعتباردهندگان تمایل بیشتری به افزایش تعداد مدیران غیرموظف برای حفاظت از سلامت سرمایه‌گذاری‌های شرکت دارند. در نتیجه، با این کار هزینه‌های نمایندگی تعدیل شده و با نظارت موثر بر رفتار مدیران، کارایی تصمیمات سرمایه‌گذاری شرکت بهبود می‌یابد (فرانسیس و همکاران^۸، ۲۰۱۳).

1. corporate governance
2. Fama & Jensen
3. Chen et al
4. Cheung et al
- 5-Jensen
6. Degryse & DeJong
7. Cheung et al
8. Francis et al

مدیران از فرصت‌های سرمایه‌گذاری مطلوب مطلع هستند، در حالی که سرمایه‌گذاران از این فرصت‌ها اطلاع کافی ندارند. بنابراین، شرکت‌ها ممکن است دچار سرمایه‌گذاری کمتر از حد شوند و پروژه‌هایی با خالص ارزش فعلی مثبت را تامین مالی نمایند. فرضیه دیگر، وجود اختیارات مدیریتی برای دنبال کردن منافع شخصی است که منجر به سرمایه‌گذاری بیشتر از حد می‌شود (مولو و پیو^۱، ۲۰۰۷).

مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی به مرور زمان بوجود می‌آیند. برخی شرکت‌ها دارای مکانیزم‌های قوی حاکمیت شرکتی مثلاً در تعداد اعضای مستقل هیئت مدیره، حضور سرمایه‌گذاران نهادی می‌باشند. برخی شرکت‌ها نیز دارای حاکمیت شرکتی ضعیفی می‌باشند. در این تحقیق توانایی حاکمیت شرکتی از کفایت حاکمیت شرکتی تفکیک می‌شود. توانایی (یا ضعف) حاکمیت شرکتی به عنوان اندازه حاکمیت شرکتی قلمداد می‌شود. شرکتی که دارای تعداد بیشتری عضو هیئت مدیره مستقل، سرمایه‌گذاران نهادی بوده، درصد مالکیت اعضای هیئت مدیره و اعضای غیرموظف هیئت مدیره باشد دارای حاکمیت شرکتی توانمند محسوب می‌شود. در مقابل، حاکمیت شرکتی در صورتی کافی تلقی می‌شود که در کاهش هزینه‌های نمایندگی موثر واقع شود. حاکمیت شرکتی می‌تواند ضعیف ولی کافی باشد با این شرط که در زمان شروع آن، مسئله نمایندگی در حد پایین باشد. لذا در چنین شرکت‌هایی می‌توان مدیریت سود کمتری را انتظار داشت. حاکمیت شرکتی می‌تواند قوی (توانمند) بوده ولی کافی نباشد. برای این شرکت‌ها، به رغم حاکمیت شرکتی قوی، مدیریت سود احتمالاً مسئله ساز باشد (مشایخی^۲، ۲۰۰۷).

از منظر نمایندگی می‌توان استدلال کرد که یک هیئت مدیره بزرگتر به احتمال قوی نسبت به مشکلات نمایندگی هوشیار است زیرا تعداد بیشتری از افراد کارهای مدیریت را تحت نظر قرار خواهند داد. وقتی هیئت مدیره‌ها بزرگتر می‌شوند احتمال دارد که اعضای مستقل بیشتری با تخصص‌های ارزشمند را در بگیرند. از اعضای هیئت مدیره متخصص انتظار می‌رود که در جلوگیری یا محدود کردن رفتار فرصت طلبانه مدیریت (به عبارت دیگر مدیریت سود) بهتر عمل کنند. به احتمال زیاد هیئت مدیره‌های بزرگتر مسئولیت‌های خود را به کمیته‌های هیئت مدیره تفویض کنند. تشکیل کمیته‌های فرعی به خاطر وجود تعداد زیاد هیئت مدیره احتمال دارد که منافع نظارتی بیشتری فراهم نمایند. به عبارت دیگر بین اندازه هیئت مدیره و مدیریت سود رابطه منفی وجود دارد. برای شرکت‌های دارای حاکمیت شرکتی ضعیف و ناکافی نیز مدیریت سود می‌تواند مسئله ساز باشد (آقایی و چالاکی، ۱۳۸۸). نتایج پژوهش سیروپولس و تسات سارونیس^۳ (۲۰۱۲) به بررسی "عوامل تاثیر گذار بر عملکرد مالی شرکت‌ها پرداختند. به این نتیجه رسیدند که حذف مدیرعامل چند مسئولیتی و جایگزینی افراد مختلف برای سمت مدیر عامل و سمت رئیس هیات مدیره تئوری کارگزاری را تأیید و دارای اثر مثبت بر عملکرد مالی است. گیل و همکاران^۴ (۲۰۱۲) در پژوهش خود به دنبال یافتن ارتباط بین سازو کارهای راهبری شرکتی با تصمیمات سرمایه‌گذاری در شرکت‌های کوچک هندی بودند، یافته‌های آنان به طور کلی حاکی از تاثیر مثبت اشکالی از سازو کار راهبری شرکت‌های کوچک بر میزان سرمایه‌گذاری آنان بوده است

۲-۱- فرضیه های پژوهش

۱. درجه حاکمیت شرکتی بر تصمیمات اعتباری بانک‌ها اثر دارد.
۲. درجه حاکمیت شرکتی بر تصمیمات سرمایه‌گذاری بانک‌ها اثر دارد.

۳- روش‌شناسی تحقیق

تحقیق حاضر از نوع کاربردی بوده و با استفاده از رویکرد پس رویدادی است. هدف تحقیق کاربردی، توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است. هم چنین تحقیق حاضر، از نظر روش و ماهیت از نوع تحقیق توصیفی-همبستگی است. گردآوری اطلاعات با روش کتابخانه‌ای و داده‌های تحقیق با مراجعه به صورت‌های مالی و یادداشت‌های توضیحی و با نرم افزارهای ره آورد نوین و تدبیر پرداز، جمع‌آوری گردیده است.

۳-۱- جامعه آماری و انتخاب نمونه

جامعه آماری، کلیه بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در قلمرو زمانی سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ است. مراحل انتخاب نمونه در جدول (۱)، ارائه گردیده است:

1. Mueller & Peev
2. Mashayekhi
3. Syriopoulos & Tesatsaronis

جدول (۱). مراحل مختلف نمونه گیری

تعداد	مراحل مختلف نمونه گیری
۲۴	تعداد بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در پایان سال ۱۳۹۴
(۱)	تعداد بانک‌های که در قلمرو زمانی برون رفت از بورس داشته اند
(۳)	تعداد بانک‌هایی که در قلمرو زمانی پژوهش وارد بورس شده اند
(۲)	تعداد بانک‌هایی که اطلاعات مالی آنها موجود نمی باشد
۱۸	تعداد بانکهای نمونه

در جدول (۱)، ۹۰ بانک به عنوان نمونه انتخاب شدند جهت آزمون فرضیه های آماری محاسبه شده است.

۴- مدل و متغیرهای تحقیق

جهت اظهار نظر در باره فرضیه‌های اول و دوم و، از دو مدل زیر استفاده می‌شود:

فرضیه اول

$$DA_{it} = \alpha + \beta_1 INST_{it} + \beta_2 BLOCK_{it} + \beta_3 Board-Size_{it} + \beta_4 G-Com_{it} + \beta_5 Duality_{it} + \beta_6 Size_{it} + \beta_7 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$$

فرضیه دوم

$$IE_{it} = \alpha + \beta_1 INST_{it} + \beta_2 BLOCK_{it} + \beta_3 Board-Size_{it} + \beta_4 G-Com_{it} + \beta_5 Duality_{it} + \beta_6 Size_{it} + \beta_7 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در آن: DA : مدیریت سود و نماینده تصمیمات اعتباری بانک‌ها، IE : سرمایه‌گذاری غیر استاندارد و نماینده تصمیمات سرمایه‌گذاری بانک‌ها، $INST$: درصد (سهام) سهامداران نهادی شرکت، $BLOCK$: درصد سهام دارانی که صاحب بخش عظیمی از سهام یعنی بیشتر از پنج درصد می‌باشند (سهام داران عمده)، $Board-Size$: تعداد نفقات هیئت مدیره، $G-Com$: در صورتیکه شرکت، کمیته حسابرسی داشته باشد، متغیر تصنعی برابر یک و در غیر اینصورت برابر صفر است، $Duality$: اثر مدیرعامل بر هیئت مدیره در صورتیکه رئیس هیئت مدیره و مدیرعامل یک نفر باشد، متغیر تصنعی برابر یک و در غیر اینصورت برابر صفر است، $Size$: اندازه شرکت، LEV : اهرم مالی.

الف- متغیرهای وابسته

۱. تصمیمات اعتباری: تصمیمات اعتباری در این تحقیق برابر است با میزان مدیریت سود و برای محاسبه مدیریت سود با استفاده از مدل جونز، مدل رگرسیون هر سال برآورد می‌شود. مدل تعدیل شده جونز بصورت زیر محاسبه می‌شود:

رابطه (۱)

$$TAt = (\Delta CA_t - \Delta CL_t - \Delta CASH_t + \Delta STDEBT_t - DEPNT_t)$$

TAt : کل اقلام تعهدی در سال t

ΔCL : تغییر در بدهیهای جاری

ΔCA : تغییر در داراییهای جاری غیر نقدی

$DEPN$: استهلاک دارایی های مشهود و نامشهود

$\Delta STDEBT$: تغییر در حصة جاری تسهیلات دریافتی

$\Delta CASH$: تغییر در وجه نقد

اجزای اختیاری و غیر اختیاری اقلام تعهدی، که بصورت زیر محاسبه می‌شود:

$$NDA_t = \alpha_1 \left(\frac{1}{A_{t-1}} \right) + \alpha_2 \left(\frac{\Delta REV_t - \Delta REC_t}{A_{t-1}} \right) + \alpha_3 \left(\frac{PPE_t}{A_{t-1}} \right) \quad \text{رابطه (۲)}$$

$$DA_t = TA_t - NDA_t$$

NDA_t: بخش غیر اختیاری اقلام تعهدی در سال t

At-1: کل داراییهای در سال t-1

DA_t: اجزاء اختیاری اقلام تعهدی در سال t

ΔREV_t: درآمد سال t منهای درآمد سال t-1

PPE_t: اموال، ماشین آلات و تجهیزات (ناخالص) در پایان سال t

ΔREC_t: حسابهای دریافتنی سال t منهای حسابهای دریافتنی سال t-1

α₁, α₂, α₃: پارامترهای خاص شرکت می باشند که با استفاده از مدل زیر بدست می آیند:

رابطه (۳)

$$\frac{TA_t}{A_{t-1}} = a_1 \left(\frac{1}{A_{t-1}} \right) + a_2 \left(\frac{\Delta REV_t}{A_{t-1}} \right) + a_3 \left(\frac{PPE_t}{A_{t-1}} \right)$$

TA_t: اقلام تعهدی در سال t

A_{t-1}: کل دارایی ها در پایان سال t-1

ΔREV_t: درآمد سال t منهای درآمد سال t-1

PPE_t: اموال، ماشین آلات و تجهیزات (ناخالص) در پایان سال t

- که در این مدل a₁, a₂, a₃ به برآوردهای OLS از α₁, α₂, α₃ اشاره دارد.

۲. تصمیمات سرمایه گذاری: سرمایه گذاریهای غیر استاندارد: برای محاسبه سرمایه گذاری غیر استاندارد از مدل ریچاردسون، بر اساس مدل رگرسیون زیر استفاده می شود (خطای معادله رگرسیونی زیر نشان دهنده ی سرمایه گذاری غیر استاندارد می باشد).

رابطه (۴):

$$IE_t = \alpha_1 + \alpha_2 Q_{t-1} + \alpha_3 AGE_{t-1} + \alpha_4 SIZE_{t-1} + \alpha_5 LEV_{t-1} + \alpha_6 CASH_{t-1} + YEARFE_t + \epsilon_t$$

که در آن:

مجموع مخارج سرمایه گذاری = (مجموع اموال ماشین آلات و تجهیزات + خالص دارایی ثابت)

IE_t

ارزش بازار سهام عادی / ارزش دفتری داراییها

Q_{t-1}

سن شرکت (تفاوت سال جاری از تاریخ تاسیس شرکت)

AGE_{t-1}

اندازه شرکت (نشان دهنده لگاریتم مجموع داراییها)

SIZE_{t-1}

اهرم مالی (ارزش دفتری بدهی به ارزش دفتری دارایی)

LEV_{t-1}

(نقدینگی و سرمایه گذاری های کوتاه مدت * بهای دفتری مجموع دارایی)

CASH

اثر ثابت سال جهت کنترل زمان که با نرم افزار ایویوز تخمین زده می شود.

YEARFE

(ب) متغیرهای مستقل

اجزای حاکمیت شرکتی به صورت زیر تعریف می گردد.

INST: درصد (سهام) سهامداران نهادی شرکت (مستقل)

مطابق تعریف ارائه شده و مورد استفاده در پژوهشهای روبین^۱ (۲۰۰۷) و کوئو^۱ (۲۰۰۹)، برای محاسبه سطح مالکیت نهادی، مجموع سهام در اختیار بانکها و بیمهها، هلدینگها، شرکتهای سرمایه گذاری، صندوقهای بازنشستگی، شرکتهای تأمین سرمایه و

صندوق‌های سرمایه‌گذاری، سازمان‌ها و نهادهای دولتی و شرکت‌های دولتی بر کل سهام منتشره شرکت، تقسیم شده و درصد یا میزان مالکیت نهادی به دست می‌آید؛ این متغیر در پژوهش‌های کومار^۲ (۲۰۰۳)، ارن‌هارت و لیزال^۳ (۲۰۰۶) و نمازی و کرمانی (۱۳۸۷)، نیز با همین تعریف به کار رفته است.

BLOCK: تعداد سهام دارانی که صاحب بخش عظیمی از سهام یعنی بیشتر از پنج درصد می‌باشند (سهام داران عمده) (مستقل)

Board-Size: تعداد نفرات هیئت مدیره (مستقل)

G-Com: در صورتیکه شرکت، کمیته حسابرسی داشته باشد، متغیر تصنعی برابر یک و در غیر اینصورت برابر صفر است (مستقل)

Duality: اثر مدیرعامل بر هیئت مدیره در صورتیکه رئیس هیئت مدیره و مدیرعامل یک نفر باشد، متغیر تصنعی برابر یک و در غیر اینصورت برابر صفر است (مستقل)

متغیرهای کنترلی:

Size: اندازه شرکت (کنترلی)

برابر است با لگاریتم طبیعی کل دارایی‌های شرکت

LEV: اهرم مالی (کنترلی)

برابر است با نسبت کل بدهی به کل دارایی

۵- یافته‌های تحقیق

۵-۱- آمار توصیفی

نتایج آمار توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول (۲) ارائه شده است:

جدول (۲). آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

اهرم مالی	اندازه شرکت	وضعیتی که رئیس هیئت مدیره و مدیرعامل یک نفر باشد	استقرار کمیته حسابرسی	تعداد نفرات هیئت مدیره	درصد سهام داران عمده	درصد سهام سهامداران نهادی	تصمیمات سرمایه‌گذاری بانکها	تصمیمات اعتباری بانکها	
LEV	SIZE	DUALITY	GCOM	BORDSIZE	BLOCK	INST	EI	DA	
0/89862	18/7452	0/15555	0/44444	6/38888	3/46666	46/4945	-81/7434	0/00055	میانگین
0/92883	18/7861	0/00000	0/00000	6/00000	3/00000	44/2550	-989/686	-0/00022	میانه
0/99518	21/3080	1/00000	1/00000	12/0000	10/0000	100/000	0/366975	0/02599	ماکسیمم
0/36790	15/1408	0/00000	0/00000	4/00000	0/00000	0/00000	0/-261846	-0/02668	مینیمم
0/09947	1/39199	0/36446	0/49968	1/77177	2/51824	29/5275	0/126221	0/00971	انحراف معیار
-3/26093	-0/28187	1/90073	0/22360	1/76280	1/00941	0/15183	0/68100	0/06488	چولگی
14/9040	2/45716	4/61278	1/05000	6/29021	3/62407	1/83478	3/82789	3/19891	کشیدگی
690/900	2/29684	63/9457	15/0093	87/2077	16/7443	5/43725	9/52687	0/21152	آزمون جاکو- برا
0/00000	0/31713	0/00000	0/00055	0/00000	0/00023	0/06596	0/00853	0/89963	سطح معنی داری
90	90	90	90	90	90	90	90	90	مشاهدات

در جدول (۲)، میانگین که نشان دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع بوده و شاخص خوبی برای نشان دادن مرکزیت داده‌هاست، برای متغیر تصمیمات اعتباری بانکها برابر ۰/۰۰۰۵۵ است. میانه یکی دیگر از شاخص‌های مرکزی می‌باشد که وضعیت جامعه را نشان می‌دهد و برای متغیر تصمیمات اعتباری بانکها برابر ۰/۰۰۰۲۲- است. انحراف معیار یکی از مهم‌ترین شاخص‌های پراکندگی است که برای متغیر تصمیمات اعتباری بانکها برابر ۰/۰۰۹۷۱ می‌باشد. در این پژوهش برای تمام متغیرها کشیدگی مثبت می‌باشد. در این پژوهش با استفاده از آزمون جاک-برا نرمال بودن متغیر وابسته آزمون شده و از آنجایی که مقادیر

1- Coutto

2- Komar

3- Arnhart&lizal

سطح معناداری، متغیر تصمیمات اعتباری بانکها و تصمیمات سرمایه‌گذاری بانک‌ها ۵٪ است، بنابراین فرض صفر یعنی نرمال بودن متغیر تایید می‌شود.

۲-۵- آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

نتایج آزمون ریشه واحد رفتار ریسک‌پذیری آینده در جدول (۳) ارائه شده است:

جدول (۳). نتایج آزمون مانایی متغیرها

نتیجه	تفاضل مرتبه اول	سطح معنی داری	آماره ADF فیشر	متغیرها	
	سطح معنی داری				
I(1)	0/0000	0/2819	40/4054	DA	تصمیمات اعتباری بانکها
I(0)		0/0091	59/0411	EI	تصمیمات سرمایه گذاری بانکها
I(0)		0/0225	41/4456	INST	درصد سهم سهامداران نهادی
I(1)	0/0494	0/6219	23/1943	BLOCK	درصد سهم سهام داران عمده
I(1)	0/0393	0/2545	7/78155	BORDSIZE	تعداد نفرات هیئت مدیره
I(1)	0/0201	0/8868	2/33209	GCOM	استقرار کمیته حسابرسی
I(1)	0/0214	0/6317	0/91876	DUALITY	وضعیتی که رئیس هیئت مدیره و مدیرعامل یک نفر باشد
I(0)		0/0152	56/7627	SIZE	اندازه شرکت
I(0)		0/0000	85/5058	LEV	اهرم مالی

همان‌طور که در جدول (۳) ملاحظه می‌شود سطح معنی‌داری آزمون ریشه واحد در متغیرهای تصمیمات سرمایه‌گذاری بانکها، درصد سهم سهامداران نهادی، اندازه شرکت و اهرم مالی کمتر از ۰/۰۵ و نشان می‌دهد که از مرتبه صفر I(0) و در سطح مانا هستند این بدان معنی است که میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان و کوواریانس متغیرها بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۹۴ ثابت بوده است. و متغیرهای تصمیمات اعتباری بانکها، درصد سهم سهام داران عمده، تعداد نفرات هیئت مدیره، استقرار کمیته حسابرسی و وضعیتی که رئیس هیئت مدیره و مدیرعامل یک نفر باشد با یک بار تفاضل‌گیری پایا می‌شوند این متغیرها انباشته از مرتبه یک یا I(1) خواهند بود. در نتیجه استفاده از این متغیرها در مدل باعث به وجود آمدن رگرسیون کاذب نمی‌شود.

۳-۵- آزمون F لیمر و هاسمن

نتایج حاصل از آزمون F لیمر و هاسمن در جدول (۴) ارائه شده است:

جدول (۴). آزمون F لیمر فرضیه‌های پژوهش

نتیجه	سطح معنی داری	آزمون هاسمن	نتیجه	سطح معنی داری	آزمون اف لیمر	
اثرات ثابت	0/0000	58/322034	تابلویی	0/0000	4/764591	فرضیه اصلی اول
اثرات ثابت	0/0195	16/697572	تابلویی	0/0000	26/69635	فرضیه اصلی دوم

در جدول (۵)، برای انتخاب بین روش داده‌های ترکیبی از آزمون F لیمر استفاده شده است. با توجه به اینکه سطح معناداری حاصل از این آزمون در مورد کلیه مدل‌های تحقیق، کمتر از ۰/۰۵ به دست آمد، برای تخمین الگو از روش داده‌های تابلویی استفاده خواهد شد. با توجه به این که در آزمون F لیمر روش داده‌های ترکیبی پذیرفته نشده آزمون هاسمن انجام می‌شود در جدول (۵)، بر اساس محاسبات انجام شده، برای تمامی فرضیه‌ها روش اثرات ثابت مناسب‌تر است.

۴-۵- خلاصه تجزیه و تحلیل‌ها به تفکیک هر فرضیه

۱-۴-۵- آزمون فرضیه اول تحقیق

نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول پژوهش در جدول (۵) ارائه شده است:

فرضیه اول از لحاظ آماری بصورت زیر تدوین می‌شود:

H_0 : درجه حاکمیت شرکتی بر تصمیمات اعتباری بانک ها اثر ندارد.
 H_1 : درجه حاکمیت شرکتی بر تصمیمات اعتباری بانک ها اثر دارد.

جدول (۵). خلاصه نتایج الگوی فرضیه اول

نتیجه	سطح معناداری	آماره-t	خطای استاندارد	ضرایب	متغیرها	
منفی	0/0000	-5/14033	0/040655	-0/208982	α_0	عرض از مبدأ
منفی	0/0000	-5/18777	8/83E-05	-0/000458	INST	درصد سهم سهامداران نهادی
منفی	0/0055	-2/86921	0/001175	-0/003370	BLOCK	درصد سهم سهام داران عمده
بی معنی	0/5226	0/64276	0/002145	0/001379	BORDSIZE	تعداد نفرات هیئت مدیره
منفی	0/0235	-2/31980	0/003371	-0/007821	GCOM	استقرار کمیته حسابرسی
بی معنی	0/0624	1/89609	0/003037	0/005759	DUALITY	وضعیتی که رئیس هیئت مدیره و مدیرعامل یک نفر باشد
مثبت	0/0000	6/00977	0/002670	0/016048	SIZE	اندازه شرکت
منفی	0/0002	-4/01414	0/017890	-0/071813	LEV	اهرم مالی
4/861442		آماره-F		0/642217		ضریب تعیین
0/000000		سطح معناداری		0/510113		ضریب تعیین تعدیل شده
		2/467018		دوربین واتسون		

طبق جدول (۵) می‌توان معادله ای خطی مدل را به صورت رابطه (۱) نوشت:

$$DA_{it} = -0.208982 - 0.000458INST_{it} - 0.003370BLOCK_{it} + 0.001379 Board-Size_{it} - 0.007821G-Com_{it} + 0.005759Duality_{it} + 0.016048Size_{it} - 0.071813LEV_{it}$$

نتایج حاصل از تخمین نشان می‌دهد که احتمال آماره t برای ضریب ثابت و ضرایب متغیرهای درصد سهم سهامداران نهادی، درصد سهم سهام داران عمده، استقرار کمیته حسابرسی، اندازه شرکت و اهرم مالی بر تصمیمات اعتباری بانک ها کمتر از ۵٪ است؛ لذا ارتباط فوق از لحاظ آماری معنی‌دار می‌باشد. و ضریب برآورد شده توسط نرم افزار برای متغیرهای درصد سهم سهامداران نهادی، درصد سهم سهام داران عمده، استقرار کمیته حسابرسی بر تصمیمات اعتباری بانک‌ها منفی و معنادار می‌باشد. بنابراین، رابطه خطی معکوس بین متغیرهای درصد سهم سهامداران نهادی، درصد سهم سهام داران عمده، استقرار کمیته حسابرسی بر تصمیمات اعتباری بانک‌ها وجود دارد. اما از آنجا که احتمال آماره t متغیرهای تعداد نفرات هیئت مدیره و وضعیتی که رئیس هیئت مدیره و مدیرعامل یک نفر باشد به تصمیمات اعتباری بانک ها بیشتر از ۵٪ است لذا ارتباط فوق از لحاظ آماری معنی دار نمی‌باشد. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ فرضیه اول برای این متغیر رد می‌شود. ضریب تعیین تعدیل شده قدرت توضیح دهنده متغیرهای مستقل را نشان می‌دهد که قادر است به میزان ۵۱٪ تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. احتمال آماره F بیانگر این است که کل مدل از لحاظ آماری معنی دار می‌باشد. با توجه به فرضیه چون متغیرهای درصد سهم سهامداران نهادی، درصد سهم سهام داران عمده، استقرار کمیته حسابرسی، اندازه شرکت و اهرم مالی بر تصمیمات اعتباری بانک ها در مدل معنی دار می‌باشد بنابراین فرض H_0 رد می‌شود یعنی درجه حاکمیت شرکتی بر تصمیمات اعتباری بانک ها اثر دارد.

۵-۴-۲- آزمون فرضیه دوم تحقیق

نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم پژوهش در جدول (۶) ارائه شده است:
 فرضیه دوم: درجه حاکمیت شرکتی بر تصمیمات سرمایه‌گذاری بانک‌ها اثر دارد.
 فرضیه دوم از لحاظ آماری بصورت زیر تدوین می‌شود:
 H_0 : درجه حاکمیت شرکتی بر تصمیمات سرمایه‌گذاری بانک ها اثر ندارد.
 H_1 : درجه حاکمیت شرکتی بر تصمیمات سرمایه‌گذاری بانک ها اثر دارد.

جدول (۶) خلاصه نتایج الگوی دوم با استفاده از روش پانل دیتا طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴

متغیرها	ضرایب	خطای استاندارد	آماره-t	سطح معناداری	نتیجه
α_0	-1223959	265823/7	-4/60440	0/0000	عرض از مبدأ
INST	79/28305	577/4610	0/137296	0/8912	درصد سهم سهامداران نهادی
BLOCK	17266/61	7679/692	2/248347	0/0280	درصد سهم سهام داران عمده
BORDSIZE	31820/49	14026/81	2/268548	0/0266	تعداد نفرات هیئت مدیره
GCOM	-77673/28	22043/95	-3/52356	0/0008	استقرار کمیته حسابرسی
DUALITY	-51258/14	19858/28	-2/58119	0/0121	وضعیتی که رئیس هیئت مدیره و مدیرعامل یک نفر باشد
SIZE	32239/11	17460/01	1/846454	0/0694	اندازه شرکت
LEV	439786/2	116972/4	3/759743	0/0004	اهرم مالی
ضریب تعیین	0/909339	آماره-F	27/16471		
ضریب تعیین تعدیل شده	0/875864	سطح معناداری	0/000000		
دوربین واتسون		2/295572			

طبق جدول (۶) می‌توان معادله‌ای خطی مدل را به صورت رابطه (۲) نوشت:

$$IE_{it} = -1223959 + 79.28305 \text{ INST}_{it} + 17266.61 \text{ BLOCK}_{it} + 31820.49 \text{ Board-Size}_{it} - 77673.28 \text{ G-Com}_{it} - 51258.14 \text{ Duality}_{it} + 32239.11 \text{ Size}_{it} + 439786.2 \text{ LEV}_{it}$$

نتایج حاصل از تخمین نشان می‌دهد که احتمال آماره t برای ضریب ثابت و ضرایب متغیرهای درصد سهم سهام داران عمده، تعداد نفرات هیئت مدیره، استقرار کمیته حسابرسی، وضعیتی که رئیس هیئت مدیره و مدیرعامل یک نفر و اهرم مالی بر تصمیمات سرمایه‌گذاری بانک‌ها کمتر از ۵٪ است؛ لذا ارتباط فوق از لحاظ آماری معنی‌دار می‌باشد. و ضریب برآورد شده توسط نرم افزار برای متغیرهای درصد سهم سهام داران عمده و تعداد نفرات هیئت مدیره بر تصمیمات سرمایه‌گذاری بانک‌ها مثبت و معنادار می‌باشد. بنابراین، رابطه خطی مستقیم بین متغیرهای درصد سهم سهام داران عمده و تعداد نفرات هیئت مدیره بر تصمیمات سرمایه‌گذاری بانک‌ها وجود دارد. و ضریب برآورد شده توسط نرم افزار برای متغیرهای استقرار کمیته حسابرسی، وضعیتی که رئیس هیئت مدیره و مدیرعامل یک نفر بر تصمیمات سرمایه‌گذاری بانک‌ها منفی و معنادار می‌باشد. بنابراین، رابطه خطی معکوس بین متغیرهای استقرار کمیته حسابرسی، وضعیتی که رئیس هیئت مدیره و مدیرعامل یک نفر بر تصمیمات سرمایه‌گذاری بانک‌ها وجود دارد. اما از آنجا که احتمال آماره t متغیرهای درصد سهم سهامداران نهادی و اندازه شرکت باشد به تصمیمات سرمایه‌گذاری بانک‌ها بیشتر از ۵٪ است لذا ارتباط فوق از لحاظ آماری معنی‌دار نمی‌باشد. بنابراین با اطمینان ۸۸٪ فرضیه اول برای این متغیر رد می‌شود. ضریب تعیین تعدیل شده قدرت توضیح دهنده متغیرهای مستقل را نشان می‌دهد که قداراست به میزان ۵۱٪ تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. احتمال آماره F بیانگر این است که کل مدل از لحاظ آماری معنی‌دار می‌باشد. با توجه به فرضیه چون متغیرهای درصد سهم سهام داران عمده، تعداد نفرات هیئت مدیره، استقرار کمیته حسابرسی، وضعیتی که رئیس هیئت مدیره و مدیرعامل یک نفر و اهرم مالی بر تصمیمات سرمایه‌گذاری بانک‌ها در مدل معنی‌دار می‌باشد بنابراین فرض H0 رد می‌شود یعنی درجه حاکمیت شرکتی بر تصمیمات سرمایه‌گذاری بانک‌ها اثر دارد.

بحث و نتیجه گیری

آنچه در جمع‌بندی و نتیجه‌گیری کلی آزمون فرضیه‌های تحقیق مبنی بر تاثیر متغیرهای حاکمیت شرکتی بر روی تصمیمات اعتباری و سرمایه‌گذاری بانک‌ها در فاصله زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ می‌توان عنوان کرد، این است که حاکمیت شرکتی بر تصمیمات مدیریت مالی مشتمل بر تصمیمات اعتباری و سرمایه‌گذاری بانک‌ها در صنعت بانکداری در حالت کلی تاثیر گذار است نتایج پژوهش حاضر با مبانی نظری سازگار می‌باشد، اقدامات مدیریت مالی به دو بخش مدیریت سود و مدیریت سرمایه‌گذاری تقسیم می‌شود. یکی از جنبه‌های بسیار مهم مدیریت مالی تصمیمات سرمایه‌گذاری است. سرمایه‌گذاری باید با چشم انداز افزایش دارایی سهامداران صورت بگیرد سرمایه‌گذاری در امور مختلف توسط شرکت‌ها همواره به عنوان یکی از راه‌های مهم توسعه شرکت‌ها و جلوگیری از رکود و عقب ماندگی مورد توجه بوده است. در این میان، محدودیت در منابع موجب شده است که علاوه بر توسعه سرمایه‌گذاری افزایش کارایی سرمایه‌گذاری از اهمیت فراوانی برخوردار گردد. نتایج پژوهش حاضر با نتایج حاصل از پژوهش

سیروپولس و تسات سارونیس^۱ (۲۰۱۲) سازگار می‌باشد؛ گیل و همکاران، (۲۰۱۲) در پژوهش خود به دنبال یافتن ارتباط بین سازو کارهای راهبری شرکتی با تصمیمات سرمایه‌گذاری در شرکت‌های کوچک هندی بودند، یافته‌های آنان به طور کلی حاکی از تاثیر مثبت اشکالی از سازو کار راهبری شرکت‌های کوچک بر میزان سرمایه‌گذاری آنان بوده است. سیروپولس و تسات سارونیس^۲ (۲۰۱۲) نیز به این نتیجه رسیدند که حذف مدیرعامل چند مسئولیتی و جایگزینی افراد مختلف برای سمت مدیر عامل و سمت رئیس هیات مدیره تئوری کارگزاری را تأیید و دارای اثر مثبت بر عملکرد مالی است.

منابع

۱. احمدوند، ژ. (۱۳۸۵)، "بررسی تأثیر ساختار مالکیت بر عملکرد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران.
۲. صدیق قرائی، حمید، (۱۳۹۰)، رابطه حاکمیت شرکتی با مدیریت سود در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد تهران مرکز.
3. Bebchuk, L.A., Weisbach, M.S, (2010), *The state of corporate governance research*. The Review of Financial Studies 23, 939-961.
4. Chen, I.J., Lin, S.H, (2014), *Managerial optimism, investment efficiency, and firm valuation*. Multinat. Financ. J. 17 (3/4), 1-48
5. Chen, L., Chunlei, L., and Guanyu, W, (2013), *Financial constraints, investment efficiency and corporate governance: Empirical evidence from China*, Service Systems and Service Management (ICSSSM). 10th International conference.
6. Cheung, Y., Stouraitis, A., and Tan, W, (2011), *Corporate governance, investment, and firm valuation in Asian emerging markets*. Journal of International Financial Management & Accounting, 22 (3): 246-273.
7. Francis, H., Hasan, I., Song, L., and Waisman. M, (2013), *Corporate governance and investment cash flow sensitivity: Evidence from emerging markets*. Emerging Markets Review, 15 (3): 57-71
8. Mashayekhi, B, (2007), *Characteristics and firms Board of director discretionary accruals management: The case of Iran*, Fifth international Business Research Conference, Dubai, United Arab Emirates.
9. Mueller, D. C., and Peev, E, (2007), *Corporate governance and investment in Central and Eastern Europe*. Journal of Comparative Economics, 35 (2): 414-437.
10. Syriopoulos, T., Theotokas, I, (2007), *Value creation through corporate destruction? Corporate governance in shipping takeovers*. Maritime Policy and Management, 34(3), 225-242.

1- Syriopoulos and Tsatsaronis
2- Syriopoulos and Tsatsaronis

تأثیر اندازه سازمان بر مدیریت تحول

تاریخ دریافت: ۹۷/۰۹/۰۸

تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۱/۱۰

حسین جبرئیلی فرد^۱

چکیده

هدف این تحقیق ارزیابی تأثیر اندازه شرکت بر ایجاد تغییر و تحول در سازمان‌ها بر اساس نوع ساختار آن‌ها است. جهان امروز نیاز فزاینده به آن نوع از رهبری دارد که به ایجاد سازمان‌هایی که به سمت فعال کردن پتانسیل‌های خود می‌پردازند بها دهد و درعین حال به حل بحران‌ها و شرایط اضطراری محیط کار بیندیشد. در چنین شرایطی سازمان‌ها باید بدانند که برای رسیدن به اقتدار آتی ناچارند اهداف «شدن» را به اهداف «ماندن» ترجیح دهند. به بیان دیگر در عصر حاضر، تحول، بازسازی و نوسازی یکی از ابعاد مهم سلامت سازمانی بوده و بنابراین، مدیریت تغییر در سازمان‌ها یکی از مشکل‌ترین وظایف مدیران پیشرو است. در همین راستا مقاله حاضر بر آن است که ضمن بیان اهمیت و ضرورت مدیریت تحول در روزگار کنونی، به بیان مختصر عوامل تسهیل‌کننده تغییر و بهسازی در سازمان‌ها و راهکارهای غلبه بر مقاومت‌ها و موانع موجود بر سر راه ایجاد تحولات و نوآوری‌های سازمانی با توجه به نوع ساختار آن‌ها بپردازد. مرگ و تولد سازمان‌ها به بینش و بصیرت و توانایی مؤسسين بستگی دارد و رشد و بقای آن‌ها نیز به عواملی نظیر توانایی، خلاقیت، نوآوری منابع انسانی و تغییرات مورد نیاز با توجه به شرایط روز وابسته است. اگر برنامه‌ریزان، تصمیم‌گیرندگان و کارکنان تحول‌آفرین باشند فرصت‌های اقتصادی را بهتر درک کرده و قادرند از منابع موجود به‌منظور نوآوری استفاده بیشتری نمایند و پرورش و تقویت روحیه تحول‌آفرینی در سازمان مستلزم فراهم آوردن بستری مناسب و یکی از بسترهای مناسب ساختار و تشکیلات مناسب است. در سازمان‌های کشور ما ابعاد مختلف ساختار سازمانی چه رابطه‌ای با یکدیگر دارند تا با شناسایی روابط مختلف این ابعاد زمینه افزایش تحول سازمانی را در سازمان‌های کشور فراهم نماییم. لذا تا با فرضیات مختلف بتوان ارتباط بین ساختار و تحول را به دست آورد. فرضیات شامل، بین ساختار سازمانی و تحول سازمان رابطه معناداری وجود دارد. بین رسمیت و تحول، بین پیچیدگی و تحول، بین تمرکز و تحول رابطه معناداری وجود دارد. نتیجه تحقیق حاکی از آن است که ساختار مناسب متناسب با تغییرات و ایجاد تغییرات مناسب، باعث افزایش رشد و توسعه سازمان می‌شود.

واژگان کلیدی: ساختار سازمانی، پیچیدگی، رسمیت، تمرکز، تحول

۱- مقدمه

در عصر حاضر سازمان‌ها به‌صورت فزاینده‌ای با محیط‌های پویا و در حال تغییر مواجه‌اند و بنابراین، به‌منظور بقا و پویایی خود مجبورند که خود را با تغییرات محیطی سازگار سازند. به‌بیان‌دیگر با توجه به‌سرعت شتابنده تغییرات و تحولات علمی، تکنولوژیک، اجتماعی، فرهنگی و ... در عصر حاضر، سازمان‌هایی موفق و کارآمد محسوب می‌شوند که علاوه بر هماهنگی با تحولات جامعه امروزی، بتوانند مسیر تغییرات و دگرگونی‌ها را نیز در آینده پیش‌بینی کرده و قادر باشند که این تغییرات را در جهت ایجاد تحولات مطلوب برای ساختن آینده‌ای بهتر هدایت کنند (۱) چراکه به گفته تافلر «تنها با بهره‌گیری خلاقانه از تغییر برای هدایت کردن خود تغییرات است که می‌توانیم از آسیب شوک آینده در امان بمانیم و به آینده‌ای بهتر و انسانی‌تر دست یابیم» (تافلر، ۱۳۷۳، ۵۰۰).

با وجود این مشاهدات و مطالعات نشان می‌دهد که بسیاری از سازمان‌ها نه‌تنها نوآور و خلاق نیستند بلکه حتی در هماهنگی با تحولات و پیشرفت‌ها و تغییرات عصر حاضر نیز ناتوان مانده و اغلب با شیوه‌های ناکارآمد سنتی اداره می‌شوند. به‌عنوان نمونه «اندرو پتیگرو» پژوهشگر انگلیسی که در زمینه تصمیم‌گیری‌های استراتژیک مطالعه کرده است، از خصوصیات ایستای سازمان‌ها حیرت زده شده است و به این نتیجه رسیده است که به‌رغم تغییر پیوسته شرایط دنیا، اغلب سازمان‌ها و شرکت‌ها در ۱۰ سال گذشته زندگی می‌کنند و حدوداً ۱۰ سال از شرایط دنیا عقب هستند. متغیرهای بسیاری را به‌عنوان ابعاد سازمانی مطرح کرده‌اند؛ اما می‌توان گفت که ابعاد سازمانی به دو گروه تقسیم می‌شوند: ساختاری و محتوایی. ابعاد ساختاری بیانگر ویژگی‌های درونی یک سازمان هستند. مثل اندازه یا بزرگی سازمان، نوع فناوری، محیط و هدف‌های آن. آن‌ها معرف جایگاه سازمانی بوده و بر ابعاد ساختاری اثر می‌گذارند. ابعاد محتوایی می‌توانند مبهم باشند زیرا آن‌ها نشان‌دهنده سازمان و محیطی هستند که ابعاد ساختاری در آن قرار می‌گیرند. برای ارزیابی و درک سازمان هر دو بعد ساختاری و محتوایی ضروری است. علاوه بر این امروزه در تعریف دوباره واگذاری وظایف، ساختار سازمانی و تعداد کارمندان برای هر بخش بر اساس وظایف و عملکردهای جدید عمل می‌شود در اینجا نیز ساختار را به‌عنوان یکی از اجزای سازمان که از عناصر پیچیدگی، رسمیت و تمرکز تشکیل شده تعریف می‌کنیم [۳].

۲- نوع ساختار و امکان ایجاد تغییر و تحول

۲-۱- پیچیدگی

اگر سازمان در سطح افقی (تعداد مشاغل وظایف) و یا در سطح عمودی (تعدد پست‌های مدیریتی) از پیچیدگی برخوردار باشد و ارتباطات سازمانی آن قانون‌مند و رسمی شود، امکان تعامل گروهی در سازمان به‌شدت تقلیل می‌یابد و این امر سازمان را از اهداف کارآفرینی خود دور می‌سازد. تحقیقات انجام‌شده در این رابطه نیز مؤید رابطه منفی پیچیدگی ساختار و کارآفرینی است.

۲-۲- رسمیت

در شرایطی که سازمان از رسمیت بالایی برخوردار باشد افراد آزادی عمل ندارند. کارها از انعطاف قابل‌قبول و قابل‌تحمل برخوردار نیست و بروز رفتارهای مختلف از جانب کارکنان سلب می‌شود. در این شرایط چون یادگیری نقشی در پیشبرد و ارتقای عملکردها نخواهد داشت لذا کارکنان تمایل به یادگیری را نیز از دست خواهند داد. درحالی‌که سازمان کارآفرین یادگیری، انعطاف‌پذیری و پذیرش خطر از سوی سازمان اصول محوری محسوب می‌شوند. به‌عبارتی‌دیگر، سازمان در شرایطی می‌تواند کارآفرین قلمداد گردد که ضمن پیشرفت خطر، قدرت تصمیم‌گیری و قضاوت‌های شایسته را به اعضا خود واگذار و در انجام امور اجازه به‌کارگیری خلاقیت‌های فردی را به آن‌ها صادر کند. این امر زمانی میسر می‌گردد که میزان دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها و استانداردهای عملیاتی تا حد امکان تقلیل یابد و فرصت برای بروز توانایی به کارکنان داده شود. با این اوصاف، رابطه کارآفرینی سازمانی و رسمیت رابطه معکوس خواهد بود.

۲-۳- تمرکز

در سازمان‌های مشتاق تغییر و تحول، اختیارات تصمیم‌گیری می‌بایست به واحدها و افراد تفویض شده باشد تا بتوانند در زمان مناسب حرکت مناسب را طراحی و به اجرا درآورند، مفهوم تمرکز رنگ می‌بازد و با توجه به خلاقیت، استعداد و قدرت فکری و اجرایی متخصصان و کارشناسان این‌گونه سازمان‌ها، عدم تمرکز جلوه شفاف‌تری پیدا خواهد کرد. این درحالی است که دیگر ابعاد محتوایی سازمان به ویژه اندازه و فناوری نیز بر سطح تمرکز تاثیر بسزایی دارند. به طوری که هر قدر اندازه سازمان بزرگتر شود و با سازمان از وجود متخصصان مجرب بهره گیرد و شبکه ارتباطی متناسب با فناوری روز در اختیار داشته باشد مسئله تفویض اختیار و تمرکز زدایی بیشتر معنی پیدا میکند. اگر کارکنان از نظر تخصصی واجد شرایط لازم باشند خطرات مربوط به تفویض اختیار کمتر می‌شود و زمینه تمرکز زدایی بیشتر فراهم خواهد شد [۶].

متغیرهای محتوایی تعیین کننده ساختار ارگانیکی و مکانیکی می باشد؛ اما برای شکل بخشیدن به هر یک از دو نوع این ساختارها لازم است متغیرهای ساختاری مورد بررسی قرار گیرد [۲]. تام برنز و استاکر با توجه به تحقیقاتی که انجام داده اند جایگاه سازمانها را از نظر نوع ساختار مدیریت به دو سازمان مکانیکی و ارگانیکی تشبیه کرده اند. مدیریت مکانیکی شیوه ایی از مدیریت است که سازمان را در حال ایستادن نگه می دارد و ساختار آن را تحکیم می بخشد؛ اما مدیریت ارگانیکی شیوه ایی است که کلیه افراد را در سازمان به صورت واحد زنده و متاثر از یکدیگر در نظر می گیرد. در این روش مدیر، آزادی عمل به افراد اعطا می کند و افراد مستقل و روش کار را انتخاب می کنند. یکی از ویژگی های بارز سازمان های ارگانیکی مشارکت افراد در کلیه امور سازمان است. برنز یکی از ضعف های مهم ساختار مکانیکی را اینگونه بیان می کند که در سازمان های مکانیکی روال معمول برای رسیدگی به موضوعی که خارج از حدود وظایف یک نفر قرار می گیرد ارجاع آن به یک کارشناس مربوطه و یا سپردن آن به یک مافوق است [۱]. بنابر تعریف دیگر، در ساختار ارگانیکی پراکندگی واحد ها در سطوح افقی اندک، همکاری و اشتراک مساعی هم در سطح افقی و هم در لایه های عمودی بسیار زیاد، شرح وظایف منعطف، رسمیت بسیار اندک و نظام تصمیم گیری غیر متمرکز است ولی در ساختارهای مکانیکی چنین ساختاری وجود دارد [۲]. برنز و استاکر در جواب این سوال که تحت چه شرایطی به کارگیری ساختار ارگانیکی بر ساختار مکانیکی ارجحیت دارد معتقد اند ارجحیت یک ساختار بر ساختار دیگر بستگی به موقعیت دارد چون

هر قدر که افراد در سازمان از توانایی های فکری و ذهنی بیشتری برخوردار باشند به همان اندازه ساختار ارگانیکی مناسب تر است. هر قدر محیطی که سازمان در آن واقع شده است دچار تغییرات بیشتر و سریع تر باشد به همان اندازه به اهمیت انعطاف پذیری در ساختار ارگانیکی افزوده می شود [۱].

نتیجه تحقیق میلر- دنی در سال ۱۹۸۳ نشان می دهد که مهم ترین عمل تحول آفرینی در سازمان های ارگانیکی تاکید بر سازگاری با محیط خارجی است که از طریق ارتباطات باز بر اساس تخصص حاصل شده باشد. در حالی که در سازمان های کوچک و متمرکز (خصوصیات مدیر عامل) و در سازمان های بزرگ با هدف کارایی، از طریق کنترل رسمی (استراتژی بازاریابی یکپارچه) است. به همین اساس سازمان های تحول آفرین به دریافت اطلاعات ماکرو محیط (اطلاعات رقبای مشتریان، عرضه کنندگان، توزیع کنندگان) نیاز بسزایی دارند.

هم چنین ابعاد ساختاری سازمان را می توان از یک جهت دیگر نیز بررسی کرد غیر رسمی بودن: یکی از ویژگی های سازمان های موفق غیر رسمی بودن آنهاست و چنین سازمان هایی مخالف محدود کردن کارکنان از طریق دستورالعمل ها، قوانین، آیین نامه های رسمی هستند چون معتقداند هرچه افراد آزادتر باشند خلاقیت بیشتری خواهند داشت.

تخصصی نبودن: اصولاً یکی از موانع موجود در سازمان های صنعتی این است که افراد نمی توانند مسئله و مشکلی را شناسایی کنند چون حس کنجکاوی در راه حل جویی آنها فقط در حوضه ی کاری مشخص خودشان برانگیخته می شوند. سازمان های موفق این مشکل را با کمترین تخصصی کردن کارها از بین می برند.

از دیگر ابعاد سازمانی می توان به نداشتن استاندارد، کم رنگ بودن سلسله مراتب، نداشتن پیچیدگی، عدم تمرکز، حرفه ای بودن و نسبت پرسنلی اشاره کرد [۲]. در جدول زیر نوع سازمان ها و عامل کار آفرینی مربوط به هر کدام از آنها آورده شده است که این در نتیجه ی تحقیق میلر- دنی به دست آمده است.

جدول ۱- مهم ترین عامل تحول در سازمان های مختلف

نوع سازمان	سازمان های ارگانیکی	سازمان های بزرگ و برنامه ریزی شده	سازمان های کوچک
عامل تحول	سازگاری با محیط	استراتژی یکپارچه	خصوصیات مدیر عامل

۳- ساختار سازمانی و ابعاد آن

ساختار سازمانی چارچوب روابط حاکم بر مشاغل، سیستم ها و فرایندهای عملیاتی افراد و گروه هایی است که برای نیل به هدف تلاش می کنند (جیمز، ۱۹۹۸). ساختار یک سازمان را می توان مجموعه راه هایی دانست که طی آنها فعالیت های سازمان به وظیفه های شناخته شده تقسیم و میان این وظیفه ها هماهنگی تأمین می شود. (میتز برگ، ۱۳۸۸) بنابراین ساختار سازمانی روابط در سازمان و همچنین جایگاه افراد در سازمان و حدود و دامنه اختیارات آنها را مشخص می کند.

¹. James

در تعیین ابعاد ساختاری سازمان، عوامل زیادی را بر شمرده اند از جمله این عوامل می توان به اجزای اداری، استقلال، تمرکز، پیچیدگی، تفویض اختیار، رسمیت، ترکیب، حرفه گرایی، حیطه کنترل، تخصص گرایی، استاندارد کردن و حیطه عمودی اشاره کرد (رابینز^۱، ۱۳۸۸)؛ که اکثر نظریه پردازان سازمانی از میان آن ها روی سه بعد تمرکز، رسمیت و پیچیدگی اتفاق نظر دارند. (فری و اسلوکام^۲) که این ابعاد هنوز هم بطور متعدد در تحقیقات سازمان استفاده می شوند. (آرجیس^۳، ۱۹۹۵) دانشگاه ها در هر یک از این ابعاد می توانند متفاوت باشند. حال بطور مختصر به این ابعاد اشاره می کنیم:

پیچیدگی^۴ به میزان تفکیکی که در سازمان وجود دارد اشاره می کند و به سه دسته تقسیم می شود؛ تفکیک افقی که به میزان تفکیک بین واحدهای سازمانی بر اساس موقعیت سازمان، ماهیت و وظایف آن ها و میزان تحصیلات و آموزش های که فرا گرفته اند اشاره می نماید. مهمترین شواهدی که دلالت بر تفکیک افقی درون سازمانی دارد، تخصص گرایی و بخش بندی درون سازمانی است. تفکیک عمودی به عمق یا ارتفاع ساختار سازمانی اشاره دارد. با افزایش سطوح سلسله مراتب سازمانی تفکیک عمودی سازمان افزایش یافته و پیچیدگی سازمان بیشتر می شود و تفکیک جغرافیایی به میزان پراکندگی ادارات، کارخانجات و افراد سازمان بر اساس مناطق جغرافیایی اشاره دارد (رابینز، ۱۳۸۸)

رسمیت^۵ یعنی حدی که یک سازمان برای جهت دهی رفتار کارکنانش، به قوانین، مقررات و رویه ها متکی است و میزان حدی است که مشاغل سازمانی استاندارد شده اند؛ اگر شغل از میزان رسمیت بالایی برخوردار باشد متصدی آن، برای انجام دادن فعالیت های مربوط به آن شغل و این که چه موقعی باید انجام شود و چگونه باید انجام گردد از حداقل آزادی برخوردار است (رابینز، ۱۳۸۸). رسمیت محدود به تعیین اینکه وظیفه هر کس چیه؟ و چگونه باید آنرا انجام دهد نمی باشد، اما بصورت گسترده تر می تواند، انواع رفتار در سازمان مانند کدگذاری لباس ها، ساعات کاری، استفاده از تجهیزات اداری و یا استفاده از اینترنت را مشخص می کند (آنک ویلم و دیگران، ۲۰۰۵)

تمرکز سازمانی به این معنا است که مرکز ثقل تصمیم گیری در راس سلسله مراتب سازمانی قرار داشته باشد یا به عبارتی اختیار تصمیم گیری در سازمان، محدود به راس سازمان بوده و تمامی یا حداقل اکثریت تصمیمات سازمان توسط مدیران ارشد اتخاذ شده و به سطوح سازمان و قاعده هرم سازمانی جریان می یابد و بطور کلی هنگامی که تصمیم ها در سطح بالای سازمانی گرفته شود آن سازمان را متمرکز گویند (رابینز، ۱۳۸۸).

۴- مروری اجمالی بر حوزه تحول سازمان

تحول سازمانی نوعی استراتژی بهسازی سازمان است که در اواخر دهه ۱۹۵۰ و اوایل دهه ۱۹۶۰ مطرح شد. اساس آن برپیش ها و آگاهیهای حاصله از پویایی های گروهی و تئوری و عمل مرتبط با تغییر برنامه ریزی شده استوار است.

حوزه تحول سازمانی در راه تکامل خود به چهارچوبی منسجم از تئوریا و کاربردها رسیده است که می تواند بسیاری از مسایل مهم انسانی موجود در سازمان را حل و فصل نماید. تحول سازمان از سازمان ها و همچنین افرادی که درون سازمان ها هستند و چگونگی کارکرد آن ها بحث می کند، همین طور در زمینه تغییرات برنامه ریزی شده ای که منجر به ترغیب افراد گروهها و سازمان ها به کارکردی بهتر می شود، سخن به میان می آورد.

تغییر برنامه ریزی شده مستلزم آگاهی های کلی، کار و فعالیت سخت و مجدانه در طی زمان، دارا بودن رویکردی اصولی و هدف مدار و دانشی معتبر در مورد پویایی های سازمانی و چگونگی تغییر آن هاست. دانش معتبر و صحیح از علوم رفتاری نظیر روانشناسی، روانشناسی اجتماعی، جامعه شناسی، نظریه سیستمها، رفتار سازمانی، تئوری سازمان و عمل مدیریت بدست می آید.

ماحصل این علوم تحول سازمانی است، که برای بهبود سازگاری و تطبیق بین افراد و سازمان، بین سازمان و محیطش و میان عناصر و اجزای سازمانی نظیر استراتژی، ساختار و فرآیندها، رهنمودهایی ارایه می دهد. این رهنمودها از طریق برنامه ها و فعالیت های ایجاد تغییر که هدف آن ها رفع مشکل در شرایط خاص و مسئله ساز است، اجرا می شود.

رهبران و مجریان تحول سازمان، به کمک یکدیگر برنامه های تحول سازمان را اداره می کنند. مجریان تحول سازمان مشاورینی هستند که در زمینه تئوری و عمل تحول سازمان آموزش لازم و کافی دیده اند و پویایی و تغییر سازمانی را درک کرده اند. این افراد ممکن است عضو سازمان باشند یا از خارج از سازمان دعوت به مشاوره شوند.

1. Robbins
2. FRY & SLOCUM
3. Argyres
4. Complexity
5. Formalization
6. Centralization

برنامه های تحول ساز مان دو هدف عمده دارند که عبارتند از:

- بهبود کارکرد افراد، گروه ها و سازمان
- انتقال روش و مهارت های ضروری که اعضای سازمان را قادر خواهند ساخت، پیوسته کارکرد خود را براساس آن ها، بهبود دهند.

برنامه های تحول سازمان فعالیتها و یا تلاشهایی بلند مدت، برنامه ریزی شده و مستمرند. یک رهبر با وضعیتی نامطلوب مواجه می شود و در پی تغییر آن برمی آید. برای تحقق این امر، با یک متخصص تحول سازمان تماس حاصل می نماید و با مساعدت ایشان به کنکاش و بررسی می پردازند که آیا برای تغییر چنین وضعیتی تحول سازمان ضروری است یاخیر؟ اگر پاسخ مثبت بود، آن ها افراد دیگری از اعضای سازمان را برای کمک در طراحی و اجرای برنامه بکار می گیرند.

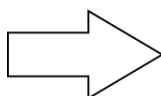
موضوع مهمی که در تحول سازمان توجه به آن ضروری می باشد، مشارکت گسترده اعضاء و مدیران سازمان در تحقق آن است. باید حتی الامکان، تعداد زیادی از افراد به منظور اجرای برنامه های تحول سازمان بکار گرفته شوند آن گاه یک استراتژی جامع و کلی تدوین شود که یک سلسله فعالیتها را در برداشته باشد و هر فعالیت به منظور تحقق یک نتیجه، جهت داده شود که در نهایت سازمان را به سمت اهداف مطلوب موردنظر سوق دهد. در چنین وضعیتی ما نوعی مدل تحول سازمانی جامع داریم، اما درعمل برنامه های تحول سازمان اینقدر ساده نیست.

تحول سازمان به مسایل ومشکلات افراد مشغول به کار در سازمان توجه زیادی دارد. در حوزه تحول سازمان توجه به مسایل ومشکلاتی از قبیل روحیه ضعیف، بهره وری پایین، کیفیت نامطلوب کالا و خدمات، تعارض بین افراد، تعارض بین گروهها، اهداف بلند و کوتاه مدت نامشخص (چه استراتژی سازمان، چه اهداف واحدها)، سبک های نامناسب رهبری، عملکرد گروهی ضعیف، ساختار سازمانی نامناسب، طراحی ضعیف وظایف، کم توجهی به خواسته های محیطی، روابط ضعیف با مشتری، تعارض بین اهداف واحدها و مسایلی از این قبیل حائز اهمیت است.

۵- اثرات تغییر ساختار سازمانی بر سازمان

نگاهی اجمالی به سازمان هایی که در زندگی روزمره با آن سر و کار داریم نشان می دهد که اندازه یک سازمان بر ساختارش تأثیر می گذارد.

تغییرات در اندازه سازمان

تغییرات اساسی در ساختار سازمان

۵-۱- تعریف اندازه سازمان

در ۸۰٪ تحقیقات انجام شده، از اندازه سازمان به عنوان یک متغیر که در واقع تعداد کل کارکنان یک سازمان را شامل می شود استفاده شده است.

الف- طرفداران تعیین کننده بودن اندازه

پیتر بلاو (Peter Blau): وی براساس تحقیقاتی در مورد موسسات دولتی، دانشگاه ها و فروشگاه ها دریافت که اندازه سازمان مهمترین عامل موثر بر ساختار سازمان هاست. آنچه وی از این تحقیقات دریافت، این بود که افزایش اندازه سازمان تفکیک ساختاری سازمان را افزایش می دهد اما این امر با نرخی کاهنده محقق می گردد.

دانشگاه استون (University of Aston): تحقیقات گروه محقق این دانشگاه در ۴۶ سازمان نشان داد افزایش اندازه با تخصص گرایی و رسمیت بیشتر ارتباط پیدا می کند. نتیجه گیری این بود که افزایش عملیات سازمان موجب تکرار رخدادها و تصمیمات می شود که استاندارد شدن را توجیح می کند.

می پر: تحقیقات وی نشان داد رابطه اندازه و ساختار سازمان علت و معلولی نیست، یعنی اثر اندازه سازمان به طور یک سو به در هر جایی قابل مشاهده است این بدان معناست که اندازه بر ساختار موثر است ولی عکس آن صادق نیست و اثر سایر متغیر هایی که به نظر می رسد بر ساختار موثر است، هنگامی که اندازه تحت کنترل باشد از میان می رود.

ب- انتقاداتی بر تعیین کننده بودن اندازه

کریس آرگریس (C.Argyris): تحقیقات وی نشان داد که ممکن است بین اندازه سازمان و ساختار مناسب ارتباطی باشد، ولی نمی توان گفت اندازه، ساختار را می سازد.

آلدريش (Aldrich): او اظهار داشت فناوری ساختار را تعيين می‌کند و به تبع آن اندازه سازمان تعيين می‌گردد. آلدريش اظهار داشت شرکت‌هایی که از پیچیدگی و رسمیت بالایی برخوردارند نسبت به سایر شرکت‌هایی که کمتر ساختارمند هستند، نیازمند به بکارگیری تعداد زیادی نیروی کار هستند.

می‌هیو (Mayhew) و هال (Hall) نیز از منتقدین تعیین‌کننده بودن اندازه سازمان بودند. نهایتاً برخی از شواهد و مدارک نشان می‌دهند که اندازه سازمان، ساختار سازمانی را فقط در سازمان‌هایی که مدیران حرفه‌ای عهده‌دار مدیریت آن‌ها هستند تحت تأثیر قرار می‌دهند و در سازمان‌هایی که بوسیله مدیر - مالکان اداره می‌شود این امر با شک و تردید روبه‌رو است.

ج- اندازه و پیچیدگی

پیتر بلاو دریافت که اثر اندازه بر پیچیدگی سازمان دارای یک نرخ کاهنده است. در سازمان‌های دولتی اندازه، پیچیدگی سازمان را متأثر ساخته ولی با نرخ کاهنده، اما صحت این موضوع در موسسات تجاری مورد سؤال است. در موسسات بازرگانی که مدیران در آن آزادی عمل دارند و می‌توانند نظر خود را اعمال نمایند ممکن است ساختار سازمانی اندازه سازمان را تعیین کند.

د- اندازه و رسمیت

یافته‌های گروه استون این نظریه را که اندازه سازمان، میزان رسمی بودن سازمان را متأثر می‌سازد، تأیید می‌کند. نتیجه‌گیری هال (Hall) این بود که میزان رسمیت نمی‌تواند اندازه سازمان را تعیین کند، اما وی تصدیق کرد همبستگی زیادی بین اندازه و رسمی‌سازی ساختار اختیار، شرایط مجازات برای نقض قوانین کتبی و دستورالعمل‌های آموزشی ضمن خدمت کارکنان وجود دارد. لیکن از لحاظ منطقی بین افزایش در اندازه سازمان و میزان رسمیت رابطه منطقی وجود دارد. چرا که مدیریت می‌خواهد رفتار کارکنانش را کنترل کند. برای این امر دو راه حل وجود دارد یکی نظارت مستقیم و دیگری نظارت از طریق مقررات رسمی، با افزایش اندازه سازمان نظارت مستقیم بسیار هزینه‌بر خواهد بود لذا عقلانی است اگر مدیریت قوانین و مقررات رسمی را جایگزین آن نماید. وقتی سازمان بزرگ می‌شود، رفتار رسمی‌تر خواهد شد.

ه- اندازه و تمرکز

رسمی‌سازی با افزایش در اندازه سازمان افزایش می‌یابد، این قوانین و مقررات به مدیریت اجازه می‌دهد تا تصمیم‌گیری را تفویض نماید و در عین حال مطمئن باشد که تصمیمات مطابق با تمایلات مدیریت عالی اتخاذ می‌گردند؛ بنابراین با افزایش اندازه سازمان تفویض اختیار اجتناب‌ناپذیر است و باعث ایجاد عدم تمرکز خواهد شد.

با توجه به اینکه افزایش اندازه سازمان، تکنیک ساختاری را با نرخی کاهنده افزایش می‌دهد به نکات زیر می‌توان اشاره کرد:

- تأثیر افزایش اندازه در سازمان‌های بزرگ می‌تواند بسیار جزئی باشد.
- تأثیر افزایش اندازه در سازمان‌های بزرگ می‌تواند بسیار کلی باشد.

و- موضوعات ویژه در ارتباط با اندازه سازمان

۱- بحث در مورد نسبت کارکنان: قانون پارکینسون: کار آنقدر گسترش می‌یابد تا کل زمان موجود برای تحققش را مصرف کند. پارکینسون استدلال می‌کند در سازمان‌های دولتی، همبستگی بسیار کمی بین حجم کاری که باید صورت بگیرد و اندازه پرسنلی که مسئولیت آن حجم کاری را بعهده دارند وجود دارد، یا اینکه اصلاً رابطه‌ای وجود ندارد.

۲- تئوری سازمان و موسسات بازرگانی کوچک

۵-۲- نسبت کارکنان اداری

نسبت کارکنان صفی و ستادهای پشتیبانی برای پرسنل عملیاتی و تولیدی (نسبت ستادی ها به صفی ها)

بحث همبستگی مثبت: فرضیه پارکینسون اظهار می‌دارد که یک همبستگی مثبت می‌تواند بین اندازه سازمان و نسبت اعضاء اداری سازمان وجود داشته باشد. با افزایش اندازه سازمان تعداد پرسنل صفی افزایش می‌یابد به تبع آن نیاز برای ایجاد هماهنگی بین افراد بیشتر می‌گردد و در نتیجه باعث افزایش پرسنل ستادی می‌گردد.

بحث همبستگی منفی: در برخی از بررسی‌ها ضمن رسیدن به یک همبستگی منفی بین اندازه سازمان و نسبت اعضاء اداری نتیجه گرفته شد که این امر نه تنها بخاطر صرفه‌جویی ناشی از مقیاس بوده بلکه بخاطر کاهش کنترل بر سطح سلسله مراتب اداری است که سازمان‌ها با افزایش اندازه، اعضاء اداری خود را کاهش می‌دهند.

بحث غیر خطی بودن رابطه نسبت اعضاء ادارى و اندازه سازمان: رابطه غیر خطی در مورد نسبت اعضاء ادارى سازمان‌هاى کوچک و بزرگ به سازمان‌هاى متوسط بیشتر صادق است. چنین سازمان‌هاى با بزرگ تر شدن خود مزایای ناشى از صرفه جویى را از دست مى دهند زیرا چنان پیچیده مى شوند که برای تسهیل هماهنگى و کنترل، ناچار مى شوند نسبت اعضاء ادارى خود را افزایش دهند.

لذا:

- ۱- وقتی سازمان‌ها در حال رشد هستند نسبت اعضاء ادارى آن تمایل به افزایش دارد ولیکن فرایند افول در سازمان‌ها تاثیر معکوس روی نسبت اعضاء ادارى ندارد.
- ۲- همزمان با افزایش در اندازه سازمان، صرفه جویى ناشى از مقیاس برحسب کاهش نسبت اعضاء ادارى حادث مى شود.
- ۳- سازمان‌هاى دولتى برای کاهش اعضاء ادارى نسبت به سازمان‌هاى که مدیر، مالک عهده دار مدیریت آنهاست، انگیزه زیادى ندارند.

۵-۳- تئورى سازمان و موسسات بازرگانى کوچک

موضوعاتى که در سازمان‌هاى کوچک اهمیت کمتری دارند:

- چون دامنه تغییر در این سازمان‌ها بطور کلی محدود است لذا متغیرهاى ساختارى برای اینگونه سازمان‌ها اهمیت کمتری دارند.
- این سازمان‌ها تمایل دارند که از حداقل میزان تفکیک افقى و عمودى و میزان کم از پراکندگى جغرافیایى برخوردار باشند.
- بیشتر آن‌ها از طریق رسمى سازى کم و درجه تمرکز زیاد شناخته مى شوند.
- تخصص گرایی درونى این سازمان‌ها کم است.
- ترغیب به نوآورى برای سازمان‌ها کمتر مسئله آفرین است.

موضوعات مهم در سازمان‌هاى کوچک:

- مدیران موسسات بازرگانى کوچک قویاً از مدیریت بر مبنای کنترل و نظارت مستقیم حمایت مى کنند.
- تحقق کارایی بالا به دلیل کمبود منابع مالی
- اهمیت سیستم نظارتى محیط سازمان

۶- ساختار سازمانى، تحول و نوآورى

یکی از مهمترین عوامل تسهیل کننده و تقویت توان نوآورى و خلاقیت در سازمانها، ساختار مناسب و تشکیلات متناسب با اهداف مورد نظر است به طوری که از دیدگاه صاحب نظران مختلف، ساختار سازمانى مناسب پیش فرضى برای موفقیت و نوآورى و تغییر در سازمان است (نژاد ایرانى، ۱۳۷۶: ۷). در همین راستا «تامپسون» معتقد است سازمان سلسله مراتبى بوروکراسى ها در مدل وبر، نوآورى یا تغییر را کند مى کند. فرضیه او به این گونه بیان مى شود که هر چه سازمان کمتر بوروکراتیزه باشد و بیشتر با درگیرى مواجه باشد نوآورى (تغییر) در آن بیشتر است. براساس این فرضیه وی پیشنهاد مى کند که اگر سازمان‌هاى سلسله مراتبى تمایل به تغییر و نوآورى داشته باشند بایستى از انعطاف ناپذیرى خود بکاهند (شیرازى، ۱۳۷۳: ۲۹۷). تافلر نیز درباره بوروکراسى‌هاى ادارى مى نویسد «امروزه تغییرات بسیار سریع به تصمیم‌هاى همانقدر سریع نیاز دارد اما منازعات قدرت، نظام‌هاى ادارى را به طریق رسواکننده‌اى کند مى سازد. رقابت به نوآورى مداوم نیاز دارد درحالى که قدرت ادارى خلاقیت را نابود مى سازد (تافلر، ۱۳۷۰: ۳۰۶)». در همین رابطه «دفت» نیز یکی از سه ویژگی مهم ساختار سازمان‌هاى موفق را عدم تمرکز ساختارى به منظور تشویق افراد به خلاقیت مى داند (دفت، ۱۳۷۴: ۹۶۱) همچنین معتقد است کارکنانى که از تخصص‌هاى ویژه برخوردارند و حرفه‌اى هستند، نباید درگیر و دار دیوانسالارى گرفتار و محدود گردند (دفت، ۱۳۷۸: ۱۹۴).

اهمیت عامل ساختار سازمانى تا به آن اندازه است که گفته شده در رشته بهبود سازمانى نیز بیشتر سازمان‌هاى مورد توجه قرار مى گیرند که ساختار آن‌ها ارگانیک (پویا و انسانی) است و به اعضاى سازمان اجازه مشارکت در فرایندهاى تصمیم گیرى و نیز استقلال عمل داده مى شود به طوری که آن‌ها مى توانند ابتکار عمل به خرج داده و نظرها و عقاید و راه حل‌هاى جدیدى را ارائه کنند (دفت، ۱۳۷۱: ص ۵۳۲). در مقابل ساختارهاى مکانیکی نمى توانند در برابر تغییرات و تحولات، سلیقه‌ها و نیازهاى مختلف

محیطی از خود انعطاف نشان دهند و خلاقیت و نوآوری در این نوع ساختارها از جایگاه مناسبی برخوردار نیست و این نوع ساختارها در بلند مدت کارایی و اثربخشی خود را از دست می‌دهند (محمدزاده، ۱۳۷۴، ۷۴).

شومیکر و راجرز (۱۹۷۱)، معتقدند که شرایط لازم برای تحقق نوآوری و تغییر موفقیت آمیز عبارتند از اینکه آن‌ها :

- ا. به نفع به کارگیرنده باشند؛
- ب. موارد استفاده دائمی و یا قابل توجهی داشته باشند؛
- ت. پیچیدگی زیادی نداشته باشند؛
- ث. با نظام ارزشی استفاده کننده های خود مطابقت داشته باشند؛
- ج. توجه پذیر باشند؛
- ح. نتایج ملموس فراهم آورند.

سی کی بارت (۱۹۹۴) نیز برقراری مقررات رسمی برای پاداشها به گونه ای که روند نوآوریها را تقویت کند، برگزاری دوره های آموزش رسمی به منظور تسهیل و اشاعه نوآوریها، استفاده مؤثر از سیستم های اطلاعاتی مدیریت و به کارگیری و تقویت اهرمهای مدیریت را در ارتقای تغییرات و نوآوریهای سازمانی موثر می داند (آقایی فیشانی، همان، ص ۲۹۰)؛ اما بطور کلی، با توجه به آنچه درباره موانع نوآوری و تغییر در سازمان‌ها گفته شده است، به نظر می‌رسد برای اینکه نوآوری و تغییر را تشویق، موانع آن را کاهش و فرایند تغییر را سهولت بخشیم بایستی ساختار سازمانی را انعطاف پذیر، جو سازمانی را آزاد، نیاز اعضا را ارضا و رهبری را دموکراتیک کنیم همچنین بایستی مشوقهای مادی و معنوی، جلب مشارکت و همکاری اعضا در تصمیم‌گیریها، انسجام گروهی و آزادی بیان را مورد توجه قرار دهیم (شیرازی، همان، ۳۰۵).

۷- ماهیت تغییر سازمانی

تغییرات بالقوه ای که می تواند برای بهبود عملکرد سازمان‌ها و کیفیت زندگی کاری اعضای آن‌ها صورت پذیرد. اکنون همراه با پویایی عمومی، بسیاری از سازمان‌ها ی کاملاً پیشرو به دنبال تغییر توسعه و بهبود خود در مدیریت افراد و عملیات هستند که از آن جمله روند های قابل مشاهده در محیط جدید است که عبارتند از:

- الف- تغییر در افراد تصمیم گیرنده
- ب- تغییر در مفروضات مدیران نسبت به کارکنان
- ج- تغییر در نحوه تعریف شغل
- د- تغییر در نحوه تعیین کارمزد
- ه- تغییر در نحوه سازماندهی
- و- تغییر در ماهیت روابط میان مدیریت و نیروی کار

واژه تغییر شعار روز بسیاری از سازمانهاست. برخی از تغییرات بنیادین یا قالب شکن هستند که در چرخه حیات سازمان کمتر صورت می پذیرد که اگر صورت پذیرد شدید و همه جانبه است. نوع دیگر تغییر تدریجی- تکمیلی یا ایجاد کننده انعطاف در چارچوبهاست؛ که براساس راههای موجود عملیات صورت می گیرد و ضمن حفظ ماهیت سازمان جهت گیریهای جدیدی را به وجود می آورد.

۸- نتیجه گیری

امروزه تحول را به عنوان یکی از ابزارهای توسعه محسوب می کنند. چرا که وجود انسان های تحول آفرین موجب ایجاد بستر موفقیت ها می شود. هم چنین با توجه به افزایش سریع رقبات جدید و ایجاد حس بی اعتمادی نسبت به شیوه های مدیریت سنتی در شرکتها، ضرورت تحول در سازمان‌ها احساس می شود. در این ارتباط وظیفه سازمان‌های پویا کشف و پرورش افراد خلاق است. یک سازمان در راستای تحقق افراد خودجوش و نوآور نیاز به ساختار مناسب و مدیران تحول آفرین دارد. سازمانی که استعدادها را نهفته در خود را نتواند به عرصه ظهور برساند در اندک زمانی مغلوب سازمان‌های دیگر خواهد شد که در به کارگیری استعدادها و ارائه محصول جدید با هزینه اندک قدرت داشته و از مدیریتی لایق با افق دید وسیع برخوردار است. برای دستیابی به تحول نیاز به ابزار است. یکی از ابزارهای مناسب برای امکان تحول، وجود ساختار سازمانی منطبق بر مفاهیم مدیریت نوین است. با توجه به اهمیت تحول و نقش آن در توسعه متاسفانه این امر در کشور ما کمتر مورد توجه قرار گرفته است. [۱].

۹- پیشنهادات

اصلاح دستورالعمل های اجرایی، قوانین و مقررات موجود و حذف بروکراسی، تصمیم کار مناسب، تدوین شرح وظایف دقیق پست های سازمانی که آزادی عمل و انعطاف لازم منظور شده باشد، جلوگیری از ایجاد تمرکز در سطح بالای مدیریت از طریق تفویض اختیار، اعتماد به کارکنان در انجام فالیتهای کارشناسی و تخصصی آنها، پذیرش و تحمل ریسک و اشتباه [۲]. تشکیل و ایجاد سازمان های ارگانیک که در تمامی بخش های آن امکان تحول به اجرا درآید. توسعه فرهنگ تحول آفرینی در تمام سازمان ها که به کارکنان اجازه دهد علاوه بر وجود محدودیتها بتواند به نحو موثری رشد داشته باشد. شناخت افراد مستعد در سازمان. ایجاد یک واحد هدایت کننده تحول با توجه به فرصت ها و تهدید ها و نیاز های تغییر در در سازمان ها که مکان مناسبی برای فعالیت افراد علاقه مند باشد. همکاری و در نهایت تعاملات مناسب بین تمام واحد های سازمانی.

منابع

- [۱] «مدیریت و رهبری تحول». ترجمه: فریبا مؤیدنیا. ماهنامه تدبیر. سال ۱۷. شماره ۱۶۷
- [۲] رحمان سرشت، حسین. ۱۳۷۲، تمرکز و عدم تمرکز سازمانی، انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی، چاپ اول، تهران
- [۳] رابینز، استیفن. ۱۳۷۶، تئوری سازمان، ترجمه سیدمهدی الوانی و حسن دانایی فرد، چاپ اول، انتشارات صفا
- [۴] آقایی فیشانی، تیمور (۱۳۷۷)، خلاقیت و نوآوری در انسانها وسازمانها، چاپ اول، تهران، نشر ترمه
- [۵] تافلر، الوین (۱۳۷۰)، جابجایی در قدرت، ترجمه شهیندخت خوارزمی، ناشر مترجم
- [۶] دفت، ریچارد ال (۱۳۷۴)، تئوری سازمان و طراحی ساختار، ترجمه علی پارساییان و سید محمد اعرابی، جلد دوم، تهران، موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی
- [۷] دفت، ریچارد ال (۱۳۷۸)، مبانی تئوری و طراحی سازمان، ترجمه پارساییان و اعرابی، تهران، دفتر پژوهشهای فرهنگی
- [۸] سادلر، فیلیپ (۱۳۸۰)، مدیریت تغییر، ترجمه غلامرضا اسماعیلی، تهران
- [۹] سنجر، احمدرضا (۱۳۷۹)، آموزش عاملان تغییر: دو مدل ترکیبی از تئوری و عمل، ماهنامه تدبیر، شماره ۱۰۴
- [۱۰] محمدزاده، عباس (۱۳۷۴)، مدیریت توسعه، چاپ اول، تهران، انتشارات سمت
- [۱۱] حسین، رضازاده ۱۳۸۲، بررسی رابطه ساختار سازمانی و کارآفرینی سازمانی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران
- [۱۲] حسین خنیفر، فردین وکیلی، رابطه بین نوع ساختار سازمانی و کارآفرینی سازمانی و اقتصادی در شرکت های اقتصادی کوچک و متوسط، توسعه کارآفرینی؛ شماره دوم، زمستان ۱۳۸۷
- [۱۳] مهرزاد علیمردانی، محمد قهرمانیو محمود ابوالقاسمی، بررسی رابطه ی میان ساختار سازمانی و کارآفرینی سازمانی (مورد مطالعه دانشگاه شهید بهشتی)، فصلنامه رهیافتی نودر مدیریت آموزشی، سال دوم، شماره سوم، بهار ۱۳۸۸
- [14] Child. J, (2008). "Organization structure, environment, and performance: the role of strategic choice", Sociology, v6, PP 1-22
- [15] Argyres, N., 1995. Technology strategy, governance structure and interdivisional coordination. Journal of Economic Behavior and Organization 28, 337-358
- [16] Finlay, W., Martin, J.K., Blum, T.C., 1995. Organizational structure and job satisfaction. Do bureaucratic organizations produce more satisfied employees, Administration & Society 27 (3), 427-450

تأثیر کیفیت حاکمیت شرکتی بر رعایت الزامات افشای اجباری در شرکت‌های خاکستری

تاریخ دریافت: ۹۷/۱۱/۱۴

تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۲/۲۰

فرزین رضایی^{۱*}، حلیه تقی زاده شعرباف^۲

چکیده

هدف این پژوهش بررسی تأثیر کیفیت حاکمیت شرکتی بر رعایت الزامات افشای اجباری شرکت‌های خاکستری می‌باشد. پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از بعد روش‌شناسی از نوع تحقیق‌های توصیفی-همبستگی است. بدین منظور ۸۱ شرکت عضو بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۵ شمسی به‌عنوان نمونه انتخاب گردیده است. روش آماری مورد استفاده جهت آزمون فرضیه با استفاده از داده‌های تابلویی و رگرسیون حداقل مربعات تعمیم‌یافته می‌باشد. کیفیت حاکمیت شرکتی به معنای کیفیت در چگونگی اداره امور شرکت شامل کیفیت در مدیریت، کیفیت در نظارت مستقل (حسابرسی) و کیفیت بر کنترل (مالکیت) می‌باشد. در این تحقیق به دنبال ارزیابی نقش کیفیت در ابعاد حاکمیت شرکتی بر رعایت الزامات افشای اجباری اطلاعات حسابداری که توسط سازمان بورس اوراق بهادار تهران تعیین گردیده است می‌باشد. نتایج پژوهش نشان داد که کیفیت مدیریت بر رعایت الزامات افشای اجباری در شرکت‌های خاکستری مؤثر است. کیفیت حسابرسی بر رعایت الزامات افشای اجباری شرکت‌های خاکستری مؤثر نمی‌باشد. کیفیت مالکیت بر رعایت الزامات افشای اجباری شرکت‌های خاکستری مؤثر نمی‌باشد.

واژگان کلیدی: کیفیت حاکمیت شرکتی، کیفیت در مدیریت، الزامات افشای اجباری، شرکت‌های خاکستری.

۱- دانشیار حسابداری، واحد قزوین دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران، (نویسنده مسئول)، Farzin.rezaei@qiau.ac.ir

۲- کارشناس ارشد حسابداری، واحد تارکستان موسسه آموزش عالی تارکستان، تارکستان، ایران

۱- مقدمه

این تحقیق به بررسی تأثیر کیفیت حاکمیت شرکتی بر رعایت الزامات افشای اجباری شرکت‌های خاکستری می‌پردازد. حاکمیت شرکتی به‌عنوان فرآیند اداره و کنترل یک شرکت تعریف می‌گردد. در سطح وسیع‌تر سیستم حاکمیت شرکتی ارتباط‌های متعددی بین اجزای مختلف یک سازمان به‌ویژه مدیریت، هیئت‌مدیره، سهامداران و دیگر ذینفعان از جمله کارکنان، تأمین‌کنندگان و مشتریان را مشخص می‌کند. (موصلی و همکاران^۱، ۲۰۱۴).

حاکمیت شرکتی مجموعه‌ای از قوانین و روش‌هاست که رابطه‌ی بین سهامداران، مدیریت و اعضای هیئت‌مدیره را تعریف می‌کند و بر چگونگی عملکرد شرکت تأثیر می‌گذارد. حاکمیت شرکتی در سطح ابتدایی با مسائلی مواجه است که از تفکیک مالکیت و اداره‌ی شرکت ناشی می‌شود، اما این مفهوم فراتر از آن است که فقط رابطه‌ی شفاف بین مدیران و سهامداران برقرار کند. حاکمیت شرکتی، شامل مجموعه‌ای از روابط بین مدیریت شرکت، هیئت‌مدیره، سهامداران و ذی‌نفعان دیگر است. علاوه‌بر آن، ساختاری ارائه می‌کند که از طریق آن، اهداف شرکت، ابزار دستیابی به آن، اهداف و نظارت بر عملکرد شرکت تعیین می‌شود.

مشارکت‌کنندگان بازار سرمایه همیشه به دنبال اطلاعات مالی باکیفیت هستند؛ زیرا این اطلاعات، عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیریت شرکت و سرمایه‌گذاران بیرونی را کاهش می‌دهد. شواهد تجربی نشان می‌دهند که سیاست افشای وسیع و شفاف، سازوکاری است که عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سرمایه‌گذاران بیرونی را کاهش می‌دهد.

شفافیت و افشای اطلاعات شرکت‌ها را می‌توان به‌عنوان مکانیزمی جهت حمایت از سرمایه‌گذاران در نظر گرفت که این مهم سبب می‌شود تا عدم تقارن اطلاعاتی کمتری بوجود آید و هزینه نمایندگی کم شود. با توجه به اهمیت کیفیت افشا و مسئولیت مدیران شرکت‌ها در قبال اطلاع‌رسانی، سازمان بورس و اوراق بهادار تهران تصمیم گرفت تا امتیاز و رتبه کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس را از نظر "کیفیت افشا و اطلاع‌رسانی مناسب" به بازار منعکس کند تا شرکت‌ها نسبت به جایگاه خودواقف شده و در جهت ارتقای آن تلاش نمایند.

افشای اختیاری را می‌توان به‌عنوان یک مکانیسم کنترل خارجی در جهت کاهش مشکلات بین سهامداران عضو غیرعضواز طریق فراهم کردن اطلاعات مربوط به نتایج مالی و غیر مالی دانست.

محیط اطلاعات شفاف، شرکت را برای همه سرمایه‌گذاران جذاب‌تر جلوه می‌دهد. آن هماهنگی بین شرکت‌ها و سرمایه‌گذاران در مورد تصمیمات سرمایه‌گذاری سرمایه را بهبود بخشیده و جوی از اعتماد می‌سازد که می‌تواند ارزش شرکت را افزایش دهد. اگر مدیرعاملان اطلاعاتی افشا نکنند، سرمایه‌گذاران دیدگاهشان در مورد ارزش شرکت را پایین‌تر خواهند آورد. در نتیجه، مدیرعاملان برای تمایز خودشان از مدیرعاملانی با اطلاعات کمتر مطلوب جهت داشتن اعتبار و شهرت شغلی و حرفه‌ای خوب، انگیزه‌هایی برای افشای اطلاعاتشان دارند. به همین اندازه، اطلاعات می‌توانند توانایی سهامداران و هیأت‌ها برای نظارت بر مدیرعاملان را بهبود بخشند، توانایی که می‌تواند سبب از دست رفتن شغل مدیرعاملان شود. برای داشتن امنیت شغلی و شهرت و اعتبار بیشتر، مدیرعاملان بایستی تلاش‌هایشان را به سمت افزایش قیمت‌های سهام شرکت‌ها هدایت کنند.

وجود تضاد منافع موجب نگرانی مالکان گردیده تا جایی که آن‌ها برای اطمینان از تخصیص بهینه منابع خود توسط مدیران اقدام به بررسی و ارزیابی عملکرد مدیران می‌کنند به مرور زمان مشخص شده است که برخی از تصمیم‌های مدیران ممکن است موجب اتلاف منابع شرکت و از بین رفتن ثروت مالکان گردد از سوی دیگر مدیران همواره به دنبال این بوده‌اند تا ضمن حداکثر کردن منافع خود به مالکان این اطمینان را بدهند که تصمیم‌های اتخاذ شده توسط آن‌ها در جهت منافع مالکان می‌باشد. (نمازی، ۱۳۸۴).

مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی به مرور زمان به وجود می‌آیند. برخی شرکت‌ها دارای مکانیزم‌های قوی حاکمیت شرکتی مثلاً در تعداد اعضای مستقل هیئت‌مدیره و حضور سرمایه‌گذاران نهادی می‌باشند. برخی شرکت‌ها نیز دارای حاکمیت شرکتی ضعیفی می‌باشند. توانایی یا ضعف حاکمیت شرکتی به‌عنوان اندازه حاکمیت شرکتی قلمداد می‌شود (نیکو مرام و محمدزاده سالطه، ۱۳۸۹). کیفیت حاکمیت شرکتی به معنای کیفیت در چگونگی اداره امور شرکت شامل کیفیت در مدیریت، کیفیت در نظارت مستقل (حسابرسی) و کیفیت برکنترل (مالکیت) می‌باشد. در این تحقیق به دنبال ارزیابی نقش کیفیت در ابعاد حاکمیت شرکتی بر رعایت الزامات افشای اجباری اطلاعات حسابداری که توسط سازمان بورس اوراق بهادار تهران تعیین گردیده است می‌باشد. البته شرکت‌های خاکستری آن دسته از شرکت‌هایی هستند که مطابق با الگوی تعیین شده درماندگی در مرز سلامت و بحران مالی قرار دارند یعنی نه می‌توان گفت دارای سلامت مالی کافی هستند نه می‌توان گفت که درمانده مالی هستند.

موافقت با اصول حاکمیت شرکتی می‌تواند نقش مهمی در ارتقای ارزش شرکت‌ها بازی کند. اگر در کشور اعتبار لازم برای اجرای شیوه‌های حاکمیت شرکتی وجود نداشته باشد، در حسابرسی و استانداردهای گزارش‌دهی سهل‌انگاری شود یا به

سرمایه‌گذاران شفافیت یا اعتماد کافی داده نشود، سرمایه در جایی خارج از کشور جریان خواهد یافت؛ بنابراین عواقب این وضعیت، تمام شرکت‌ها و تشکیلات اقتصادی کشور را درگیر خواهد کرد.

۲- مبانی نظری و پیشینه تحقیقات

با تفکیک مالکیت از مدیریت، ایجاد ارزش برای شرکت و افزایش ثروت سهامداران از مهمترین اهداف آن‌ها، بوده است. اینک نیز بخشی از مجامع حرفه‌ای و دانشگاهی در کشورهای توسعه یافته بر سر این امر توافق دارند که هدف نهایی شرکت‌ها تولید ارزش است. پیچیدگی‌های مربوط به تضاد منافع مدیران و مالکان از یک سو اهمیت آثار عملکرد شرکت بر سایر گروه‌های ذینفع از دیگر سو، مدت‌ها است که توجه دولت‌ها و گروه‌های اجتماعی را به خود جلب کرده است و یافتن الگو و نظام مناسب حاکمیت شرکتی، مشغله‌ی جدی آن‌ها است. مشغله‌ی اصلی گروه‌های مذکور، ابتدا حفظ منافع مالکان و سپس حفظ منافع سهامداران اقلیت بر اساس مبانی نظریه‌ی نمایندگی بود. با تحولات رخ داده در اواخر سده‌ی گذشته و هزاره‌ی جدید در بازارهای سرمایه، دایره‌ی گروه‌های ذینفع کم کم گسترده‌تر شد و مشتریان، تأمین‌کنندگان، کارکنان و بالاخره کل جامعه را در بر گرفت و مبانی نظری و راهکارهای عملی در قالب نظریه‌ی ذینفعان برای حل و فصل موضوع مطرح شد.

زمانی که شرکت راهبرد بنیادی به سمت دفاع صرف از منافع سهامدارانش را اتخاذ می‌کند، این کار به شرکت صدمه خواهد زد؛ بنابراین، شرکت‌ها باید درباره‌ی منافع ذینفعانشان فکر کنند در دیدگاه سهامدار، هدف حاکمیت شرکتی تمرکز روی شرکت و بالطبع روی سهامدار تنها تا حدی می‌باشند که از سوی قانون و دغدغه‌ها برای شهرت، اعتبار و وجهه‌ی شرکت الزامی باشد؛ بنابراین، سوال این است که در چه نقطه‌ای این دغدغه برای ذینفعان خاص، امری مطلوب برای وجهه‌ی شرکت است و بالعکس، چه زمانی این امر به زیان سهامداران است و به ضرر شرکت اما به منفعت دیگر ذینفعان و مشخصاً مدیران اجرایی رده بالا است. در واقع، شرکتی که به طور کامل مشتریان یا منتقدانش را نادیده می‌گیرد در معرض خطر است. معلوم است که برای یک شرکت پشتیبانی از وجهه‌ی خود در وهله‌ی اول قرار دارد. مطالعات زیادی نشان داده‌اند که بیشینه‌سازی ثروت سهامدار با رضایت دیگر ذینفعان منافاتی ندارد. ابتدا در "نظریه‌ی روشنگرانه‌ی ذینفعان" مطرح می‌شود که اغلب از ساختار نظریه‌ی ذینفعان بهره می‌گیرد اما بیشینه‌سازی ارزش درازمدت شرکت را به عنوان معیاری برای انتخاب بین ذینفعان مختلف می‌پذیرد. سپس این رویکرد با "نظریه‌ی روشنگرانه‌ی سهامداران" جایگزین می‌شود که بر اساس منطق سهامداران استوار است. نظریه‌ی روشنگرانه‌ی سهامداران منتهی به تعریف جدیدی برای حاکمیت شرکتی می‌شود. طبق تعریف کلاسیک گزارش کادپوری، از حاکمیت شرکتی شامل "پیاده‌سازی یک سامانه برای این امر است که چگونه شرکت‌ها مدیریت و کنترل شوند"، را می‌توان با این تعریف جایگزین کرد: سامانه‌ای متشکل از تمام سازوکارهای داخلی، که سهامداران را از عملکرد مناسب شرکت آن‌ها مطلع می‌کند و شرکت را از طریق نشست‌های عمومی سالانه و با قدرت محول شده به هیئت‌مدیره کنترل می‌کند در حالی که راهبرد شرکت را با تبعیت از قوانین موجود در منفعت درازمدت شرکت تضمین می‌کند.

مشکل عمده‌ی حاکمیت شرکتی و قطعیت آن به نظر به صورت آشکار با مشروعیت کارگزاران و مدیران و مخصوصاً با نقش اعضای هیئت‌مدیره، عاملان کلیدی در مباحث حاکمیت شرکتی، مرتبط است. بررسی‌ها نشان داده است که سهامداران در این مرحله اهداف اصلی نیستند. سهامداران برخی مواقع اما نه همیشه صاحب منفعت می‌شوند. در واقع، این منفعت درازمدت شرکت است که باید هدف حاکمیت شرکتی و دغدغه‌ی همیشگی اعضای هیئت‌مدیره باشد.

هدف اصلی افشا، مطلع کردن تحلیل‌گران و سرمایه‌گذاران درباره مبلغ و زمان بندی جریان‌های نقدی آتی است، که این افشا به تحلیل‌گران و سرمایه‌گذاران درپیش‌بینی سودهای آتی کمک می‌کند. بنابراین شفافیت و افشای بهتر برای سهامداران اطلاع دهنده‌ی بهتری ایجاد می‌کند. تحقیقاتی که صورت گرفته است نشان می‌دهد که یک افشای خوب، دقت پیش‌بینی تحلیل‌گران از سودهای سال‌های بعدی را بهبود می‌بخشد. به این معنی که شرکت‌های با سطح بالای افشا، نسبت به دارای رابطه قوی‌تری بین بازده سهام جاری و سودهای آتی هستند نسبت به شرکت‌هایی که از سطح افشای پایین‌تری برخوردارند (جاسپر و پلنبرگ ۲۰۰۸). افشای اجباری شامل تمامی اطلاعاتی است که طبق قوانین و مقررات باید در اختیار استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی قرار گیرد. شاخص افشای اجباری توسط سازمان بورس اوراق بهادار محاسبه می‌گردد.

یکی از مهم‌ترین وظایف مدیران تهیه و انتشار اطلاعات مالی شرکت است. کیفیت اطلاعات مالی یکی از عوامل کلیدی موفقیت شرکت‌ها در محیط پرقابله کنونی است. امروزه شرکت‌ها در راستای کاهش تضاد بین سهامداران و مدیران، بر جداسازی مدیریت از مالکیت تأکید داشته و سعی می‌کنند در کنار افزایش تعداد سهامداران، بر تصمیم‌گیری‌های مدیریت نظارت کنند. سرمایه‌گذاران نهادی، به عنوان مالکان عمده‌ی شرکت‌ها، مسئول اثرگذاری بر مدیریت می‌باشند. در این میان نباید نقش تمرکز مالکیت را نادیده گرفت، چرا که با تمرکز مالکیت بیشتر، کنترل بیشتری بر مدیران اعمال شده و عملکرد شرکت‌ها بهبود می‌یابد.

در حوزه مالی، یک شرکت زمانی درمانده مالی تلقی می‌شود که در ایفای تعهدات به اعتباردهندگان دچار مشکل شود. بدهی‌های یک شرکت ممکن است برای تامین مالی عملیات آن استفاده شود، اما با این کار بیشتر در معرض خطر تجربه درماندگی مالی قرار می‌گیرد؛ بنابراین اگر درماندگی مالی شرکت بهبود نیابد، به ورشکستگی منجر می‌شود. ورشکستگی ممکن است در یک مغازه خرده‌فروشی کوچک که قادر به ایفای تعهد اجاره‌اش نیست و بدین دلیل بسته می‌شود و یا در یک شرکت تولیدی بزرگ به دلیل نداشتن نقدینگی مطلوب و زیان‌های مستمر سالانه رخ دهد. حسابداران باید علل پدید آورنده ورشکستگی را به خوبی درک کنند زیرا آن‌ها هستند که می‌توانند قبل از وقوع ورشکستگی، مدیریت را از آن آگاه سازند و راه‌حل‌های پیشگیری کننده ارائه نمایند. وضع نامطلوب مالی، شکست، عدم موفقیت واحد تجاری، وخامت، ورشکستگی، عدم قدرت پرداخت دیون و غیره. ورشکستگی هنگامی رخ می‌دهد که بدهی‌های یک شرکت از ارزش دارایی‌های موجود در شرکت تجاوز کند.

۲-۳- پیشینه تحقیقات

ستا و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی به بررسی ماهیت افشای داوطلبانه در شرکت‌ها با اندازه متوسط با تمرکز بر کیفیت ارتباطات با شرکت‌های دیگر پرداختند و به این نتیجه رسیدند که میان مالکیت اقلیت و کمیته حسابرسی با افزایش کیفیت افشای داوطلبانه ارتباط مثبت معناداری وجود دارد، میان مالکیت مدیریتی و اندازه هیئت‌مدیره با افزایش کیفیت سطح افشای داوطلبانه ارتباط منفی معناداری وجود دارد؛ همچنین میان حضور مالکان نهادی و مدیران غیرموظف با افزایش کیفیت سطح افشای داوطلبانه ارتباطی وجود ندارد.

آموزش و همکاران (۲۰۱۳) به مطالعه رابطه میان کیفیت افشاء و کیفیت حاکمیت شرکتی پرداختند و مشاهده کردند که میان افشای اطلاعات و کیفیت حاکمیت شرکتی ارتباط مثبت معناداری وجود دارد. لوکمن و همکاران (۲۰۱۲) به مطالعه رابطه بین کیفیت حاکمیت شرکتی و افشای داوطلبانه اطلاعات پرداختند. بررسی گزارشات سالانه شرکت مالزیایی حاکی از این بود که در شرکت‌های با کیفیت حاکمیت شرکتی بالا احتمال بیشتری مبنی بر افشای داوطلبانه اطلاعات وجود دارد. روف و عبدالله آل (۲۰۱۱) به بررسی رابطه بین ساختار مالکیت و سطح افشای داوطلبانه پرداختند. نتایج حاکی از این بود که میزان افشای داوطلبانه اطلاعات در شرکت‌ها با ساختار مالکیت مدیریتی بالاتر رابطه منفی دارد و میزان افشای داوطلبانه اطلاعات در شرکت‌ها با ساختار مالکیت نهادی بالاتر رابطه مثبت دارد.

محمودی و جبارزاده (۱۳۹۳) به بررسی تأثیر برخی ساز و کارهای حاکمیت شرکتی (استقلال هیئت‌مدیره، اندازه هیئت‌مدیره، دانش مالی هیئت‌مدیره، وجود سهامداران نهادی، تمرکز مالکیت و مالکیت و نفوذ دولت در هیئت‌مدیره) بر اجتناب مالیاتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که ساز و کارهای حاکمیت شرکتی تأثیری معنادار بر سطح اجتناب از مالیات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران داشته باشند. نتایج کلی این پژوهش بیانگر آن است که افزایش برخی مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی باعث کاهش سطح اجتناب مالیاتی شرکت‌ها می‌گردد. وکیلی فرد و باوندپور (۱۳۸۹) به بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج نشان داد بین وجود سهامداران نهادی با عملکرد شرکت رابطه مثبت و معنادار وجود دارد و حضور سهامداران عمده در ساختار مالکیت شرکت‌ها بر عملکرد آن‌ها تأثیر چندانی ندارد. بین نسبت حضور اعضای غیرموظف هیئت‌مدیره در ترکیب هیئت‌مدیره با عملکرد شرکت‌ها رابطه معنادار و معکوس وجود دارد. مدرس و همکاران (۱۳۸۹) به بررسی اثر سهامداران نهادی به عنوان یکی از معیارهای حاکمیت شرکتی بر بازده سهامداران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج نشان داد با وجود آن که میزان مالکیت نهادی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بسیار زیاد است ولی هیچ گونه رابطه معناداری بین سهامداران نهادی و بازده وجود ندارد.

۳- فرضیه‌ها

فرضیه اصلی ۱: کیفیت مدیریت بر رعایت الزامات افشای اجباری در شرکت‌های خاکستری مؤثر است.

$$dis_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 MQ + \alpha_2 Grey + \alpha_3 MQ.Grey + \alpha_4 size + \alpha_5 lev + \alpha_6 ROIC + \alpha_7 \frac{EV}{EBIT} + \epsilon_{it}$$

فرضیه اصلی ۲: کیفیت حسابرسی بر رعایت الزامات افشای اجباری در شرکت‌های خاکستری مؤثر است.

$$dis_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 AudQ + \alpha_2 Grey + \alpha_3 Aud. Grey + \alpha_4 size + \alpha_5 lev + \alpha_6 ROIC + \alpha_7 \frac{EV}{EBIT} + \epsilon_{it}$$

فرضیه اصلی ۳: کیفیت مالکیت بر رعایت الزامات افشای اجباری در شرکت‌های خاکستری مؤثر است.

$$dis_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 ownQ + \alpha_2 Grey + \alpha_3 own. Grey + \alpha_4 size + \alpha_5 lev + \alpha_6 ROIC + \alpha_7 \frac{EV}{EBIT} + \epsilon_{it}$$

۴- روش تحقیق

این تحقیق بر اساس هدف از نوع کاربردی است و داده‌های آن با استفاده از رویکرد گذشته نگر (از طریق اطلاعات گذشته) مورد مطالعه قرار خواهند گرفت. روش گردآوری اطلاعات از نوع تحقیقات توصیفی-همبستگی بوده و هدف اصلی آن تعیین وجود نوع رابطه (معنا دار بودن یا نبودن) بین متغیرهای مورد آزمون است.

جامعه آماری تحقیق، شرکت‌های پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۸۶ تا پایان سال ۱۳۹۵ هجری شمسی می‌باشد. نمونه‌های مورد مطالعه در این تحقیق با استفاده از روش غربالگری و با توجه به معیارهای زیر انتخاب می‌گردد:

۱- اطلاعات کامل هریک از شرکت‌های مورد مطالعه طی قلمرو زمانی تحقیق موجود باشند.

۲- شرکت‌ها در طی دوره تحقیق تغییر سال مالی نداشته باشند.

۳- پایان سال مالی شرکت‌های مورد مطالعه ۲۹ اسفند ماه باشد.

۴- جزء شرکت‌های واسطه‌گری، بانک‌ها، سرمایه‌گذاری‌ها و شرکت‌های هلدینگ و بیمه نباشند.

۵- وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه نداشته باشد.

۶- دارای پرداخت سود نقدی باشد.

۷- دارای تامین مالی خارجی باشد.

در نهایت با اعمال شرایط فوق تعداد ۸۱ شرکت حائز شرایط بوده و به‌عنوان نمونه انتخاب گردید.

به منظور گردآوری اطلاعات مورد نیاز تحقیق در بخش اول، گردآوری اطلاعات با استفاده از روش کتابخانه‌ای و با بررسی تحقیقات مرتبط داخلی و خارجی و استخراج مباحث از کتب، مقالات معتبر، مجلات علمی-پژوهشی و پایان‌نامه‌های دانشجویی انجام شد در بخش دوم گردآوری اطلاعات با استفاده از روش آرشیوی با مراجعه به پایگاه‌های اطلاعات (Data Base) و بررسی اطلاعات مورد نیاز در سایت‌های رسمی سازمان بورس اوراق بهادار تهران، نرم افزار ره آورد نوین، سایت‌های rdis airbours و دیگر سایت‌های معتبر انجام شد.

تجزیه و تحلیل نهایی با استفاده از الگوهای رگرسیون چند متغیره و با استفاده از نسخه ۱۰ نرم افزار Eviews انجام می‌شود. برای بررسی رابطه هم خطی میان متغیرهای توضیحی از عامل تورم واریانس (VIF) استفاده می‌شود. همچنین، برای تحلیل اطلاعات از آزمون‌های لیمر، هاسمن و برای تحلیل کلی رگرسیونی از آماره F فیشر و برای معناداری ضرایب الگوی رگرسیون از آماره t استفاده می‌شود. برای آزمون فرضیات تحقیق، مدل‌های رگرسیونی چندگانه‌ای تدوین شده است که نحوه اندازه‌گیری و محاسبه متغیرهای این الگوها در جدول ذیل اشاره شده است.

جدول ۲- معرفی متغیرها و نحوه محاسبه آن‌ها

نماد متغیر	نام متغیر	نحوه محاسبه	نوع متغیر
discloser	افشا	امتیاز افشا از بورس اوراق بهادار تهران	وابسته
size	اندازه شرکت	لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها	کنترل
lev	اهرم مالی	کل بدهی‌ها / کل دارایی‌ها	کنترل
ROIC	بازدهی سرمایه	سودخالص / حقوق صاحبان سهام	کنترل
EV/EBIT	ارزش شرکت/سود عملیاتی	ارزش شرکت (کل بدهی به اضافه ارزش بازار سهام تقسیم بر سود قبل از بهره و مالیات)	کنترل
duality	دوگانگی	اگر مدیر عامل عضو هیئت‌مدیره باشد ۱ در غیر اینصورت ۰	مستقل
independent	استقلال مدیریت	نسبت مدیران غیر موظف به کل اعضا	مستقل
OWNQ	کیفیت مالکیت	برای اندازه‌گیری کیفیت مالکیت از دو متغیر تمرکز مالکیت و درصد مالکیت نهایی استفاده می‌شود: ۱ برای بله ۰ برای نه	مستقل

نماد متغیر	نام متغیر	نحوه محاسبه	نوع متغیر
Grey	وضعیت مالی خاکستری شرکت	برای اندازه گیری وضعیت مالی خاکستری شرکت از سرمایه در گردش، سود انباشته، سود قبل از بهره مالیات، درآمد فروش به کل دارایی ها و ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام به کل بدهی ها استفاده می شود	مستقل
MQ	کیفیت مدیریت	برای اندازه گیری کیفیت مدیریت از متغیرهای دوگانگی و استقلال مدیریت استفاده می شود: ۱ برای بله ۰ برای نه	مستقل
AUDQ	کیفیت حسابرسی	برای اندازه گیری کیفیت حسابرسی از متغیرهای اندازه حسابرس و اظهار نظر حسابرس و سنوات حسابرسی استفاده می شود: ۱ برای بله ۰ برای نه	مستقل

۶- یافته های پژوهش

۶-۱- آمار توصیفی

در پژوهش حاضر ابتدا آمارهای توصیفی برای متغیرهای مدل رگرسیون ارائه می شود. شاخص های توصیف داده ها، شامل شاخص های مرکزی (مانند میانگین و میانه)، شاخص های پراکندگی (مانند واریانس و انحراف معیار) و شاخص های شکل توزیع (مانند شاخص چولگی و کشیدگی) برای تک تک متغیرهای پژوهش محاسبه خواهد شد. این آماره ها شمای کلی از تک تک متغیرهای مدل بدست می دهد. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش که با استفاده از داده های ۸۱ شرکت فعال در بورس اوراق بهادار تهران، طی دوره های زمانی بین سال های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۵ اندازه گیری شده اند، شامل تعداد مشاهدات، میانگین، انحراف معیار، حداقل، حداکثر، ضریب چولگی و ضریب کشیدگی است که در جدول ارائه شده است.

جدول ۳ - آمار توصیفی

نماد متغیر	نام متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	کمینه	بیشینه
DISCLOSER	افشا	۸۰۸	۶۷/۸۰۲	۴/۲۱۲	-۰/۶۲	۲/۶۶	۹/۰۰	۱۰۰
SIZE	اندازه شرکت	۸۰۸	۷/۸۰۰	۰/۱۸۱	-۱/۸۲	۷/۱۵۰	۶/۹۵	۸/۰۰
ROIC	بازدهی سرمایه	۸۰۸	۰/۲۷۱	۰/۵۶۹	-۱/۰۰	۸/۷۰	-۵/۲۲	۵/۹۱
OWNQ	کیفیت مالکیت	۸۰۸	۰/۴۲۰	۰/۴۹۳	-۰/۳۲	۱/۱۰۲	۰/۰۰	۱/۰۰
MQ	کیفیت مدیریت	۸۰۸	۰/۷۷۷	۰/۴۱۶	-۱/۳۳	۲/۷۷۵	۰/۰۰	۱/۰۰
LEV	اهرم مالی	۸۰۸	۰/۶۱۳	۰/۲۲۳	۰/۶۰۵	۵/۰۲۶	۰/۰۹۰	۱/۸۰۹
INDEPENDENT	استقلال مدیریت	۸۰۸	۰/۹۰۹	۰/۲۸۶	-۲/۸۵	۹/۱۶۷	۰/۰۰	۱/۰۰
GERY	وضعیت خاکستری شرکت	۸۰۸	۰/۷۲۶	۰/۴۴۶	-۱/۰۱	۲/۰۳۲	۰/۰۰	۱/۰۰
EV/EBIT	ارزش شرکت بر سود عملیاتی	۸۰۸	۱۵/۰۳	۲۸/۳۷	۳/۶۰۱	۲۶/۶۵	-۷۵/۶	۲۶۰/۴
DUALITY	دوگانگی	۸۰۸	۰/۸۷	۰/۳۳	-۲/۲۵	۶/۰۶۶	۰/۰۰	۱/۰۰
AUDQ	کیفیت حسابرسی	۸۰۸	۰/۴۲	۰/۴۹	۰/۳۰۰	۱/۰۹۰	۰/۰۰	۱/۰۰

$$Z = ۰/۷۱۷X_1 + ۰/۸۴۷X_2 + ۳/۱۰۷X_3 + ۰/۴۲X_4 + ۰/۹۹۸X_5$$

۶-۲- آزمون فرضیات و نتایج حاصل از آن

جدول ۴- نتیجه آزمون فرضیه ۱

نماد	ضرایب	t آماره	احتمال	VIF
MQ	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۹۹۶	۱/۰۱۹
GREY	۰/۱۵۲	۰/۵۵۸	۰/۵۷۶	۱/۳۹۸
SIZE	۱۱۳/۸۰	۱۱۰/۷۰۲۲	۰/۰۰	۱/۱۲۸
LEV	-۱/۷۷۱	-۱/۹۳۸	۰/۰۵۲۹	۱/۳۷۴
ROIC	۰/۰۹۱	۰/۵۰	۰/۶۱۳۷	۱/۰۶۴
EV/EBIT	-۰/۰۰۵	-۱/۶۴	۰/۱۰۰	۱/۰۲۲
C	-۹۳/۸۱۸	-۱۰۱/۳۲	۰/۰۰	N/A
	مقدار	آزمون	مقدار	P- Value
R^2	۰/۹۸۲	فیشر F	۴۷۵/۹۳۸	۰/۰۰
R^2 تعدیل شده	۰/۹۸۰	لیمر F	۴/۲۸	۰/۰۰
D/W	۱/۵۶	هاسمن	۳۴/۸۴	۰/۰۰
ناموزون D/W	۱/۹۷۶	بروش پاگان	۶۸/۴۲	۰/۰۰

نتیجه آزمون فرضیه ۱: با توجه به نتایج جدول ۴، آزمون F لیمر و هاسمن برای آزمون فرضیه ۲ استفاده از روش داده های تابلویی با روش آثار ثابت را تایید می کنند. مقادیر VIF در حد مجاز تعریف شده قرار دارند. بنابراین هم خطی میان متغیرهای مستقل و کنترلی وجود ندارد. ضریب تعیین با مقدار ۹۸٪ نشان دهنده درصد توضیح متغیر وابسته توسط متغیر های مستقل و کنترلی است. مقدار دوربین واتسون در بازه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار گرفته است، بنابراین عدم خود همبستگی میان اجزا خطا تایید می شود. احتمال آماره F فیشر کمتر از ۵٪ است و در سطح اطمینان ۹۹٪، مدل رگرسیون به طور کلی تایید می شود.

جدول ۵- نتیجه آزمون فرضیه ۲

نماد	ضرایب	t آماره	احتمال	VIF
AUDQ	-۰/۳۴	-۱/۴۶	۰/۱۴۲۷	۱/۰۲۸
GREY	۰/۲۷	۰/۹۸	۰/۳۲۷۳	۱/۳۰۴
SIZE	۱۱۳/۶۷	۱۰۷/۵۶۵۳	۰/۰۰۰۰	۱/۱۴۷
LEV	-۱/۸۸	-۲/۰۱۵	۰/۰۴۴۳	۱/۲۵۶
ROIC	۰/۱۱	۰/۶۲	۰/۵۳۲۶	۱/۰۶۶
EV/EBIT	-۰/۰۰۵	-۱/۷۵	۰/۰۸۰۵	۱/۰۲۲
C	-۸۱۷/۸۲۰۲	-۹۸/۵۰	۰/۰۰۰۰	N/A
	مقدار	آزمون	مقدار	P-Value
R^2	۰/۹۸۲	فیشر F	۴۶۳/۳۸۵	۰/۰۰
R^2 تعدیل شده	۰/۹۸۰	لیمر F	۴/۴۳۸	۰/۰۰
D/W	۱/۵۶	هاسمن	۳۵/۹۲	۰/۰۰
ناموزون D/W	۱/۹۷۲	بروش پاگان	۷۲/۴۳	۰/۰۰

نتیجه آزمون فرضیه ۲: با توجه به نتایج جدول ۵، آزمون F لیمر و هاسمن برای آزمون فرضیه ۱ استفاده از روش داده های تابلویی با روش آثار ثابت را تایید می کنند. مقادیر VIF در حد مجاز تعریف شده قرار دارند. بنابراین هم خطی میان متغیرهای مستقل و کنترلی وجود ندارد. ضریب تعیین با مقدار ۹۸٪ نشان دهنده درصد توضیح متغیر وابسته توسط متغیر های مستقل و کنترلی است. مقدار دوربین واتسون در بازه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار گرفته است، بنابراین عدم خود همبستگی میان اجزا خطا تایید می شود. احتمال آماره F فیشر کمتر از ۵٪ است و در سطح اطمینان ۹۹٪، مدل رگرسیون به طور کلی تایید می شود.

جدول ۶- نتیجه آزمون فرضیه ۳

نماد	ضرایب	T آماره	احتمال	VIF
OWNQ	-۰/۱۱۹	-۰/۵۶۵	۰/۵۷۱۹	۱/۰۰۳
GREY	-۰/۱۸۱	۰/۶۶	۰/۵۰۵۷	۱/۳۹۱
SIZE	۱۱۳/۷۶۶	۱۱۰/۹۴۵	۰/۰۰۰۰	۱/۱۲۹
LEV	-۰/۰۹۹	۰/۵۵۲	۰/۵۸۰۶	۱/۲۵۵
ROIC	-۱/۷۳۵	-۱/۸۹۷	۰/۰۵۸۲	۱/۰۶۴
EV/EBIT	-۰/۰۰	-۱/۵۸۰	۰/۱۱۴۳	۱/۰۲۳
C	-۸۱۸/۶۵۳	-۱۰۱/۷۴۰۲	۰/۰۰۰۰	N/A
	مقدار	آزمون	مقدار	P-Value
R^2	۰/۹۸۲	F فیش	۴۷۷/۱۶۹	۰/۰۰
R^2 تعدیل شده	۰/۹۸۰	F لیمر	۴/۳۴	۰/۰۰
D/W	۱/۵۶	هاسمن	۳۳/۹۹	۰/۰۰
D/W ناموزون	۱/۷۹۹	بروش پاگان	۶۹/۷۱	۰/۰۰

نتیجه آزمون فرضیه ۳: با توجه به نتایج جدول ۶ آزمون F لیمر و هاسمن برای آزمون فرضیه ۱ استفاده از روش داده‌های تابلویی با روش آثار ثابت را تایید می‌کنند. مقادیر VIF در حد مجاز تعریف شده قرار دارند. بنابراین هم خطی میان متغیرهای مستقل و کنترلی وجود ندارد. ضریب تعیین با مقدار ۹۸٪ نشان دهنده درصد توضیح متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترلی است. مقدار دوربین واتسون در بازه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار گرفته است، بنابراین عدم خود همبستگی میان اجزا خطا تایید می‌شود. احتمال آماره F فیش کمتر از ۵٪ است و در سطح اطمینان ۹۹٪، مدل رگرسیون به طور کلی تایید می‌شود.

نتایج فرضیات:

بر اساس فرضیه اصلی ۱ که بیان شده بود کیفیت مدیریت بر رعایت الزامات افشای اجباری در شرکت‌های خاکستری مؤثر است. همانطور که ملاحظه می‌شود، ضریب و مقدار معناداری آماره t محاسبه شده برای متغیر کیفیت مدیریت برابر ۰,۰۰۴ می‌باشد که بیانگر این است که کیفیت مدیریت، بر رعایت الزامات افشای اجباری شرکت‌های خاکستری مؤثر است؛ بنابراین، فرضیه اول، در سطح اطمینان ۹۹٪، پذیرفته می‌شود.

بر اساس فرضیه اصلی ۲ که بیان شده بود تأثیر کیفیت حسابرسی بر رعایت الزامات افشای اجباری در شرکت‌های خاکستری مؤثر است. همانطور که ملاحظه می‌شود، ضریب و مقدار معناداری آماره t محاسبه شده برای متغیر کیفیت حسابرسی برابر ۱,۴۶- می‌باشد که بیانگر این است که کیفیت حسابرسی، بر رعایت الزامات افشای اجباری شرکت‌های خاکستری مؤثر نیست؛ بنابراین، فرضیه دوم، پذیرفته نمی‌شود.

بر اساس فرضیه اصلی ۳ که بیان شده بود تأثیر کیفیت مالکیت بر رعایت الزامات افشای اجباری در شرکت‌های خاکستری مؤثر است. همانطور که ملاحظه می‌شود، ضریب و مقدار معناداری آماره t محاسبه شده برای متغیر کیفیت مالکیت برابر ۰,۵۶- می‌باشد که بیانگر این است که کیفیت مالکیت، بر رعایت الزامات افشای اجباری شرکت‌های خاکستری مؤثر است؛ بنابراین، فرضیه سوم، پذیرفته نمی‌شود.

۷- نتیجه‌گیری و جمع‌بندی

مکانیزم راهبری شرکتی باید مبتنی بر اقدامات نظارتی و انگیزشی مدیریت برای دستیابی به اهداف شرکت باشد. راهبری شرکتی نقش کلیدی در کارایی بازار سرمایه از طریق اثرگذاری بر عملیات بازار و شفافیت اطلاعات دارد. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که کیفیت مدیریت بر رعایت الزامات افشای اجباری تأثیرگذار خواهد بود و دوگانگی و استقلال مدیریت بر روی افشای اجباری شرکت‌ها اثر می‌گذارد. این نتایج با نتایج به دست آمده توسط ستا و همکاران (۲۰۱۵) نشان دادند که میان کیفیت مالکیت و اندازه هیئت‌مدیره و با افزایش کیفیت سطح افشا رابطه معناداری وجود دارد و همچنین با نتایج تحقیقات آموزش و همکاران (۲۰۱۳) که نشان دادند میان افشای اطلاعات و کیفیت حاکمیت شرکتی ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد مطابقت دارد و همچنین با تحقیقات لوکمن و همکاران در سال ۲۰۱۲ که نشان دادند که در شرکت‌های با کیفیت حاکمیت شرکتی بالا احتمال بیشتری مبنی بر افشای داوطلبانه اطلاعات وجود دارد و روف و عبدالله آل که در سال ۲۰۱۱ نشان دادند میزان افشای داوطلبانه اطلاعات در شرکت‌ها با ساختار مالکیت نهادی بالاتر رابطه مثبت دارد مطابقت دارد.

مالکیت متمرکز ممکن است به موضوع تضاد منافع بین سهامداران اکثریت و اقلیت منجر شود. در واقع سهامداران عمده با کنترل شرکت ممکن است ترجیحات شخصی خود را تحمیل کنند، حتی اگر این خواسته‌ها برخلاف کسانی که سهامدار اقلیت هستند، اجرا شود (آلوس، ۲۰۱۲).

۸- پیشنهادات کاربردی حاصل از نتایج تحقیق

همانگونه که از نتایج تحقیق مشخص است، به سهامداران خصوصاً سهامداران عمده شرکت‌ها پیشنهاد می‌شود که با نظارت دقیق بر عملکرد مدیر، باعث اعتباردهی بیشتر به اطلاعات افشا شده شوند. از طرفی، از آنجا که با افزایش سهم مالکیت مدیر، انگیزه وی برای حفاظت از منافع شرکت بیشتر می‌شود، پیشنهاد می‌شود که با افزایش درصد مالکیت مدیر و نیز اعطای دیگر مزایا به وی، از افزایش هزینه‌ها جلوگیری و باعث بهبود وضعیت شرکت شود. نهایتاً، با توجه به اینکه به مرور زمان میزان تقاضا برای کیفیت خدمات حسابرسی و اعتباردهی به اطلاعات افشا شده افزایش می‌یابد سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و سایر استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی شرکت‌ها پیشنهاد می‌شود که در تصمیم‌گیری‌های خود، به کیفیت مؤسسه‌های حسابرسی که شرکت‌ها را مورد بررسی قرار می‌دهند، توجه کنند.

۹- پیشنهادات برای تحقیقات آتی

با توجه به نتایج حاصل از پژوهش، پیشنهاد می‌شود در تحقیق‌های آینده، کیفیت مدیریت از طریق متغیرهای دیگری نظیر دانش مدیریت، سابقه مدیریت و ... مورد بررسی قرار گیرد.

۱. محمودی، مرتضی و جبارزاده کنگرلوئی، سعید (۱۳۹۳) بررسی تأثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی بر اجتناب مالیاتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران.
۲. مدرس، احمد؛ حسینی، مجتبی؛ رئیسی، زهره. (۱۳۸۹). "بررسی اثر سهامداران نهادی به‌عنوان یکی از معیارهای حاکمیت شرکتی بر بازده سهامداران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران". پژوهشنامه اقتصادی، ص ۲۳-۲۵۰.
۳. نیکومرام، هاشم و محمدزاده سالطه، حیدر (۱۳۸۹) رابطه بین حاکمیت شرکتی و مدیریت سود مدیریت بهره‌وری. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
۴. نمازی، محمد. (۱۳۸۴). تأثیر حاکمیت شرکتی و حسابرسی مستقل بر افشا اطلاعات در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه همدان.
۵. وکیلی فرد، حمیدرضا؛ لیدا، باوندپور (۱۳۸۹). "تأثیر حاکمیت شرکتی بر عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، مجله مطالعات مالی، ش ۸، ص ۱۴۰-۱۱۹.
6. Amoozesh, Nasrolla and Moeinfar, Zahra and Mousavi, Zahra, (2013), "Evaluation of Relationship between Disclosure Quality and Corporate Governance Quality in Tehran Stock Exchange", Universal Journal of Marketing and Business Research, 2(1), PP. 16-22.
7. Alves, S. (2012). "Ownership Structure and earnings management: Evidence from Portugal". AAFBJ.6(57).
8. Jesper, B. and T. Plenborg (2008). "Value relevance of voluntary disclosure in the annual report". Accounting and Finance, 48, 159-180.
9. Kouki, M. & Guizani, M. (2009). "ownership structure and dividend policy: Evience from the Tunisian stock market". European journal of Scientific Research, 25 (1): 42-53.
10. Lokman, Norziana and Cotter, Julie and Mula, Joseph, (2012), "Corporate Governance Quality, Incentive Factors and Voluntary Corporate Governance
11. Mouselli, S. Abdulraouf, R. Jaafar, A. (2014). Corporate governance, accruals quality and stock returns: evidence from the UK. VOL. 14 NO. 1 2014, pp. 32-44.
12. Rouf, Abdur and Abdullah-Al, Harun, (2011), "Ownership Structure and Voluntary Disclosure in Annual Reports of Bangladesh", The Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences, 5(1), PP. 129-139
13. Satta, Giovanni and Parola, Francesco and Profumo, Giorgia and Penco, Lara, (2015), "Corporate Governance and The Quality of Voluntary Disclosure: Evidence from Medium-Sized Listed Firms", International Journal of Disclosure and Governance, 12(1), PP. 144-166

پژوهش در حسابداری و علوم اقتصادی

فصلنامه علمی تخصصی پژوهش
در حسابداری و علوم اقتصادی
سال سوم، شماره شش، بهار ۱۳۹۸

Jares.ir

نشانی: کرج، بلوار امام خمینی (باغستان)، بین
خیابان پنجم و ششم، روبروی مجموعه ورزشی
انقلاب، پلاک ۷۳۵، ساختمان پرتد، واحد ۱

۰۲۱ ۳۳ ۲۰ ۲۴ ۸۷
۰۲۶ ۳۴ ۴۳ ۶۹ ۵۹
۰۲۱ ۴۳ ۸۵ ۷۱ ۲۴